

YÖN

HAFTALIK GAZETE

YABANCI SERMAYE
İLE KALKINMA
EFSANESİ
YIKILDI

EREĞLİ

DEMİR VE ÇELİK

MECLİS
ARAŞTIRMA
KOMİSYONU
RAPORU

OKUYUCU'DAN YÖNE

İki manzara

Yedeksubay Öğretmen olarak vazife gördüğüm Rize köylerinden İstanbul'a gelirken, Çorum dolaylarında, başa «Boş Beşik» piyesini hatırlatan bir tablo ile karşılaştım

Sabahın alaca karanlığı saat 3.30-4.00 sularında, daha güneş yüzünü göstermemiş. Civar çalınan ya da çalınmaya giden insanlarla dolu.

Birden, ileride bir kadın görüyorum, elinde çapa toprakla boğuşuyor ve tarladaki tek ağacın bir dalına sakınacağı bağlanmış bir bebek.

Gece uykusunu bölüp bir lokma ekmeğe ve bitmeyen çilesine koşan bu insanın halli duygulandırıyor ve eziliyor beni.

Aynı günün akşamı İstanbul'dayım Bağdat Caddesinden geçiyorum minibüsle. Bağdat Caddesi bir çingene bohçası. Alın güllü elbiseli, sıyağı pantolonlu mağrur güzellere nizam intizam tanımayan hususi arabalı züppe gençler ve hepsinden aç, kendilerine benzemiyeni ezen, hor gören bakışlar.

Birden aklıma AnaJolu'daki çilekeç, emekçi bacım geldi. Anıl onun hakkı değil miydi bu muhteşem hayat. Çalışan o, doyuran o, yaşatan o, sürünen yine oydu. Bütün varlığımla bu adaletsizliğe isyan ettim. Elbette sefalette eşitlik gibi saçma bir düşünce taramız yoktu ama, bu ülkede, bu muhtulukta onun hiç mi hakkı yoktu, niye onu da mutlu kılmiyorduk?

Hele hor görenlere, Fransız ihtilâlinde haneden mensuplarına

söylencileri tekrarlamak geldi içimden;

«Bu nimetleri elde etmek için ne fedakârlık yaptınız sadece doğma zahmetine katlandı.»

Her şeye rağmen, inanan insanların güveni içinde oturdum, ilişikteki şifri yazdım.

Bilmiyorum, ne denli başarılı olabildim.

Rüyalarında bile mutlu Türkiye, mutlu insanlık görenlerin sayıları çığ gibi artıyor. Bunu gördüm ve inanıyorum. Siz de güvenin.

Saygılarımla
Yusuf Ziya ÇETİN
Komün'stlik

İhtiras

115 sayılı derginizin 7'nci sayfasında «141-142 iflâs edivor» başlıklı yazınızı okudum. İhtirâslara tesekkürlerimi sunmak ve bazı hususları aydınlatmak istiyorum.

Ben, Yenice kövü vedeksubay Öğretmeni İhhami Yıldırım'ım.

Her Türk ezbî memleketini seven ve görevini ifaya çalışan, gerçekler uğruna herşeyini feda etmekten korkmayan bir kişiyim.

Schiller'in «Havatını feda etmeği göze alamıyan vasıvamaz» övüldüğünü benimsemiş ve gerçeklik prensibini kabullenerek, ben de gerçekler uğruna hayatımı fedaya hazırım.

Yirminci yüzyılın Türkivesi hazin bir manzara arz etmektedir. Bunların da nedenleri mevcuttur. Bunun içindir ki bu nedenlere cevap vermek, zorunda

olduğumuz mücadeleyi yapmak görevimizdir. Toplum uğruna savaşmak, şahsî çıkarıcıların çarklarını kırmak başlıca görevimizdir. Tehditler, iftiralar, kanca, biz devrimcileri yıkamıyacaktır. Bilâkis bizlere mücadele azmi kazandıracaktır.

İşte sizlere aşağıdaki yazımla bu mücadelemin nedenlerini izaha çalışacağım.

28 Ağustos Ankara hareket etmişim. 17 Eylülde ise Nallıhanın Yenice kövüne geldim. Fakat nasıl gelmişim? Ölüm kervanlarını andıran frensiz, bozuk araba ile vola çıkmıştık. O bozuk vollaradan ite kalka nihayet Yenice kövü gözüküyordu. Kövü görünce bilseniz ne kadar sevinmişim. Fakat ne vazık bu sevincim uzun devam etmedi. Çünkü köve girer girmez kövün hazin hali beni çok üzdü. Evvelâ köve özüken evler olmuştur. Yıkıntı, sivasızdı, helâsızdı. Kövün çemeleri çamur ve mayıs deryası manzarası veriyordu. Halkı fakirdi. Okulu yıkık ve onarıma muhtaçtı. İki kahvehanesi vardı. Kahvehanesi tıklım tıklım doluydu. Çalışan insan yoktu. Çünkü zavallı kövü asırlarca kendi kaderine bırakılmıştı. Teknolojik zıral bitilerden vokundu. Ne yapabilirlerdi? Kövün bir rehber ihtiyacı vardı. İşte kövüye rehber olacak val-niz öğretmen vardı. Fakat öğretmen nasıl olmalıydı? Öğretmen mi kövünün düşüncelerine uymalıydı, kövü mü öğretmenin düşüncelerine uymalıydı? İşte bu büyük soru mevduca çıkarıyor. Lütfen, çok muhterem öğretmen arkadaşlarıma kızmıyın. Ben gerçekleri kaleme alıyorum. Umumiyyetle öğretmen arkadaşlar kövü vatandaşların düşüncelerine âlet olurlar. Bunun sebebi köv içinde ihtilâf çıkmaması, kendisi de huzur içinde yaşaması. Ben bu işe kövü düşüncelerimle çalışıyorum. Çünkü öğretmen öğrencidir ve öğretmek mecburiyetindedir.

Bilindiği ezbî bütün hadiseler bu düşünüşümden doğmuştur. Köve zeldiğim zaman vazifemi ifa etmek ve serî kalmıs vatandaş ve vatandaşlarıma birşeyler kazandırmak için harekete geçtim. Köve ve kövüye birşeyler kazandırmak için gerekenlere basıncımdım. Kövün cemelerini onarmak, fırın, çamaşırhane yapılması için köv ihtivâr heveti ile okul müdürü ile temasa geçtim. Fakat ne vazık, bu çalışmalarım benimsenmemişti. Üstelik bana karşı menfi propaganda kampanyası açılmıştı. Yitmişlere sahiydim. Bu paraları gavrimere kazanmışım. Ekişer is Bankasına paralar teslim etmişim. Bu paralarla kövüvü komünist yapmaya çalışıyordum. Kız öğrencilere acık sacık cinsi konulardan söz ediyordum. Memleketi Rusya'ya sat-

tim. Fakat ne vazık gerçeklemedi düşündüklerim. Gerçekleşmemesindeki sebep de, okul müdürünün yaptıklarından ve köv lünün etrafında toplanmasından gocunarak menfi propaganda yapması oldu. Çünkü kendisi beş yıl gibi koca bir zamanda hiçbirşey yapmamıştı. Dahası var: Beşinci sınıfa geçirilmiş bir öğrenci okuma yazmaktan mahrumdu.

Umumiyyetle beşinci sınıf öğrencileri toplama, çıkarma işini dahi yapamıyorlardı. Bunların nedenleri vardı. Öğretmen ders saatlerinde öğrencileri tarlalarında çalıştırıyordu. Dersler verilmeyordu. Okul müdürü kendi selâhîyetini kullanıyordu. Kanunların mevcudiyetini unutmuydu. Öğrenci velileri hazin durumun nedenlerini bilemiyorlardı. Çocukları her yıl toptan sınıf geçirildiği için öğretmenin işlerine karışmıyorlardı. Halbuki öğretim vanmadan, öğretmeden mezunîyetin ne kıymetli olabilir. Zavallı kövülüler ilerisini düşünemiyorlardı. İşte bu şekilde vllar tecrübeli. Genç kuşaklar birşeyler öğrenmeden mezun oluyordu.

Ben köve zeldikten sonra okulun ve öğrencilerin durumunu tetkik ettim. Bu şekilde öğrenimin imkânsızlığını okul müdürü Nevzat Demir'e söyledim. Gereken tedbirlerin alınmasını zarurî olduğunu anlattım. Genç kuşakların yetistirilmesi için elden gelen herşeyi yapmamam gerektiğini. Hemen akşam kuraları aktım. Okula, Orta Doğu Teknik Üniversitesi kövçülük bürosundan ders araçları temin ettim. Akşam Ticaret Lisesiyle temasa geçerek birim olan verdimi sağladım. Kövünün zıral bitilerden yoksun kalmaması için zıraata ait kitap, broşür temin ettim. Ana ve çocuk sağlığına ait, bulamacı hastahklara ait kitaplar, deroller, duvar levhaları aldım. Rivâk bir orza dolabı kurdum. Acil vakalar için gereken ilaçları temin ettim.

Fakat ne vazık, bu çalışmalarım benimsenmemişti. Üstelik bana karşı menfi propaganda kampanyası açılmıştı. Yitmişlere sahiydim. Bu paraları gavrimere kazanmışım. Ekişer is Bankasına paralar teslim etmişim. Bu paralarla kövüvü komünist yapmaya çalışıyordum. Kız öğrencilere acık sacık cinsi konulardan söz ediyordum. Memleketi Rusya'ya sat-

mak, istediğim kadını yaşamak istiyordum. Türkiye'yi, Türkleri beğenmiyordum. Türkiye'nin bir an evvel yıkılmasını arzu ediyordum. Gavur içinde kalıp domuz eti vedikimden soysuzlaşmışım. Allahın mevcudiyetini inkâr ediyordum. Daha neler.. neler.. söylememişim kıl..

Bu kadar iftirayla yetinmeyen müdür bey, beni cezalandırmak için soluğu Ankara'ya aldı. Beni Milli Emniyet Başmüfettişine şikâyet etti. Ama unutmustu ki memleketinde bir de Adalet var.

Yüksek vicdanlı Türk kövülüsünün takdiri ve gerçek görüşü sayesinde, vazifelerini lâyıklikle yapan muhterem savcı ve hakimlerinin veride kararları ile bu asılsız iftiranın iç yüzü aydınlanmış oldu.

Gerek kararı veren Adliye mensuplarına, gerekse gazeteneze teşekkürlerimi sunarım.

İhhami Yıldırım

Demirel'e

bir soru

Memleketimizin bir Müslüman devleti olduğunu, partisinin insan haysiyetinin hiç bir sebeple zedelemesine razı olmadığını ve olmayacağını 28.6.1965 günü bir mesajınca belirtmiş olan Adalet Partisi Genel Başkanı Sayın S. Leyman Demirel 29.6.1965 Sabah günü ortak grubunda sol cereyanlar hakkında (!) bir gün evvel belirttikleri ile hiç bağdaşmayan bir konuşma yapmış ve ilmiş bulunan şair Nâzım Hikmet alevhinde bulunmuşur.

Sayın Demirel bir san'atçının kişisel siyasî inançları ne olurmuş, tartışılması gerekli yönünün sadece san'atçı yönü olduğunu unutarak, şairin müdafii olduklarını feda ettiği kişilere bazı sorular soruyor Ben Nâzım Hikmet'in müdafii olmamakla beraber şair mezarından kalkıp bu ithamlara cevap veremeyeceği ve nüfusumuzun yüzde 98'ini teşkil eden Müslüman toplumun bir ferdi olduğum için, ben Savın Demirel'e cevap olarak aynen kendisinin sormuş olduğu soruları sadece şairin ismini çıkarıp sormak istiyorum:

«Partinin dalma kendilerini tuttuğu yakınlarını milletvekili ve senatör olarak Meclise soktuğu saltıkt İktidar mensupları vatan haini midir? Yoksa kabrahan müdafiar? Suçu bulunan bu şahısları Türk mahkemeleri mi, yoksa başka mahkemeler mi mahkûm etmiştir?»

Evet Sayın Süleyman Demirel sağ olduğunuzda göre siz bizzat cevap verebilirsiniz.

Faruk METİN

AND OLSUN

Gözlerim günü seçemedi ama,
Seni seçti kardasım.

Yurdumu bir baştan, bir başa şarkın
Rize'den — İstanbul'a
Binbir dertle başında...

kimi ziyafet sofrası başında,
kimi ziyafet sofrası başında,
kimi. SOGAN-EKMEK başında,
ve SEN,
vazifemin başında.

Samsun'dan içeri doğru,
Merzifon, Çorum, Sungurlu.
Bozkır alaca alaca,
Gözlerim yarı uykulu.

Sen,
Bacım,
Paçavralara belediğin bebeciğin,
herhal arkadaşlık ediyor yanında.
Yoksa ne iş vardı onun
salıncağıyla asılı bir ağaç dalında,
sabahın bu kör karanlığında...

Elinde çapa boğuştuğun, toprak mı?,
ahn yazın mıydı anlamadım.
Fakat,
kendî yarı aç tokluğundan utandım.

Benim hizmete lâyık hizmetkârım.
Küstahça, ayaklar altında ezdiğimiz, baş tacım
ANAM, KARDASIM, BACIM.
Sana hor gözle bakanlar benim yabancı.

And ettim,
Seninkinden başka olmayacak aşım.

Ya savunup, senin de emeğinin hakkını alacağım,
ya da sen gibi, sonunadek açım.

Çekilme,
«Hak verilmez, alınır.»
Korkar isen yıllar, yılı aç kalırsın.
Yitirme umudunu.

Tarılandaki başaklar, boy, boy yeşerecek.
Beklediğin güzel günler, pek yakında gelecek.

Yusuf Ziya ÇETİN

ENGELS'E GÖRE

Tabiatın Diyalektiği

Bu kitapta, tabiat ile insan arasındaki ilişkiyi ilk defa bilimsel bir biçimde kavrayan Engels'in düşünceleri ve Marks'ça diyalektik mahiyeti sergilenmiştir.

3 Lira

HÜR YAYINEVİ — Cağaloğlu Yokuşu, 43 — İstanbul

SOSYALİST

DÜNYA GÖRÜŞÜ

DIYALEKTİK MADDECİLİK

Yazan: Henri LEFEBVRE

Başında çıkan bu kitabın yerden bir yazıdır. «Tarihi maddecilik'in on binlerce sayfalık bütünü dahi «sosyalist dünya görüşü»nü öğretme bakımından bu küçük kitap kadar pratik ve elverişli olamaz» denilmesi kitabın önemini göstermektedir.

4 Lira

HÜR YAYINEVİ — Cağaloğlu Yokuşu, 43 — İstanbul

(YÖN — 008)

HAFTALIK FIKIR VE SANAT GAZETESİ

Kurucuları: Cemal Reşit Eyüboğlu — Mümtaz Soysal — Doğan Arıoğlu
İmtiyaz Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Doğan Arıoğlu
Basıldığı yer: Çöğür Matbaacılık T. A. Ş.

ADRES : Yazı İşleri: Sümer sokak No: 16/8 Yenisehir — ANKARA
Telefon: 17 69 89 — İstanbul Bürosu (Sats. İlan ve Abone İşleri): Mol. İnfansri Sok. No. 32 Cağaloğlu — İstanbul. Tel: 22 95 70 — Posta Kutusu 512 İstanbul.

Bir yıllık (22 sayı) 60
ABONE : T.L., Altı aylık (12 sayı) 30.— T.L., Üç aylık (13 sayı) 15.— T.L./dır. Yurt dışı abonemalarda bu bedellere ayrıca posta pulu ücreti kadar ilâve yapılır. Geçenli sayıların fiyatı 2.50 T.L./dır.

Beher sitede santil.
I L A N : mî 25.— T.L. dir. SÜ. rekli çıkacak İlan ve reklamlarla kitap İlanları için özel indirimler yapılır. İlan ve reklamların yayımlanmasından ötürü hiçbir sorumluluk yüklenilmez.

YÖN, 16 TEMMUZ 1965

BAKIŞ

U SEKTÖRÜ

Hint iktisatçıları dört beş yıldır uğraştıran bir mesele var: «Sosyalistçe» bir gelişme yolunu seçtiğini söyleyen devletin kalkınma harcamaları arttıkça, yüksek gelir grupları zenginleşmektedir. Hintliler, yüksek gelir grubuna, «U Sektörü» adını vermektedirler. Bahılı iktisatçılar da U Sektörü kavramını kullanmaya başlamışlardır.

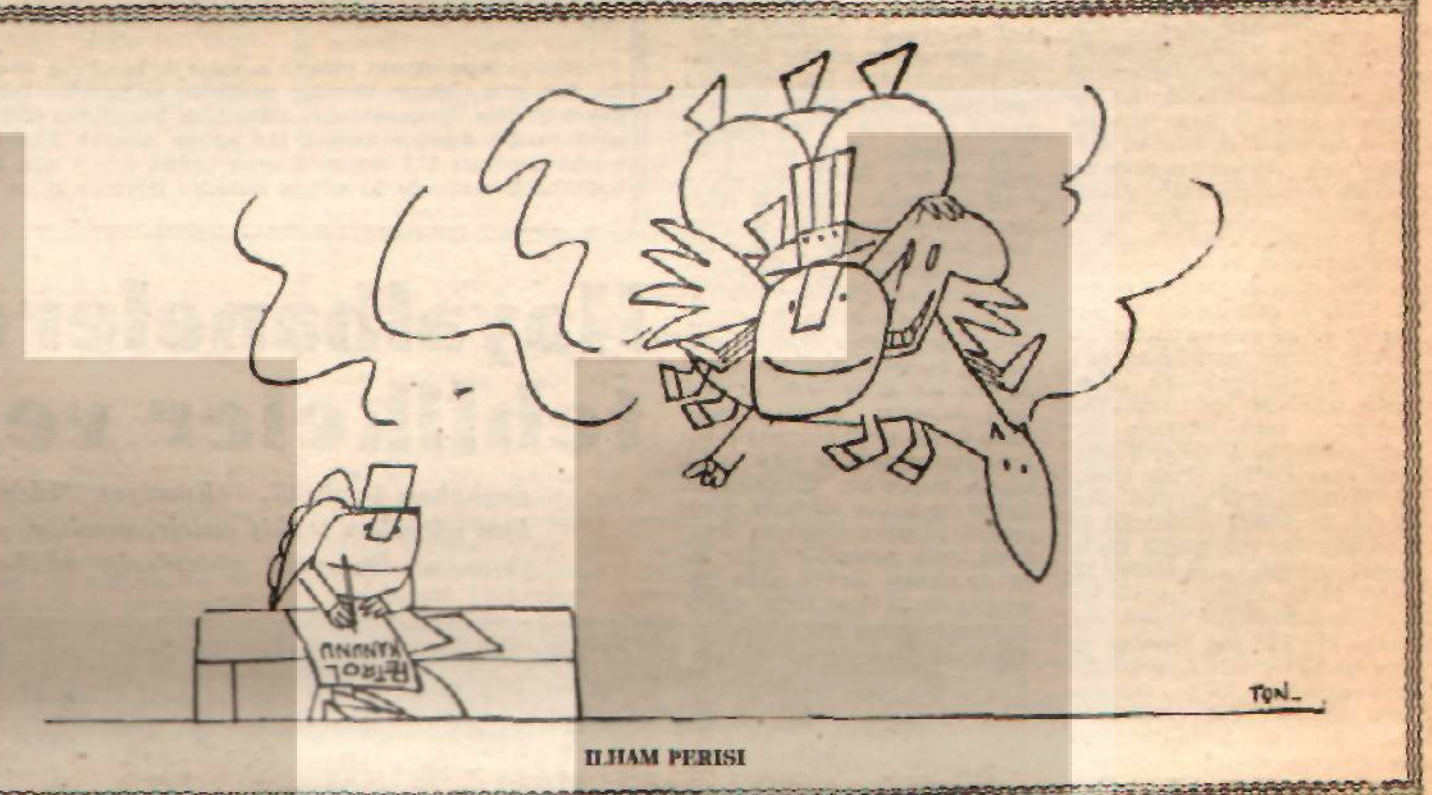
U Sektörü meselesini ilk ortaya atan iktisatçılardan biri B. V. Krishna Murti'dir. Murti, «Plân ve U Sektörü» yazısında kalkınma harcamalarının kârları ve yüksek ücretleri hızla çoğaltarak, U Sektörünü nasıl geliştirdiğini anlatmaktadır. U Sektörünün genişlemesi, lüks villalar, otomobiller, pahalı süs eşyaları gibi gösteriş harcamalarını geniş ölçüde arttırmaktadır. Bu gösteriş harcamaları, yatırımlar için zorunlu kaynakları zehne ölçüde yutmaktadır. Fabrika yerine, ithal malı eşyalarla süslenen lüks köşkler mantar gibi verden bitmektedir. Kalkınma ancak yatırımlardan sağlanan gelir artışının önemli bir kısmı, yeni verimli yatırımlara yöneltilen takdirde mümkündür. Halbuki yatırım harcamaları U Sektörü'ne akmakta ve kalkınma fonları böylece ziyan edilmektedir.

Baska bir Hintli iktisatçı, «U Sektörünün Doğuşu» adlı yazısında, bu mutlu azınlık sektörünün gelişmesiyle nasıl korkunç bir lüksün, bina ve arsa spekülasyonunun ortaya çıktığını belirtmekte ve bu durumda kalkınma için emekçilerin kemerleri sıkılmaya çağırmanın sonuç vermediğini ileri sürmektedir. Kalkınma mutlu azınlığın lüks ve israfını artırırken emekçilerin kemerlerini sıkıya rıza göstermesi elbette düşünülemez.

Hintli J. D. Sethi ise, U Sektörünün büyümesinin, intelligenesia arasında büyük bir öfke ve hoşnutsuzluk doğurduğunu ortaya koymaktadır.

OTUZ YILDA BATIYA EDİSEBİLİRİZ

Kapitalist volu seçen bütün az gelişmiş ülkeler, U Sektörü meselesiyle karşı karşıyadırlar. Devletin kalkınma için bin güçlükçe sağladığı fonlar, yatırımların artmasına değil, bir mutlu azınlığın lüks ve israfına gitmektedir. Yazarlarımızın «devlet eliyle fert zengin etme» formülü ile ortaya attıkları gerçek, U Sektörünün büyümesi olayından başka bir şey değildir. Türkiye'de kapitalist sınıf devlet eliyle zorla yaratılmıştır. Devletin demiryolu yatırımlarıyla birlikte, ilk büyük müteahhifler doğmuştur. Bugün de devlet sektöründen 5 milyar lira civarında para, yatırımlar için U

İLHAM PERİSİ

Sektörüne aktılmaktadır. Devletin tüketim malları ve hizmetler alımı da, her yıl milyarlarca lirayı bulmaktadır. Dış yardımlar, NATO enfastrüktür yatırımları v.s. devlet eliyle U Sektörünü genişletmeye varmıştır. Su farkla ki dış yardımlarla beraber, yabancı tekeller de U Sektörü kârlarına ortak olmuşlar, yerli iş adamlarıyla ortaklıklar kurmuşlardır. YÖN'ün bu savısında vavınladığımız Ereğli-Celik hikâvesi, bu ortaklıkların tipik bir örneğidir.

Dış yardımlar, U Sektörünün gelişmesini hızlandırmıştır. Bu hızın sonucu, yatırım fonlarının İsviçre'de villalar, yabancı bankalarda hesaplar, köşkler ve yatlar şeklinde israfı büyük ölçüde artmış ve bu göçsü, intelligenesia'nın öfke ve hoşnutsuzluğunu körüklemiştir. 27 Mavis'in su yüzüne çıkması temel nedeni, U Sektörünün büyümesidir.

Prof. Enos, çok kaba bir tahminle, U Sektörünün millî gelirden aldığı payın yüzde 32'vi bulunduğunu hesaplamıştır. U Sektörünün yatırımları ise millî gelirin yüzde 5-6 sından ibaret kalmaktadır. Bunun da önemli bir kısmı lüks mesken yatırımlarıdır. Demek ki millî gelirin yüzde 20'vi asan çok büyük bir kısmı U Sektörünün israfına gitmektedir. Millî gelirin yüzde 10 kadar bir kısmının bile, yatırımlar yerine U Sektörü israfına akması, Türkiye'nin neden kalkınmıyor, politik, ekonomik ve sosyal buhran içinde erindiğini açıklayacak önemdedir. Zira U Sektörünün büyümesi önlenip, millî gelirin yüzde

10'u civarında bir fon yatırımlara eklenir ve yatırım malları sanavii genişletilirse, Türkiye yılda ortalama yüzde 10-12 civarında devamlı bir kalkınma hızını gerçekleştirebilir. Yüzde 15 bir kalkınma hızı, millî gelirin 21 yıl içinde 6,5 kat, 30 yıl içinde 17 kat, bir asır sonra ise birkaç bin kat artırılması, yani Türkiye'nin kurtulması ve çağdaş uygarlık düzeyine ulaşması demektir. Türkiye'nin kalkınmasına bugün en büyük engel, Cefin Alan'ın «yarım milyon kişi, 29,5 milyon insanı sömürüyor» sözleriyle ifadeye çalıştığı U Sektördür. Ünlü Amerikalı iktisatçı Paul Baran da geri kalmış ülkelerin hızlı ekonomik kalkınmasında başlıca engel olarak yüksek sınıfın yatırılabilir fonları israf etmesini görmüştür. Dış ticaret, banka, sigorta gibi hayat sektörlerinin millileştirilmesi, köklü bir toprak reformuyla tarım sektörünün verim öder hale getirilmesi, U Sektörünü besleyen kaynakların verimli yatırımlara, özellikle yatırım malları sanaviiye kaydırılması için zorunludur. Başka bir iktisatçı, Martin Bronfenbrenner, U Sektörünün yatırılabilir fonları israf ettiği ülkelerde, millileştirmenin ekonomik kalkınmayı önemli ölçüde hızlandıracağını örneklerle ortaya koymaktadır.

MİLLİYETÇİLERE KOMUNİST DENİYOR..

Demek ki bugün Türkiye'de, kalkınmamızı engelleyen parazit bir sektör mevcuttur. Bu parazit durumun kamu oyunca yavaş yavaş an-

laşılmaya başlanması, U Sektörünü telâşlandırmıştır. Önüne gelenin komünistlikle suçlandırılması, U Sektörü emrindeki politikacıların komünistlikten başka lâf etmemesi bu uyanışın sonucudur. Son Havadis, Zafer, Yeni İstanbul, Haber gibi aylardır «komünist avı» na çıkan gazetelerin patronlarının U Sektörünün tipik örneklerini teşkil eden Menderes devri müteahhiflerinden olması bir tesadüf sayılmamalıdır. Halbuki bugün Türkiye'de komünistlik şöyle dursun, sosyalizm mücadelesi dahi yapılmamaktadır. Özel millî sanavii dahi savunucuları, U Sektörünün sekin temsilcileri değil, sosyalistlerdir! Bugün yapılan mücadele, kalkınmamızı imkânsız kılan emekçileri gözler önüne sererek, Türkiye'nin kalkınma ve ilerleme yoluna sokabilme çabısından ibarettir. İkiyüzyıldır sürüp giden kalkınma çabalarına rağmen, hâlâ geri bir ülke olarak kalan Türkiye'nin hızla ilerleyen bir dünyada bir an önce kalkınması kaçınılmaz bir zorunluluktur. Bunun savasını yapmak her milliyetçinin bas görevidir.

U Sektörünün mutlu temsilcileri, milliyetçilere komünist demek gibi, kısa sürede iflâsa mahkûm ters bir tutumun icindedirler. Milliyetçiler, gerçek meselelerimizi aşırı sağ - aşırı sol tartışmalarıyla u nutturmaya çalışanların vaveçalarına kendilerini kaptırmadan, soğukkanlılıkla Türk halkına doğru-ları anlatma çabalarına hız vermeli-dirler.

Doğan Avcıoğlu

DEVLET PLANLAMA TEŞKİLATI RAPORU

Yabancı Sermaye Efsanesi Yıkıldı...

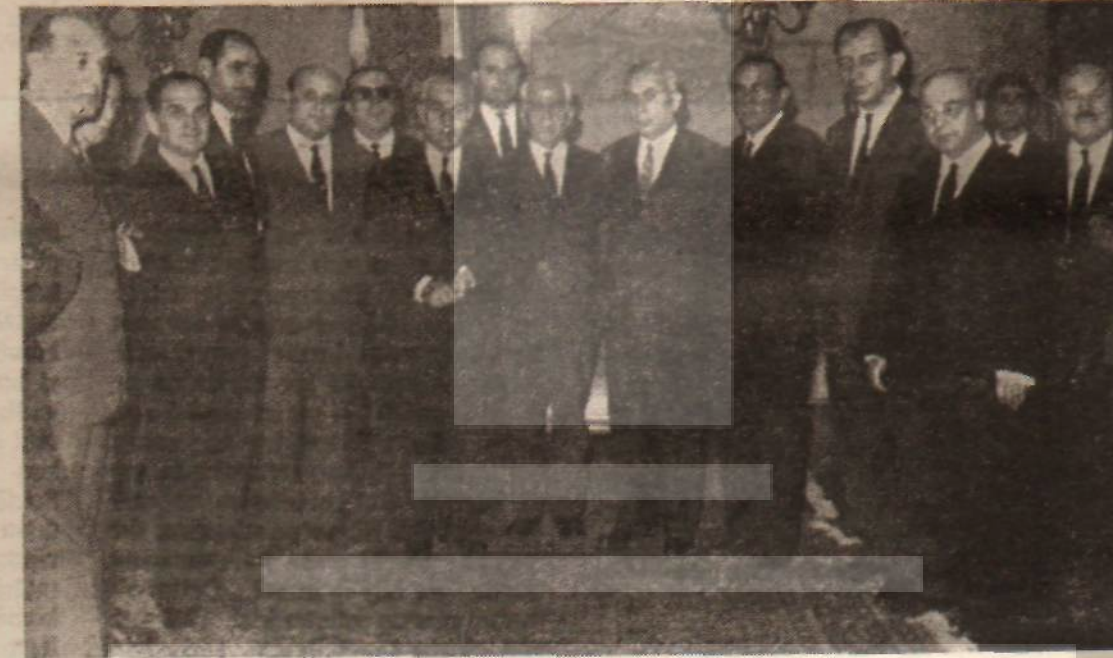
Devlet Planlama Teşkilatı, yabancı sermayenin ekonomik etkileri hakkında Yavuz Yılmaz imzasını taşıyan ufak bir inceleme yayınladı. İnceleme, Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanununa göre kurulmuş firmalardan 79'unun katıldığı bir anketin sonuçlarını toplamaktadır. Asıl araştırma 46 sanayi firmasını kapsamaktadır. Bu firmaların sermayesi, 381 milyon liradır. Bunun ancak 215 milyon lirası yabancı sermayedir. 1958 devalüasyonundan önce gelen sermaye 21 milyon liradır. Devalüasyonu da gözönünde tutarak hesaparsak 1955-64 döneminde sanayi alanına gelen yabancı sermaye 29 milyon dolardan ibarettir. Bu sermayenin de büyük kısmı malzeme olarak gelmiştir ve fiyatları D.P.T.'nin başka bir incelemesinde belirtildiği üzere, genellikle yüksek gösterilmiştir. Yeni gelen sermaye aslında daha azdır. Demek ki yabancı sermaye ile kafkama edebiyatına rağmen, yabancı sermaye, başka az gelişmiş ülkeler gibi Türkiye'ye de gelmemektedir. Bu durum, tekelleri kapitalizmin özelliğidir. Tekelleri kapitalizm, az gelişmiş ülkelerin sanayileşmesine karşıdır ve kendi ülkesinde kurduğu tesislerine az gelişmiş ülkelerde pazar sağlama çabası içindedir. Bu sebeple az gelişmiş ülkelere ancak montaj ve ambalaj sanayi gibi, bir cins ithalât sayılabilecek alanlara gitmektedir. Nitekim Türkiye'de de yabancı şirketler, imalattan çok ithalât yapmakta, asıl kârı ana firma sattığı ham madde ve yarı mamullerden sağlamaktadır. D.P.T. anketine konu olan yabancı sermayeli 46 sanayi firması için her yıl getirdikleri sermayeden fazla ithalât yapmak gerekmektedir. Bu miktar 1963 yılında 18,6 milyon, 1944 yılında 24,3 milyon dolardır.

Getirdikleri sermayenin çok az olmasına rağmen, yabancı sermaye, ithalât yoluyla sağladığı örtülü kârının dışında, önemli kâr transferlerine hak kazanmaktadır. 1955-65 döneminde, bu firmaların transfer etmeye hak kazandıkları kâr miktarı 12 milyon 166 bin dolar'dır. Buna bir cins «hava parası» sayılabilecek olan patent, teknik bilgi gibi gayri maddi hakları eklemek gereklidir. Bunlar dolayısıyla son on yılda kazanılan döviz transfer hakkı 6 milyon 144 bin doları bulmaktadır. D.P.T. raporu, bu hava parasının önümüzdeki yıllarda daha da artacağını belirtmektedir: «Sermaye oranı bakımından önemli olmamakla beraber, genellikle satışlar üzerinden verilmiş olan bu gibi haklar, sermayenin ortalama üç misli satış hacmi yarattığı düşünüldüğünde ödemeler dengesinde olumsuz yönde etkilediği ve bu durumun ileriki yıllarda ağırlığını duyuracağı söylenebilir.» Demek ki, 6 milyon 144 bin dolarlık bu hava parasıyla birlikte, yabancı sermayenin transfer edebileceği kâr 18 milyon 310 bin dolara yükselmektedir. Denilebilir ki şimdiden yabancı sermaye, getirdiği parayı fazlasıyla çıkarıyor. Yalnız bu şirketler, transfere hak kazandıkları paranın tamamını dışarıya götürmeyip dahilde kullanmakta ve sermayelerini yükseltmektedirler. Nitekim 46 yabancı firma kâr ve gayri maddi hak olarak sağladıkları 18 milyon dolayın ancak 8 milyon dolarını götürmüş, 10 milyon dolarını içeride kullanmayı tercih etmiştir.

DOVİZ TASARRUFU İDDIALARI

Yabancı sermayenin ve hayranlarının en çok övündükleri husus, Türkiye'ye büyük ölçüde döviz sağladıkları noktasında toplanmaktadır. DPT Araştırması, döviz tasarrufu iddiasının lafta kaldığını göstermektedir. 1959-64 döneminde, yabancı sermayeli 46 sanayi işletmesinin sağladıkları döviz tasarrufu oranı yüzde 20'den iba-

rettir. Bu firmalar dolayısıyla, 1959-64 döneminde 100 milyon dolar kadar döviz harcama durumunda bulunmaktayız. Buna karşılık firmaların aynı dönemde yaptıkları üretim miktarı, DPT'nin mübalağalı hesabına göre 125 milyon dolar civarındadır. Tasarruf 25 milyon dolardır. İnceleme, tasarruf oranının ilâç ve taşıt montaj sanayisinde çok daha düşük olduğunu belirtmektedir: «Bu halde denilebilir ki yabancı sermaye yatırımları ithalât ikamesi (döviz tasarrufu) sağlama yönünden yeterli olmamıştır. Özellikle bu durum ilâç ve taşıt montaj sanayisinde belirgindir». İlâç sanayisinin aynı yollarla hesaplanan ithalât ikamesi oranı 1964 yılı için yüzde 16 seviyesindedir. Taşıt montaj sanayisinde daha düşük rakamlara rastlanmaktadır. Kaldı ki döviz tasarrufunun bu şekilde hesaplanması hatâdır. Zira yabancı firmalar, ithaline gitmiyeceğimiz Pepsi-Cola v.s. gibi alanlarda yatırım yapmaktadırlar. Pepsi-Cola dolayısıyla bir döviz tasarrufu yaptığımız herhalde ileri sürülemez. Aslında bir döviz israfı ya yeni sun'î ihtiyaçlar yaratarak tüketimin teşviki bahis konusudur. DPT Araştırmasında, ne yazık ki bu önemli mesele ele alınmamıştır. Mesele bu açıdan incelense, görülecektir ki döviz tasarrufu değil, döviz kaybı mevcuttur. Diğer taraftan montaj sanayisi, sanayileşmemize büyük engel teşkil etmek-

Ürgüplü Hükümetinin bakanları toplu halde Tedbir peşindedir...

te, huzursuz döviz kaybına yol açmaktadır. Onbeş yıldır bir traktör fabrikasının hâkî kurulamaması, esas itibarıyla, bir sürü traktör montaj fabrikasına mülhade edilmesinin sonucudur. Montajlar kapı dışarı edilmeden kurulacak bir traktör fabrikasının ilâsa mahkûm kalacağı aşikârdır. Könyon sanayi için de durum aynıdır. Bu sebeple, yabancı sermayenin ekonomik etkilerini incelerken sadece gelen sermayeye tâbi olarak hesaplanan bir döviz tasarrufu kavramı, gerçek durumu noksan ve yanlış yansıtmaktadır. DPT mevcut araştırmaya bir başlangıç sayarak daha derin incelemelere girişmelidir. Fakat yüzdeye kalan bu araştırmaya dahi, döviz tasarrufu efsanesini yıkmaktadır.

DPT incelemesinde daha başka ilgi çekici meseleler var. Kurumlar Vergisi matrahı gayri safi kâr sayılırsa, Yabancı Sermaye Kanununa göre gelen ve Kurumlar Vergisi ödemeye başlayan bütün şirketlerin 1959-64 döneminde sağladıkları ortalama kâr, sermayenin yüzde 50'sini bulmaktadır. Bunlar arasında yüzde 100 kâr sağlayan şirketler de mevcuttur. Nitekim DPT Araştırması şu hükme varmaktadır: «Sermayenin verimli-

D.P.T.'NİN YABANCI SERMA ANKETİ SONUÇLARI (Bin dolar)						
Y I L L A R	1959	1960	1961	1962	1963	1964
1) Yaklaşık üretim değeri	9507	16055	14291	18403	27853	40753
2) Satışlar için ithalât	6296	11280	8858	13379	18646	24281
3) Transfer edilebilir kâr	885	1231	920	2057	2636	2160
4) Yabancı personel ücret transferi	78	54	42	46	56	141
5) Gayri maddi haklar transferi	726	724	806	815	963	1238
6) Ödenen döviz (2+3+4+5 toplamı)		13290	10626	16296	22302	27822
7) Sağlanan döviz tasarrufu (1-6)	1521	2765	3665	2107	5551	12931
8) Döviz tasarrufu oranı (7/1)	% 16	% 17	% 25	% 12	% 20	% 31

YON'un Notu : Tablo, yabancı sermaye ile kurulmuş 46 sanayi işletmesinin durumunu açıklamaktadır. Rakamlar, yabancı firmalar tarafından verilmiştir. Tabloda görüldüğü gibi, yabancı sermaye tesisi için ithalâta dayanmaktadır. Mübalağalı hesaplanan üretim değerine rağmen, 1963'te 27,8 milyon dolarlık üretim değerine karşılık 18,6 milyon dolarlık ithalât yapılmıştır. Kârlar ve çeşitli haklar da hesaba katılınca, 27,8 milyon dolarlık üretim değeri için, 22,3 milyon dolar döviz ödemek gerekmektedir. Döviz tasarrufu 5,5 milyon dolardan ibarettir ki bu da yüzde 20 oranını vermektedir.

Mayahanelerde mevcut tehlikeler ve Hükümet

Başbakan Ürgüplü, «Emniyet Müdürünü çağırır, solcu diye bir takım adamları tevkif ettirir, ortalığa gözdağı verirsin. Ama ben bunu yapmam. Bu yola gidenlerin akıbetlerini biliyorum» dedi.

Geride bıraktığımız Cuma günü Başbakanlıktan gazete bürolarına telefon edilerek, Bakanlarla Özel Sektör temsilcileri arasında yapılacak toplantının, Bakanlar Kurulunun olağanüstü bir toplantı dolayısıyla ertelendiği haber verildi. Bakanlar Kurulunun olağan üstü bir toplantı yapacağı haberiyle bütün gözler, cuma iki gün önce olağanüstü bir toplantı yapmış ve sonunda «memlekette hiç bir tehlikeli hal görülmediği» sonucuna varmış Bakanlar Kuruluna çevrildi. Demek ki, Çarşambadan Cumaya kadar yeni bir takım gelişmeler olmuştu ki, özel sektör temsilcilerini davetmek parasına toplantıyı ertelemiş, kendi aralarında toplanmayı uygun bulmuştu.

Cuma sabahı yapılan toplantı üç saatlik fazla sürdü. Kapıda gazeteciler, çıkan her bakanı ayrı ayrı ve uzun uzun sıkıştırarak ne karar alındığını öğrenmeye çalıştılar. Ama hiç birşey öğrenemediler. Öğrenilen tek şey, toplantının akşam da devam edeceği olca. Bir de gazeteciler Demirel'in «aşırı olan herşeyin» karşısında olduğunu öğrendiler. Demek ki, aşırı özel sektörçü, aşırı yabancı sermaye taraftarı Demirel kendine de karşı diye üşüdü.

Gazeteler erken baskı yapmak zorunda olduklarından, ilk toplantı hakkında, bir şey öğrenememişler. Başbakanlık önünde muhabirleri tek tek bakanlara ne sormuşta, bunları olduğu gibi sıralamakla yetindiler.

Başbakan toplantı sonunda, «Aşırı sağ ve sol cereyanları görüştük» divordu. Köy İşleri Bakanı Sevil Öztürk, «Aşırı cereyanlardan özellikle sol akımlar listince durduk». Turizm ve Tanıtma Bakanı Dörmenci, «İçişleri Bakanının zararlı cereyanlar hakkında hazırladığı rapor ve bu arada Bursa olayları görüşüldü», Devlet Bakanı Hüseyin Ataman, «Her akım hakkında hükümet çalışmalarını devam ettiriyor». İçişleri Bakanı Akdoğan, «Kurula herhangi bir rapor sunmadım. Sözlü olarak izahat verdim. 141 ve 142 maddelerin işleyebilmesi için gerekli tamim ve tecrübeler söz konusu oldu». Ulaştırma Bakanı Mithat San, «Aşırı cereyanlar hakkında ne varsa görüştük». Başbakan Yardımcısı Demirel, «Aşırı olan herşeye karşı, aşırı sağa da karşı sola da karşıyız», Eğitim

Emniyet Müdürünü çağırır, solcu diye bir takım adamları tevkif ettirir, ortalığa gözdağı verirsin. Ama ben bunu yapmam. Bu yola gidenlerin akıbetlerini biliyorum» dedi.

Başka ilgi çekici bir nokta, yabancı firmalara aktarılan kredilerin bolluğudur. Sam Amca'nın, karşılık parasız büyük bir kısmını Amerikan şirketlerine peşkeş çekmesi ve onlara her türlü kolaylığı sağlaması dolayısıyla, yabancı sermaye şirketleri, bol yerli kredideye yararlanmaktadır. 38 firma üzerinden yapılan araştırma şu sonucu ortaya koymaktadır: Bu firmalar, 216 milyon lira yabancı sermayeye sahiptirler. Bunlara sağlanan kredi miktarı ise 441 milyon liradır! DPT Araştırması, durumu şu sözlerle özetlemektedir: «Yabancı sermaye ile kurulan firmaların yerli finansman kaynaklarından faydalanmaları için gerekli ölçüde imkânlar hazırlandığı ve durumdan yeterli kadar faydalandıkları söylenebilir».

Diğer bir nokta, bu şirketlerin kullandıkları yabancı personele döviz olarak ödenen ücretlerin yüksekliğidir. Bu firmalar 1964 yılında 155 yabancı personel çalıştırmaktaydı. Son yıl zarfında yabancı personele, 600 bin dolar, yani 6 milyon lira tutarında döviz ödenmiştir.

Görüldüğü ki DPT'ne, kısa ve meselenin bütününi kapsayan ufak araştırması dahi, yabancı sermaye efsanesini yıkmak için yeterlidir. Sonayi alanına çok az yabancı sermaye gelmektedir. Amaçları da iç pazarı sömürmektir. Zira sağladıkları döviz tasarrufu en lehte hesaplara rağmen yüzde 20 civarında kalmaktadır. Ne var ki, hükümetler, memleket kalkınmasına yarar dokunmayan bu sermayeye, her türlü nimetli sağlamak için yarış halindedirler.

Ye Mehmet ye!

Bir adam var ki bütün enerjisini yabancı şirketlerin çıkarlarını savunmak uğrunda kullanır.

Ve Türkiyenin Enerji Bakanları bu...

Eskiden Bakanları övmek için: — Enerjik bir Bakan... denirdi. Bizim Enerji Bakanı da enerjik bir Bakan... Ama ne yazık ki enerjisi ters taraftan...

Yabancı sermaye çıkarını korumak bakımından enerjik... millî sermayeyi korumak bakımından enerjiksiz.

Bakan Bilgehan, «Toplantıda sadece aşırı akımlar görüşüldü» dediler. Toplantının da böylece bir circuna içinde geçtiği anlaşılmış oldu.

YILAN HİKAYESİ

Bakanlar aynı gün akşam üzeri tekrar toplandı. Geç vakit sona eren bu toplantıdan sonra da edilen laflar, sabah edilen laflardan farklı değildi. Yani bir bakanın söylediği şeyi kimin duyduğunu birbirini tutan tek şey, aşırı akımların söz konusu edildiği ve bir kararın varılmadığı için de Pazartesi günü tekrar toplanılmasına karar verildiği idi. Ama bu arada bir takım bakanlar ve onlardan ilham alan gazeteler, kendilerince uygun görülen her türlü kararı Bakanlar Kuruluna almış görünmekte hiç bir sakınca görmüyorlar. Bunların içinde en ileri telden de BÖ. Hükbüsün İçişleri Bakanı Akdoğan oldu ve Bakanlar Kurulunca, 141 ve 142 nci maddelerin ve Ceza Kanunu maddelerinin «siddetle» tatbiki için «gerekli tamim» in yapılacağını söyledi.

Yeni İstanbul, Son Havadis, Adalet ve Zafer gibi bir takım gazeteler de, Bülükbashi ve bakanı idare ile asiret idaresini birbirine karıştırmaya hazır, muhavvel bir takım tedbirlerden söz ettiler. Oysa, Bakanlar Kurulunda gerçekten çok laf edilmiş, gerçekten çok tavsiye ve tedbirleri sürülmüştü ama bunların bir tekini bile tatbik kabiliyeti olmasın da anlaşılmıştı. Bu arada Akdoğan, Bilgehan, Çalbaşan, Ataman, Erdem gibi bakanlar, gerçekten devlet anlayışı ile kabiliyetli olan, mayan bazı teklifler de ileri sürmüşler emniyetin, adaletin en sert şekilde harekete geçirilmesi, ni istemişlerdi. Ama, Başta Ürgüplü olmak üzere Adalet Bakanını İrfan Baran ve bir iki bakan daha, bu tedbir ve tavsiyelerin akıl ve mantığa sığmadığını söylemişlerdi. Adalet Bakanı bu arada, kanunların her zaman tatbik edildiğini, keyfe göre bazan tatbik edip bazan etmemek gibi bir durumun olamayacağını, bu konu da yapılacak bir tamimin devlet ve hükümet otoritesini gültüğe duruma getireceğini, nitelik eski iktidarların bir zamanında bazı kanun maddelerinin keyfe göre tatbikinin Yüksek Adalet Divanının da işin sorumlularını ipe kadar götürüleceğini hatırlatmak zorunda kaldı. Bu yüzden de Bakanlar Kurulu toplantısı, öğleden önce olduğu gibi öğleden sonra da Komünisyon MP, ve CKMP kanunlarının çatışması şeklinde geçti.

AP'iler zaman zaman MP'ilerle aynı safta yer aldılar. YTP'iler ise susup dinlemeyi tercih ettiler. Ne var ki, ertesi ve daha ertesi gün çıkan gazetelerde gene de bir takım tedbirlerden söz edilmesi, bu arada Adalet Bakanlığının 141 ve 142 in siddetle tatbiki için genele gönderileceği haberinin yayılması, Adalet Bakanına Anadolu Afanı vasıtasıyla bir açıklama yapmak zarureti doğurdu. İrfan Baran bu açıklamasında, «Kanunlar ve bunlara ait hükümler bugüne kadar tatbik edilegelmiştir. Bundan sonra da tatbik edilmeceği tabiidir. Kanun hükümlerini icare edenlerin arzularına göre tatbik ediliyor bazen tatbik edilmemesi gibi sakim bir usul ve ölçüncüye sahip olmamız mümkün değildir. Kanun her zaman aynen tatbik edilir» dedi ve bu konuya ilgili bir genelge voflanmış olduğunu haberini yaladı.

İKİ CAMI ARASINDA

CKMP, İle MP, AP, gelişmesinden en çok huzursuz olan İrfan Baran Ürgüplü oldu. Cumartesi günü yaptığı özel bir konuşmada, «Alınacak hiç bir zorlama tedbiri yoktur. Ben de buna müsaade edemem. Yoksa pek âlâ mümin Emniyet Genel Müdürlüğü çağırırım, sağa sola biraz sert yap dersin. O da tutar, bir takım adamları toparlar, ortahağa bir gıdağı verir, olur biter. Ama ben bunu yapmam, yapmam, böyle şey olmaz. Sosyal vakıfları polis metotları ile önlemek mümkün değildir. Bu bir hatalı yol olur ki bu yollardan geçenlerin akıbetlerini biliyoruz» dedi. Millî gazetelerine de verdiği aynı konudaki demecine, azıcık kendini de kollayarak, «Hükümet cesur ve enerjiktir. Kanunlar ne emrediyorsa o yapılmaktadır ve yapılmaktadır. Demokrasi ve demokratik idare basur. Memleketi gerive götürmeye niyetim yoktur» dedi.

Günlerdir süren aşırı akımlar toplantıları Pazartesi günü resmî bir açıklamayla son buldu. Açıklamada «kanunlarla sağlanmış hak ve hürriyetler, hürriyet rejimini ortadan kaldırmak için kullanılmaz. Fikir bağımsızlığını istismar ettirmeyeceğiz. Türk toplumunu zümre ve sınıf kavgasına itmek yolunu güden aşırı akımlara karşı her türlü tedbir alacağız» tarzında faşist kokulu ifadeler yer almaktaydı. Aslında komisyonun karşı her türlü tedbir almıştı, Mendereç devri kanunları yürürlükteydi. Ne var ki, mahkemelerde komisyonun mahkûm olanlar yok gibiydi. Savcıların mahkemeye sevkettiği kimselerin he men hepsi beraat etmekteydi. Adaletin bağımsızlığını ortadan kaldırmadan tedbir almak mümkün değildi. Bakanlar, bunu uzun toplantılar sırasında görmüşlerdi. Fakat yine de seçim arifesinde, Yeni Gazete'nin «kaba ve gerekçesiz sözler» dediği «Her türlü tedbir alacağız» formülü ile ortaya çıkmışlardı. Bir bakan durumu açıkladı: «Toplantıda sol yayının mer'î mevzuat için suç teşkil edenleri için mutlak ihmal edilmeden ve geciktirilmeden savcılara tahkikat açılmasına karar verildi. Bu kararların tatbiki ve gerekli bilgilerin verilmesi için, Adalet Bakanı en kısa zamanda savcılara Ankara'ya çağırılacaktır... Toplantıda sağ akımlar da ele alındı. Fakat bugün, Türkiye'nin bünyesinde kayda değer bir tehlike arzemediğinden uzun uzadıya üzerinde çalışılmadı. Bu skimların önlenmesi için herhangi bir tedbirle ilzüm görülmedi, hemen geçiştirildi.»

Durum garipti. Durumun garipliğini TIP, Genel Başkanı Aybar, Çarşamba günü verdiği bir demeçle ortaya koydu: «Aşırı sağ teşekküller ve kişiler tiyatro, kongre, açık oturum ve parti kongreleri basmaktan ve cana kast edici taşlı sopalı saldırılara kadar uzanan hareketlerle Anayasayı ve kanunları dopedüz ve tekrar tekrar çiğnerken, aşırı sağ yurtdışında apaçık kol gezerken, hükümet aşırı sol, hatta açıkça komünist olmakla suçlanmaktadır. İstediyi ve kimliğini bir türlü açıklamadığı mevhum teşekkül ve kişilere karşı tedbir almaya kalkmaktadır. Türkiye'de aşırı sol, komünist kimdir, nedir? Nerede, ne zaman Anayasaya, kanunlara, aykırı hareketlerde bulunmuyor? Bugüne kadar nerede kanunsuz memleketin asayisini bozan hareketler olmuştu bu hep aşırı sağdan gelmiştir ve gelmektedir... AP, çoğunluğundaki bu hükümet bir aşırı sağ hükümettir. Tarafsız değildir. Devlet işlerini yürütmekteki aczi bir yana, böyle bir hükümet, le seçime gidebileceği artık işle ortaya çıkmıştır. Taşlı sopalı saldırılara karşı tedbir düşünmediğini açıklayan, fakat seçime girme hakkı kazanmış bir partiye karşı tedbirler düşünmediği anlaşılabilir. Bu hükümetle güveniyoruz, bir seçim kabinesi kurulmalıdır.»

Aybar, savcıların Ankara'ya çağırılmasını da TIP'e karşı bir tepki olarak görmekteydi: «Savcılara TIP hakkında kovuşturma açmaları için direktif verilecektir. Bu direktife uyularak, TIP, merkezlerinde ve partilerinin evlerinde araştırma yapılacak, sosyalizme dair her kitapçıca bulabileceğiniz kitaplar suç delili diye toplanacak ve gerici başında olay bir solcu komolunun meydana çıkarıldığı şeklinde büyük manşetlerle verilecektir. Ve belki de TIP kapatma istemi ile Anayasa Mahkemesine sevk edilecektir. TIP'i seçim dışı bırakmak mümkün olmazsa, seçim şansını azaltmak için AP, çoğunluğundaki hükümetin düşündüğü tedbirler, bunlar olsa gerektir.»

Petrolde vahim sonuçlar!

Bir seminer çalışmasından öteye gitmeyen Petrol Komisyonu nun AP, kanadı, yabancı petrol şirketlerinin arama ruhsatlarının 8'cen 5'e indirilmesini de reddettiler. Gider Vergisindeki bir sürgünün önlenmesi kalkışılması üzerine Maliye Bakanına «Sonra vahim sonuçlar doğar» şeklinde telgraf göndermeye cür'et eden yabancı şirketler, tabii bu sonuçtan çok memnun kaldı. Fakat artık ilvce anlaşılacak ki, AP çoğunluğundaki Komisyon, Petrol Ka-

ÜNİVERSİTEMİZE DE EL ATMIŞLAR

Garip olan, oyun'un artık hiçbir çekingenliğe ilzüm görülmeden açıkça oynanmasıdır. En sorumlu mevkilerde bulunan politikacılar en pervasız biçimde yabancı şirketlerin avukatlığını benimsemişlerdir.

Üniversitemizin durumu da ilgilidir. Son günlerde piyasaya çıkıp yabancı şirketlerin adeta sözcülüğünü yapan bir profesör, Teknik Üniversite Petrol Araştırma ve İşletme Enstitüsü sahibidir. Bu zat:

«Petrol davası bir politika değil, bilim meselesidir. Biz Türkler kendi petrolümüzü bulacak ve işletecek yeteneklere sahib değiliz. Yabancı şirketlere muhtacız... diye listele makaleler yazmıştır. Ve aynı fikirleri Petrol Kanununun tartışılan Geçici Komisyonunda Üniversite temsilcisi olarak ileri sürmüştür. Hatırla daha da ileri giderek: «Yabancı ve tarafız bir başkanı yönettiği ve yabancı şirket temsilcilerinin de katıldığı bir kurulda petrol kanunu incelenebilir... diyerek bu yolda rekor kırmıştır.»

Bu gibi durumlarda bu sözleri söyleyen insanlar, eğer pek saf ve gözleri kapalı değillerse, muhakkak yabancı kapitalizmin nimetlerinden bol bol yararlanan kişilerdir. Nitekim hemen ortaya çıkmıştır ki Teknik Üniversite Petrol Araştırma ve İşletme Kürsüsü Profesörü Amerikan Yardım Profesörlüğü Müdürlüğüdür. Ve Amerikalılarla ilişkisi yalnız bu kadar da değildir. YON'un geçen sayısında tafsülat ile anlatıldığı gibi çok ilçidışlı münaşebetlerle Amerikaya bağlıdır. Bu ilçidışlı sanimiyet, mali bakımdan hayli cazibeli. Sayın Profesör Teknik Üniversitedeki Amerikan Yardım Projesi Müdürlüğü ödevinden ayda 3000 lira almaktadır.

Söylediği sözler ile Teknik Üniversite Petrol Araştırma ve İşletme Kürsüsünü yabancı şirketlerin görüşlerine angaje eden bilim adamının hikâyesi işte budur... *

Fakat hikâye burada son bulmuyor... Ve kişisel bir hikâye değildir bu... Amerikan kapitalizmi üniversitemizde el koymuş durumdadır. Bu memleketten sömürülen paraların bir kısmıyla bol ödenekli geziler, çeşitli buralar, çeşitli lüksler, öğretim üyelerinin Amerikaya olan muhabbetlerinin perçinlemek maksadıyla kullanılmaktadır. Bunun yanısıra Türkiye'ye el atması yabancı sermaye «tatlı kâr» konusu için elbette Türk mühendislerindeki, uzmanlarındaki, profesörlerindeki, doçentlerindeki faydalanacaklardır. Üniversite kadrolarında geçen zorluğu çeken nice değerli eleman ancak yabancı sermayenin bol ücretli işlerinde çalıştıkları zaman rahat nefes

alabileceklerdir. Barajları, büyük inşaatı, milyonluk ihaleleri, büyük projeleri Türkiye'de gerçekleştirmek isteyen büyük firmalar bu faaliyetten bilim adamlarımızı (!) da faydalandırmak mevkindedirler. Böylece içli-dışlı menfaat ortaklığı Üniversite içinde Amerikan istediği rotayı verilmek bakımından gayet etkili olmaktadır.

Bir ülkenin iktisadi kalkınmasında «mühendis» denen insanın ne derece etken olduğu söz götürmez. Bu bakımdan Türk mühendislerinin su andaki durumlarını gözden geçirmek, dökümlerini yapmak ve hangi yollarda nasiplerini aradıklarını incelemek çok faydalıdır.

Bu mühendislerimizden bir kısmı Doğunun dağlarında petrol ararken bir kısmı da İstanbulda Amerikan yardımlarından nasiplenerek yabancı petrolcuların avukatlığını yapmaktadır.

Bu bakımdan Teknik Üniversitemizin Amerikaya olan münaşebetleri önemli meseledir. Yabancı kapitalizm emrindeki bilim adamlarından bu memleketin bir hayır geleceğini sanmak boşunadır. Üniversitemizin içindeki yabancı örgütlenmenin iyüzünü ortaya çıkarmak gerekmektedir. Yabancılar elvce üniversitemizde hangi yatırımlar yapıyor?.. Ve bunlardan faydalanmalar kimlerdir?

Bu yatırımlar kimlerin elvce ne şekilde yürütülmektedir?

Peşin olarak kimseyi suçlamıyoruz. Ama nasıl doktorlarımız Türkiye sınırları içinde yaşamak imkânlarını bulamadıkları için yabancı ülkelerde hizmet yolunu tutuyorlarsa, teknik adamlarımız da kompradorların hakim oldukları bir siyasi ortamda yaşamak için yabancı kapitalizmin hizmetine girmek zorunda kalıyorlar.

Fırsatçılar, vurguncuların, avantacların milyonlar kazandığı, ama gerçek değerlere değerlerini veremediği bir sistemde başka türlü olmasına imkân yoktur.

Bakınız nice mühendisimiz memleketteki fırsatçı ve menfaatçi çarka uyamadıkları için memleketi terk etmişlerdir. Terketmişler büyük beşnelimler içindedirler. Bir yandan Amerikaya yasalup öte yandan yabancı sermayenin avukatlığında halkı aldatmayı ve güldürmeyi de herkes beceremez. Türkiye'de namuslu uzmanlara nefes alabilecekleri bir ortam sağlanmaz. Yoksa bu memleketin nice değerli boğulmamak için sınır dışına kaçmaya devam edeceklerdir.

İlhan Selçuk

Öğretmenler Kurultayı

Adapazarında yapılan Türkiye Öğretmen Dernekleri Millî Federasyonu Genel Kurulu, öğretmenlerin toplumun en sağlam ve ileri güçlerinden biri olduğunu bir cefa daha ortaya koydu. AP, öğretmenlerin aylardır süren maaşsız çabalarına rağmen, 800 kadar delege içinde gerçekleştirilen tartışmaların çok ufak bir sonuç olarak kaldı.

Gerici, ilk gün sessizlik denediler. «Komünizm te'ne» özer gel veriler. Artık kışkırtılmış bu oyuna girer, herkes komünistlikle suçlanma korkusuyla, mecburen öngere lehine oy kullanacak ve gericiler puan toplayacak. Öğretmenler bu oyuna gelmediler. «Herkes komünizme karşıdır. Bir karar almaya ilzüm yoktur. Gericiler her alanda at oynatırken, neden bu tutum tel'in edilmiyor?» diyerek öngereyi reddettiler.

Gerici grup, ikinci şansı, İsparta Valisinin protesto edilmesini istenmesini üzerine denedi. İsparta Vallsi Ertuğrul Süer, ileri öğretmenlere ve Federasyona karşı bir kampanyaya girişti. Herki öğretmenlere baskı yapıyor, onları başka yerlere tayin ettiriyordu. Buna karşılık gerici ve bölücü bir teşekkül olan «Milliyetçi Öğretmenler» derneğini kuruyorlardı. İsparta Valisinin bu marifetlerini, bir ilköğretim müfettişi dile getirdi ve Valinin protestosunu istedi. Öngere alyehine Bakırköy delegesi İbrahim Tuncer söz aldı. Sert protestolar la karşılanan Tuncer, sükküm büyük ilim mikrofonu terketmek zorunda kaldı. Onun imdadına yetişmek üzere kürsüye fırlayan sahte belge delce Hasan Korkmaz, fena halde hırpalandı. Bu yüzden koridorda 20-30 kişi yumruk yumruğa kavga ettiler. Salıncık Başkan Safa Güner'in ortahağa yatıştırmak için İstiklâl Marşı söyletmesine rağmen, koridorda kavga, polisler iki gericiyi götürene kadar devam etti.

Şim sözlerin üzerine bu kuyu bir haftadan beri işletilmeye başlanmıştır. Tanklar doldurmakta. Silivank'daki bütün Mobil kuyuları ise durmakta hiç petrol çıkarılmamaktadır. Mobil Selçuk, sundaki işletme de gereği gibi sür'atle yapılmamaktadır. Batı Raman kuyusunu 1962 yılında bulan Mobil'in 101 numaralı kuyuyu işletmediğini ve Petrol Kanunu nun hükümlerine aykırı olarak burada başka kuyular açmadığını açıkça belirtmiş ve bu hususun tahlik edilmesini talep etmiştir. Şim di bu ithamlardan kurtulmak için Batı Raman 101'den petrol çıkar-

maya başlayan Mobil bunu üç seneden beri de yapabildi. Türkiye Petrolleri ise Batı Raman'daki kuyularından bugüne kadar yüzbinlerce ton petrol çıkarmıştır. Mobil şim son davranışı ile göstermiştir ki, Batı Raman petrolünü ancak mecbur kaldıkça işletecek ve bütün şartlar lehine düşünönceye kadar burayı sureta işleteceklerdir.

Silivank'da Mobil kuyularını vanaları kapatılmış ve pompalar durmuştur. Hülâsa yabancı petrol şirketi, ancak boru hattı yapıldık tan yani en ucuz şekilde nakli imkânına kavuştuktan sonra bu kuyuları gereği gibi işleteceklerdir. Boru hattını ise çoktan yapması ilzüm geldiği halde yapmaması ve bunun millî şirket tarafında yapılmasına da engel olmak için her çabaya göstermiştir. Görülüyor ki, yabancı şirketler sür'atle ilzetim değil, tam aksine, yavaş yavaş hareket etmeyi tercih etmektedirler.

Zira onların sür'atle hareket etmekte ve bazı mali riskleri göze almakta hiçbir menfaatleri yoktur. Dış memleketlerde sahip oldukları kuyulardan Dünya piyasasının muhtaç olduğundan daha fazla petrolü istihlal edilebilmektedir. Türkiye'ye de pahalı bir şekilde petrol satmalarına göre, bilrız rezervlerini ilvce barajmaları onlar için acizdir. İşte bu durumda açıkça göstermektedir ki, ilvce ilvce tekrar suretle işletilmesi bulamıyoruz.

GERÇEK SAYGISI

A.P.'nin DEVRİMCİ HAREKETLERİ

Hep parti kongresi basacak, fiyatları taşıya cak değiller ya, Türk halkını bilgilendirmek için de çalışıyorlar. Metodları değişikmiş; varsın olsun!

Buğday fiyatına yapılan zam elbette seçim üzeri toprak ağalarını memnun etmek için değil Müteahhithlere için başında ödenen ihale avansının yüzde 10'dan yüzde 25'e çıkarılmasının elbette Devlet eliyle fert zengin edilmesiyle bir ilgisi yok. Orduya verilen ek ödenek elbette zinde kuvvetlere için görünmek için değil. Hazinenin Merkez Bankası'ndan aldığı kısa vadeli avansın yüzde 5'ten yüzde 10'a çıkarılması elbette gelişigüzel harcamalar için değil.

Bütün bunlar, A.P.'nin Türk halkını uyandırmak için giriştiği devrimci hareketleri Siz bakmayın Adalet Partisi Genel Başkanı Süleyman Demirel'in Nazım Hikmet için atıp tutmasına; ettiği sözlerle biraz gülünç duruma düşmüş ama alırdırmayın, olup bitenlere bakın siz. Gerçekte Süleyman Demirel Nazım Hikmet'in sözlerinden esinlenerek hareket ediyor. Hem de hiç çıkırmadan. Ne diyor Nazım Hikmet Türk halkı için: «O topraktan öğrenip — Kitapsız bilendir». Demirel de halkımızın topraktan öğrenmesi, yani biffecrube yaşayarak öğrenmesi için elinden geleni yapıyor. Buğdaya zam mı? Zam! Müteahhithlere daha fazla mı avans? Daha fazla avans! Maksat işçiler uyanсын, köylüler uyanсын, memurların öfkesi artsın!

Nası mı? Demirel'in devrimci çalışmaları sonunda para basma makineleri faaliyete geçirilmiş ve emisyon hacmi rekor seviyeye ulaşmıştır. Önümüzdeki günlerde tedavüdeki para miktarının 7 milyar lirayı aşması beklenmektedir. Demirel şunu düşünüyor: Yapılan zamlar sonunda para makineleri işletilirse fiatlar hızla yüksel-

meye başlar. Düşündüğü de çıkıyor adamın. Bakan, Devlet Planlama Teşkilatı, hazırladığı raporda, 1965 yılında ortalama fiat seviyesinde yüzde 5 bir artış olacağını belirtiyor. Bu fiat artışı, plân dönemindeki en yüksek artıştır.

Fiatlardaki artış alıp yürüdü mü Demirel'in istediği gerçekleşecektir. Köylü şehire indiği zaman bakacak ki buğdaya yapılan zamma rağmen istediklerini satın alamıyor. Sendikalar, 1966 yılında, patronlarla toplu görüşmelere oturunca başlayacak birtakım rakamlardan söz açmaya. «Şu tarihte şu kadar zam yaptınız. Aradan bu kadar zaman geçti hayat pahalılığı şu kadar arttı. Şimdi şu kadar zam yapmanız lazım. Hem de işçilerin iki yıl önceki yaşama seviyelerini de vâkıf ettirebilmek için; daha iyi bir yaşama seviyesi için değil».

Menderes de Türk halkını bu yoldan bilgilendirmeye çalışıyordu ama, olmadı, araya 27 Mayıs girdi, ömrü vefa etmedi. Ama öyle görüyor ki Demirel bu işi becerecek. Çetin Altan'la İhan Selçuk uğraşaduruyorlar şu buğdaya zam işini, şu müteahhithlere fazla avans ödeme işini halkımıza nasıl anlatacağız diye. Ve de durmadan Demirel'e çatınları Oysa Demirel hiçbir sosyalistin beceremeyeceği kadar halkımızı bilgilendirme çabası içinde.

★

«A.P.'nin devrimci faaliyetleri» başlığını görünce ne sandınız? Devrimci faaliyet dedikse... Toprak reformu mu yapacaklardı? Yoksa petrolü mü millileştireceklerdi?

Fethi Naci

Prof. Tinbergen
İyimsen bir zat

İkinci
Beş yıllık
Plân

Datma iyimsen olmaya dikkat eden DPT Başmüaviri Tinbergen, düzenlediği basın toplantısında pek de iyimsen şeyler söylemedi. Başmüavir, vergiler ve diğer alanlarda alınması gerekli tedbirlerin ihtimali yüzünden yüzde 7 kalkınma hızına ulaşamadığını açıkladı. Plânda öngörülen tedbirler yerine getirilmemiş, yani plân yapılmış, fakat tam uygulanmamıştı. Bu yüzden yüzde 7 kalkınma hızına ulaşamadığını açıkladı. Bu yüzden yüzde 7 kalkınma hızından vazgeçilmemesi hususunda ısrarlıdır. Kapanı bir dile, vergi gelirlerinin artırılmasını istemektedir: «Yüzde 7'ye ulaşılması konusunda ben bütün imkanların kullanılacağı konusunda değilim. Şimdiye kadar meydana gelen gecikmelerin ortadan kaldırılması için gerekiyorsa, vergi politikası yeni gelişmelerin ışığında bir kere daha gözden geçirilmelidir... Yüzde 7 hız Türkiye için muhtakak gerçekleştirilmelidir. Çünkü Batı ile olan mesafesinin kapatılması ve hız nüfus artışının doğurduğu istihdam meselesini kapatması ve hız nüfus artış-

tur. Bu sebeple ikinci beş yıllık plân için de yüzde 7'lik hızdan vazgeçmemelidir».

Ne var ki Devlet Planlama Teşkilatı, yüzde 7 hızdan ümidi kesmiş benzermektedir. Bu sebeple, farklı kalkınma hızlarına göre çeşitli modeller hazırlanmış ve her birinin gerektirdiği fedakârlık belirtilmiştir. Politikacılar, ne kadar fedakârlığa razıysalar, o kalkınma hızını seçeceklerdir. Meselâ yüzde 4.6 oranında bir kalkınma hızını gerçekleştirmek için, 5 yıllık plân döneminde 63 milyar lira vergi toplanmasına, 53 milyar lira harca yatırılması ihtiyacı vardır. Eğer yüzde 7'ye ulaşmak istenirse, 9 milyar lira fazlasıyla 72 milyar lira vergi almak gerekecektir. Yatırımlar da 86 milyar liraya çıkacaktır.

Ama getirilmek istenen açıklığa rağmen, politikacıları yine de yüzde 7 kalkınma hızını seçip, bunun gerektirdiği kâhitten kaçmasından korkulur.

Coca-Cola

YON'un Coca-Cola yazısı, şirketin Türkiye'deki yetkilisi Amerikalının kâhillerine binmesine yol açtı. Amerikalı yetkili, avukatlarını çağırdı ve «Derhal bu adamları mahkemeye verelim» dedi. Yalnız bu mesele bu kadar basit değildir. Avukat Tayyar Çullu, a-

lattı ki, «Coca-Cola zehirdir» yazısı, Amerika'da yayınlanmıştı ve Coca-Cola'nın zararlı olduğunu birçok Amerikalı profesör tarafından iddia ediliyordu. Sigaranın kanser yaptığı her gün yazılıyordu. Ama Tekel İdaresi bu yüzden dava açsa kazanabilir miydi?

Kızgın Amerikalı, avukatların tavsiyesi üzerine şimdilik Jâva açmak fikrinden vazgeçti. Susma yolu seçildi. Radyoda da «Coca-Cola sağlığa zararlı değildir, tarzında reklâmlar artırıldı.

Amerikalının
sabunculara
baskısı!

Amerikan hükümeti yetkilileri, binbir güçlükte, çok kısa bir süre için yürürlükten kaldırılabildiği gibi soya yağı anlaşmasını, bize pahalıya ödeme çabası içinde oldukları. Bilindiği gibi, soya yağı anlaşmazlığı, zeytinyağı ihracatını son derece sınırlandırmaktaydı. Halbuki elimizde büyük miktarda zeytinyağı stokları biriktiği. Amerika müsaade etmediğinden aylar boyu bu zeytinyağını satamamak, fiyatlar düştü, üretici büyük zararlara uğradı. Nihayet soya yağı anlaşmasının uygulanması ki-

Sermayesiz

kapitalistler!

Bu iktidar, İsmet Paşa iktidarını Bütçeye kırmızı oy vererek düşürdü.

Bu, Cumhuriyet tarihinde görülmemiş bir şeydi.

Bu iktidarın Enerji Bakanı Petrol Kanunu konusunda «Görüşümüz yoktur» diye ortaya çıktı.

Bu da Cumhuriyet tarihinde görülmemiş bir şeydi.

Bu iktidarın Tarım Bakanı Toprak Reformu konusunda «Görüşümüz yoktur» diye ortaya çıktı.

Bu da Cumhuriyet tarihinde görülmemiş bir şeydi.

Anlaşılan bu iktidar görüşü olmayan bir görüşümüş iktidar...

Yani iktidarın körü...

Aslında böylesine iktidara körü değil, elinin körü derler.

I. S.

sa bir süre için durdurulabilir de zevtinvağı ihracı mümkün oldu. Ama şimdi Amerikalılar, «don yağ da vermeyiz» diyerek, soya yağının acısını çıkartmaktadırlar.

Et ve Bahç Kurumu, stoklarının tükendiği gerekçesiyle, sabrı imalatçılarına don yağ vere miyeceğini açıklamıştır. Bu, sabrı imalatçılarına don yağ vere miyeceğini açıklamıştır. Bu, sabrı imalatçılarına don yağ vere miyeceğini açıklamıştır. Bu, sabrı imalatçılarına don yağ vere miyeceğini açıklamıştır.

TIP Kongreleri

Hâdiselî geçen Bursa Kongresinde sonra, saldırganların düşün celerinin aksine TIP'in çalışmaları daha da gelişti. Alınan tedbirler sa yesinde kongreler hâdisesiz geçtiği gibi, bu arada birçok yeni üye de TIP'e katıldı. Bunların en önemlisi üçü General değerleri de albay yarbay olan 14 subaydır. Emekli Tümgeneral Fahrettin Yakel, Celâlettin Sorguç, Kadri Otken, Emekli Albay Mustafa Öncü, Hasan Doğan, Osman Savaş, Cemal Barut, Fâik Ateşli, Muammer Çayır, Emekli Yarbay Remzi Ungur, Kemal Olcay, ve Galip Arda'nın katılmaları mü nasebeti ile İstanbul İl Başkanı Yılmaz Halkacı bir basın toplantısı yaptı. Toplantıda katılan subaylara çeşitli sorular soruldu. Bunlardan birisi subayların önümüzdeki seçimlere katılıp katılmayacaklarıydı. Okuyucularımızın YON'deki yazılarıyla tanıdığı Tümgeneral Dr. Fahrettin Yakel cevaplandırdı. Yakel «Adaylık meselesi önemli değil. Bütün amacımız bir partiye hizmet etmektir. Gerekirse adaylığımızı da koyarız» dedi.

TIP yöneticileri aynı gün 7 Temmuz Anayasasının milletçe kabulünü dolayısıyla Taksim ve Beyazıt anıtlarına sığış barış bir Anayasa buketi koydu. Bu müna sebeple yayınlanan bildirede «Bugün 6 milyon Türk'ün Anayasaya evet dediği günün beşinci yıldönümüdür. Ama içinde bulunduğumuz şartlar altında ne yazık ki bu günü bir bayram havası içinde kutlama durumunda değiliz. Anayasanın emrettiği konular bugüne kadar çıkarılmadığı gibi, her geçen gün Anayasaya aykırı kanunlarla karşılaşmaktayız» deniliyordu.

TIP yeni katılan üyeleri ile bir likte kongrelerine devam etti. Cumartesi günü yapılan Yalova kongresine kalabalık bir dinleyici grubu katıldı. Hatâ salon almadığı için, halk konuşmaları sokaklardan dinlemek zorunda kaldı. Kongrede ilk konuşmayı T.I.P.'e giren 14 lenden Muzaffer Karan yaptı. Karan, bugün de Türk toplumunun 27 Mayıs öncesi çıkmazı içinde bulunduğunu, bir sürü sapık derneğin AP ile işbirliği yaparak gece 27 Mayıs öncesi taktiklere başvurduğunu söyledi. «Bugün 27 Mayıs öncesi düzeni yaratmak ve hortalatmak isteyen bir yobaz zümresi harekete geçmiştir. Haber aldığımız göre Bursadan kamyonlar dolusu bir topluluk kongremizi basmak için harekete geçmiştir. Biz mücadeleimize devam edeceğiz. Anayasa ve emniyet kuvvetlerine güveniyoruz» dedi.

Oysa bindirilmiş kuvvetler Orhangaziye kadar gelmiş, burada jandarmalar tarafından durdurulmuştu. Daha sonra Yalovaya gelmelerine rağmen, alınan tedbirler karşısında topluluğu kahvelerden seyretmekle yetinmişlerdi.

TIP Bursa olaylarından sonra Yalovaya tedbirli gitmiştir. Muzaffer Karan yönetiminde 250 kişilik bir gençlik ve işçi grubu hazır bulunmuş, çıkacak olaylara karşı tedbirler almışlardır.

Sinemalar yer vermediği için ilçelerde yapılan kongreden sonra partiller iskeleye doğru yürüyüş yaptılar. Halk hiçbir tepki göstermediği gibi yer yer TIP ileri akışladı. Daha önce de 14 lenden CHP'ye giren Orhan Erkanlı TIP kongresine gelerek basarılar dilemişti.

TIP Pazar günü İstanbul'da iki, Ankara'da bir kongre yaptı. İstanbul'da yapılan Bakırköy ve Z.

Burnu kongreleri hâdisesiz geçti. Zeytinburnu'da bazı kimseler, komünist diye bağırırlarsa da emniyet kuvvetleri bunları yatırdı. Her iki kongrede de daha çok Mobil'in Maliye Bakanlığı'na çektiği telgraf üzerinde duruldu. Bursada yaralanan Adnan Cemgil'in eşi Nazmiye Cemgil: «Türkiye'de perde arkasında büyük oyunlar oynanıyor. Bu oyunların emniyetli emperyalizmdir. E-Emniyet kolunu sallayarak Türkiye'ye giren emperyalizm insanları satın almaktadır» dedi.

Emekli Tümgeneral Fahrettin Yakel de kongrelerde yaptığı konuşmalarda, TIP'e niçin katıldığı n' anlattı.

Zeytinburnu kongresinden sonra da TIP'iler istasyona kadar bir yürüyüş yaptılar.

Ankara Yemmahalle İlçe kongresinde konuşan Genel Başkan Mehmet Ali Aybar da Mobil'in Maliye Bakanına çektiği telgrafı tenkit etti. Bu telgrafı millî varlığımıza ve suurumuza indirilmiş bir darbe olarak kabul eden Aybar: «Millî ekonomimiz iflas etmek üzeredir. Yalnız dış borçlarımız faizini bile ödeyemeyiz hale geldik. Borçlarımız ödeyemeyen bir devlet başgünüşü değildir. Yönetimi kapkaççıların elinde kalması bir devlet başgünüşü olmaz» dedi.

Ayrıca, Bursa olayları üzerine bir basın toplantısı yapan Aybar, «Bursa olaylarını sarı olmadığımız ve ancak olaylar çıktıkça tedbirler almacağımız» söyleyen Başbakan ve diğer hükümet yetkililerinin suçlayarak hükümeti istifaya davet etti. Aybar'a göre saldırgan önceden hazırlanmıştı. Akhisardan başlayarak safha safha uygulanıyordu. Bundan sonra yapılacak kongreler için de yeni hazırlıklar yapılmıyordu. Aybar, «Dernekler bir araçtır. Taşlı sopalı saldırganlar arkasında AP ileri gidiyor. Gerçekten, kaba kuvvete karşı önleyici tedbir alınmayacağı açıkça ifade eden bu hükümet iş başında kaldıkça, değil seçim güvenliği, toplumsal, Atatürkçüler ve hür düşünceci vatandaşlar için hattâ hiç emniyeti, mesken, dokunulmazlığı temel haklar bile artık güven altında sayılmaz. Önümüzdeki seçimlerin sosyal hukuk düzeni içinde yapılabilmesi için, bugünkü hükümetin çekilmesi, yerine bütün partilerin güvendiği bir seçim kabzesi kurulması gerekir» diyordu.

Aybar'ın basın toplantısı üzerine bir bildiri yayınlayan AP Genel Başkan Yardımcısı Talât Aşsal da, hükümetin bir azınlık hükümeti olmadığını, hükümetin kuvvetli olduğunu, bunun için de istifaya bir sebep bulunmadığını belirtti.

Senatoda Niyazi Ağırnaslı ile AP ileri yaptığı ifhamlı tartışmalardan sonra Bursa olayları Mecliste de konuşuldu. Kayseri Milletvekili Halis Aras Bursa savcısının durumu hakkında Adalet Bakanına bir soru sordu. Her işin altında bir komünist parmağı aramağa pek meraklı arkadaşları gibi Aras da TIP'in yayınladığı bildirilerde Bizim radyonun fikirleri bulunduğunu söyledi. Halis Aras telefonda haklıydı. Çünkü tevkif edilen 25 kişinin hemen hemen hepsi AP liydi. Bursada AP ileri gelenlerin tevkifi, AP'nin kalesi Bursada büyük bir darbeydi. AP, milletvekilleri darbenin şaşkınlığı altında, tahkikata müdahale edici öneriler vererek suç işlediler. AP, il müteahhithlerin yayın organları da, «polise yardımcı olmak ve muhtemel bir saldırıyı önlemek» amacıyla TIP' in emniyet gruplarını teşkil etmesine atış püskürüyorlardı.

Öğretmenler
Sendikası
kuruldu

Devlet Personeli Sendikaları Kanununun çıkarılmasından çıkmasından bu yana, özellikle başkent Ankara'da gün geçmiyor ki bir sendika kurulmasın. Çeşitli adlar altında çeşitli devlet daireleri memurlarının örgütlenmeye çalışması sevinilecek bir olay. Ne var ki, bir takım sendika kurucuları, sırf kendilerine bir unvan elde etmek için sendikayı kurma ya kalkışmaları ve bunların büyük bir kısmının sendikacılık konusunda da bilgisiz olmaları

sendika kurma işini kısa bir süre içinde iyice çığırından çıkaracağı benzetmektedir.

Devlet memurlarının örgütlenme yarışta içinde, geride bıraktığına nazaran, bu işe önceden ve en iyi şekilde hazırlanmış olan Türkiye Öğretmenler Dernekleri Millî Federasyonu da bir sendikaların kuruluşuna öncüllük etti. Türkiye dört bir köşesinden davet edilmiş yüzden fazla çeşitli tandohta öğretmenlerin ilk kurucular heyetini teşkil ettiği Türkiye Öğretmenler Sendikası, memleketimizdeki en büyük ve güçlü memur sendikası olmaya adaydır. Sendika baştan düşünüldüğü gibi gerçekten 65-70 bin öğretmeni sineğinde toplayabilir, 500 ilçe ve ilde şubeler açabilirse, kısa zamanda güçlü hissettirecek ve bir baskı grubu olarak öğretmen haklarını

Fakir Baykurt
İlk başkan

korur hale gelecektir.

Geride bıraktığımız Cuma günü, TODMF'nin daveti üzerine Federasyonun Tuna caddesindeki Genel Merkezinde yapılan kurucu toplantısı, bu yeni sendikayı kuracak öğretmenlerin sendikacılık konusundaki hassasiyetlerini ve azimlerini göstermesi kadar, aynı zamanda ilerisi için söz konusu olabilecek bir takım endişelerin de ortaya çıkmasına sebep oldu.

Sendikamız kuruluş öncesi hazırlıklarının yapma görevini yüklenmiş olan Federasyon yöneticileri, kurucular toplantısına, öğretmenler arasında bilerek ve bilmeden girmiş olan ayrılık tohumlarının her tandanına temsil eden kişiler çağırarak, sendikamızın bir birleştirici rolde ortaya çıkmasını sağlamak istemişlerdi. Ne var ki birleştirme işinde başarı sağlanamadı. Sendika kurucular toplantısında Federasyon yöneticileri ağır bir hezimete uğradılar.

Federasyon içindeki klikleşmeler sendika yöneticilerinin seçimi konusunda açıkça ortaya çıktı ve İnce, dergisi etrafında kümelenmiş bir grup, akülüca bir kulise ve adeta darbe tekniği ile Sendika Yönetim Kurulunu ele geçirdi. Federasyonca hazırlanmış ve başında Federasyon İkinci Başkanı Hürrem Arman bulunan yönetim kurulu aday listesinin tam bir yenilgiye uğratıldı. Sendika tüzüğünün hazırlanmasında Hürrem Armanla birlikte blüvük emeli geçmiş Tahsin Saraç da dışarda kalanlar arasında yer aldı. Sendikamızın Yönetim Kurulu hemen tamamı, İnce etrafında Sükrü Koç federasyonuna cephe almış kişilerden teşekkül etti. Yanılan iş bölümlü sonunda da Sendika Genel Başkanlığına Fakir Baykurt, Genel Sekreterliğine Dursun Kut, Saymanlığına Dursun Akcam, yürütme kurulunun öteki üyeliklerine de Hayrettin Uvsal ve Fevzullah Ertuğrul seçildiler. Yönetim Kurulunun öteki üyeleri ise Talip Anaydın, Mehmet Özgüçlü, Safa Güner, Veli Demiröz, Maksut Doğan, Behzat Ay, Mustafa Sanlı, Refet Özkay, Süleyman Kandımlı ve Mevlüt Kaplan idi. İlericiler arasındaki bu üçüncü bölünme, federasyon genel kurul toplantısında da kendini hissettirecektir.

AP. nin imareti Şehir Meclisi üyeleri

6 Temmuz 1965 günü toplanan İstanbul Belediye Meclisi en ilginç oturumlarından birini yapıyordu.

Şehir Meclisinin kurduğu komisyonları paylaşmış olan bazı A. P. li Şehir Meclisi üyeleri için ortaklıkta ısrarlı rüşvet dedikoduları doluyordu. Birçok çevreler bu komisyonların tümü için «Alkaponlar» isimli takmışlardı.

Belediye Başkanı İşcan herhalde meclisli yıldırımını çekmek için olacak - bu konuda çok yumuşak davranıyordu.

Söylentiler hergün biraz daha artıyor. Alkaponların serüvenlerine İstanbul Milletvekilleri hattı zaman zaman bakanların bile isimleri karışıyordu.

Belediye Meclisinin 6 Temmuz oturumundan önce A. P. li üyeler İşcan'ı başkanlıktan düşürmek için gensoru önergesi vermişlerdi. Şehrin pisliği ileri sürülerek İşcan, Belediye Meclisi'nde küçük düşürülmüş ve seçmenlere de böylece «Belediye'deki aksaklıkların sebebi biz değiliz, İşcan'dır» denilmiştir.

Bu oturumdan sonradır ki, yaşlı kurtun büyük bir üzümlü ma. sasının sağ gözüne düşürülen dosyalar birer birer ortaya çıkmışa, emirler ters yönden işlemeğe başlamıştı.

GÜZEL KONUTLAR YAPIL KOOPERATİFİ

Bazı A.P. li üyeler birçok para ilintilerini partiye yardım adı altında sekişlendiriyorlardı. Sivaslı binvemizde bu yeni bir formül de, güldü. Genel Merkezler çevresinde bu istitle birçok komediler oynandı biliniyordu. Ve bu yolla son derece açık seçik paralar isteniyordu, paralar alınıp veriliyor du.

6 Temmuz oturumunda gündem dışı söz alan CHP li Muzaffer Atakan Güzel Konutlar Yapı Kooperatifinin durumunu açıklıyor. Belediyenin arsalarının müteahhitlere bazı üyeler eliyle nasıl peşkes çekildiğini ortaya döküyordu. Yıldız yolunun yapımı sırasında Sigorta Şirketlerinin memurları Belediyeden 3 bin liraya 20 dönüm arsa kapmışlardı. 618 sayılı kanunun hükümlerine göre üç yıl içinde Belediyeden aldıkları arsaları korut yapamayan kooperatifler bu arsaları tekrar Belediyeye geri vereceklerdi.

Ve kooperatif üyeleri konutların yapımından on yıl geçmeden herhangi bir satış ve devir işlemi de yapamazlardı.

Güzel Konutlar yapı kooperatifi dağılmıştı. Metrekaresi 1200 liraya satılan 22 milyon değerindeki yerin belediyeve geri verilmesi gerekiyordu. Ortaya çıkan bazı işbilir müteahhitler Kooperatif üyelerine, biz sizin dairelerinizin yarısını yapalım, yarısını da kendi hesabınıza yapıp satalım demislerdi. Muzaffer Atakan bunu açıklamış, arkasından kendi üyesi oldu.

Şu Yeşilbağ Yapı Kooperatifinin arsasının imar durumu için bazı şehir meclisi üyeleri pay talep etmişlerdi. Muzaffer Atakan bir şehir Meclisinin diğer bir şehir Meclisi üyesine rüşvet verme komedi sine değinerek, yüzümlü ortaklık istenen elitser ıhravı verdirtmemiştir. Atakan bu konularda Meclisin dikkatini çekiyordu. Ve Atakanın sonra söz alan CHP li Fikret Avanoğlu, her iki kooperatifin işlerini AP li Şehir Meclisi üyesi Ülfet Dergezer'e Suat Yalçın'ın ta kibi ettiğini Güzel Konutlar Yapı Kooperatifi için bu iki üye Ankara'ya gittiklerini, kendisine de bu iş için telefonla isimsiz kışferin 100 bin lirahik bir rüşvet teklif ettiklerini açıklıyordu.

Ve Ülfet Dergezer bu çok açık itham karşısında sğlamağa başla mıştı. Suat Yalçın ise «Benim bu yolda bir menfaat sağladığımı ispat eden olursa meclisten istifa ederim.» diyebildi. Bu söz üzerine ayağa kalkan CHP li Ali Rıza Talay «Suat Yalçın eğer şerefti bir insansa kapıda bana sövlediği, bu paraları partim için alıyorum sözünü tekrar etsin.» diyordu.

Suat Yalçın ve tüm AP li Şehir Meclisi üyeleri susuyorlardı. Aylar dir dedikodusu yapılan ithamlar su yüzüne çıkmıştı.

PORTRE

SÜLEYMAN DEMİREL

4

Nimet Arzık

Hikâyesinin bir kısmı oğlan üstü. Obür kısmı aletâde.

Hamburg limanında, gelinler gibi bir yat sallanıyor. Adı «Rüyam». Almanlar el koymuşlar «Rüyam» a... Bizim de rüyalarımıza «rüyaller» in el kodukları gibi!

Rüyam da sallanıyor gel denizlerin sularında mahzun gönlü gelinler gibi. Maviliklere bunca ahşık Rüyam!

Rüyam'ın sahibi Haşım Mardin, vazgeçemiyor yat büyüklüğünde kotrasından.

Onunla Atlantikleri aşmış. Onunda nice nice şereflere ulaşmış. Gella kaçırır gibi kaçırmağa yelteniyor Rüyamı.

Almanlar uyanık maalesef. Kaçtıramıyor.

Haşım Mardin şimcik memleketinden de kaçmış.

Gerçek devir, senia, normal olarak çember çevirne yaşında olduğun devirdi amma hatırlarım belki Demirel...

Rüyam, Amerikada imal edilmiş son derece lüks bir yatı. Aşağı yukarı Kristof Kolomb'un nice ve nice yüzyıl önce, Amerikayı keşfe çıktığı vapur tonajında.

Üstüne üstlük, Kristof Kolomb tekti enginlerde. Fırganını kimse duymazdı. Rüyamın feriyadına besyüz gemi üşürdü, hava tasitlarını saymadan.

Üstüne üstlük, Kristof Kolomb'un ne tellisi vardı, ne telisi. Rüyamın...

Üstüne üstlük, Kristof Kolomb'un yiyeceği kışfıyordu. Rüyam'ınkini soğuk tertibat, sıcak tertibat, istenilen tazeliğe tutuyordu.

Üstüne üstlük Kristof Kolomb'un harikası da yoktu.

Üstüne üstlük, Kristof Kolomb'un tayfaları her an isyan edebiliyorlardı. Rüyam'ınkiler...

Yalnız İnanç sahibiydi Dinyanın yuvaklığına inaniyordu. Rüyamın sahibiyse neye inaniyordu dersiniz?

Üstüne üstlük, kütalar kâşifi Kristof Kolomb, bunca hizmetten sonra, suç ister sayınca zincire vuruldu. Rüyam'ın sahibiyse...

Tek eşlik Kristof Kolomb'a Rüyam'ın sahibi arasında şu:

Haşım Mardin

Kolomb'u «hükümdar» karşılamıştı, dönüştürdü. Haşım Mardin'in de kotrasını onore etmişlerdi vartıklarıyla Devletimizin «tepeleri»...

Adam kahraman İnanç edilmiş, sonradan Hamburg limanında kotrasını kaçırmağa yeltenen adam... Hükümdardı da kendine göre. Ona yan bakmak, ona ved ile bakmamak bir nevi yüksek hiyanetti! Belki hatırlarım belki hatırlamazsın Demirel!... Hatırlıyor musun?.. Keşke hatırlasan!..

«Atlantik geçen ilk Türk» diye, aman ne saltanatla karşılanmıştı Rabbin sen hepimizle affet. Bir Fatih gibi, muzaffer bir Romalı general, bir «Salvator» gibi...

Mod'a'nın deniz dünyasının en havalı insanlarının havaya atıkları hava fişekleriyle renk renk aydınlanmıştı... İçki akmıştı, senia durdurmak istediğin baraj suları gibi Demirel. Ali morlu güllü lütfi hanımlar, «Rüyam» diye dövünmüşlerdi. (Hangi rüyalarına dövünüyorlardı gerçekten Allah bilir yarım kalımsı!)

Yahu bırakın Kristof'unu da Kolomb'unu da, ömrümüzde, bunca saltanatla gülmüş olmamıştı, gene gülmüş olduğumu zu hissedimeden... Alain Gerbeau ceviz kabuğu gibi bir salta Atlantik aşmıştı seneler önce de kimse inmamıştı. Alain Bombard bir lütfi sul üzerindeki, deniz ürünleriyle güdalanarak 2 aya yakın bir zamanlar okyanoslar üzerinde binbir tehlikeye göğüs germişti de, kimsesizce fişeyin havasını, ne havalı oluyunamı harcamaştı şerefine. Devlet ricalı de birbirinin üzerine yıkılmamıştı hayranlıkla böylesine... Aaa, adam vishisini yudumhya, havayı at-

tıra, keyifle yüze yüze Atlantik aşmıştı sadece de bir nevi Millî Kahraman muamelesi görüyordu...

Bu neden böyleydi Demirel bilir misin!... Çünkü, servetini, politik dostluk yatırımlarıyla kurmuştu da ondan... Ve 40 düzine değişik iş yapıyordu adam. Servetli politik dostlukların yatırımları olmasaydı, 40 düzine iş yapamazdı zaten! İnsanoğlunu alışkanlıklarından ayırmak güçtür. İnsan alım teriyile kazandığından vazgeçemez kolay kolay.

Tüm «temelsizler» ancak bunca dağıtabilir, bunca ufalanabilir, ufalanca da bunca üriyebilir. Kapitalileri ne alım terinden ne kabiliyetten, ne ocdattan olan tüm temelsizler.

Bunca calkantıda, civesini yatırımları kader, böyleseniz bazı politikacılarla dost eder ve bu dostlukları kapital haline çevirmeyi başarır buntar. Karl Marks fakir, bu cims bir kapital düşünmemiştir herhalde.

Hanya'da bir elektrik santrali mi yaptırcağ?

«Gel kardeşim, söyleyeyim birtümkine, kapatahın işi.»

Konyadan silnikliböcek mi İnanç edilecek?

«İlç merak etme, bu memleket için hizmetim. Ben bakanlık için hizmetim. Ben bakanlık için hizmetim alırım.»

Seyahat acentası mı işletmek kârlıymış?

«Canım üzülme... Bizimki ne söylersiz... Bütün Fozaya gidecek heyetlerin bilet destelerini senden aldırırız...» (Ah gülm!)

Bu adamların çoğu «front man» dirlar bilirsin bu deyim Demirel, «ön cephe adamı». Bunların arkasında ekseriyetle nasıl servete sahip, sessiz, mediz gibi yumuşak abıtop kolları gibi böğücü adamlar vardır...

Yalnız bu çığırkan «front manlar» işleri tadında bırakmazlar. Dağıdıka dağılırlar. El atmadıkları kâr cinsini keşif cinsini, yar cinsini bırakmazlar... Ve o kadar açdırlar ki, bütün prensipsizliklerine rağmen, gerilen gerilen gerilen dericiler çatırlar çat diye... Bu çatırlama büyük sustatimlerin devletlerinde sık sık nim politik skandallerdir!

Ben şimdideki, «üzel teşebbüs» e inanan politikacıların çoğunun başka cins «üzel teşebbüsçü» tuttuklarını görmedim... Amma sen Demirel dimi başka bir eğer açacağım. Üzel teşebbüsçüden dürüstüdü (böyleli de var), tutacaksın dimi?..

Ve bu yerden bilme mumu bacaklı tufaylılara yayılalar gibi yağma imkânını vermiyecişsin dimi?..

Ne güzel yayılalar var memleketimizde çünkü, onların yayılarak kapladığı!...

Belediye İmar Komisyonu Başkanlığına uzun müddetlerden sonra nihayet gelebilen Lütfi Özün için de ilginç bir Bakanlık raporu vardı. İmar İskân Bakanı Recep İskenderoğlu, Bakanlık koşturuna oturunca ilk iş olarak İstanbul Belediyesine Bakanlık müfettişlerini göndermişti. Müfettişler bu konuda ilginç bir rapor vermişlerdi. İmar Komisyonu Başkanı AP. li Lütfi Özün'ün altında imzası olan 150 dosyanın 124 ü İmar kanununa ve yönetmeliklere aykırı idi. Ve Özün bir yıl için de Belediyeye en çok iş yapmış olan yüksek mimardı.

Vatandaş işinin çabuk görülmesi için binasının profesörün Lütfi Özün'e çizdirmekte haklı bir yarar görüyordu.

Mesele bu kadarla da bitmedi. Muzaffer Atakan, ertesi günü Falih Rifki Atay'dan bir randevu aldı ve durumu biltilin açıklığı ile ona bildirdi. Atay, bu konuda bir açık mektup yazdı. Bu vazı üzerine Süleyman Demirel telâşlandı. AP li Başkanlığından bir rapor istedi İL Başkanlığı, büyük bir gizlilik içinde, Ülfet Dergezer, Suat Yalçın ve Lütfi Özün hakkında dosyalar hazırladı. Mesele, AP Genel Yöne-

tim Kurulunda görüşüldü. Hamamın namını kurtarmak için şimdi bu üç üyenin partiden ihraçı beklenmektedir.

Açıklama

Dr. Jeolog Esat Kirathoğlu'dan aldığımız açıklama yazısını yayınlıyoruz:

«Milliyet Gazetesinde negredilen petrol hakkındaki ilmi yazımdan dolayı fikre değil, şahsıma yöneltilmiş hücumlara maruz kalmıyorum. Bu edimden olarak 2. Temmuz tarihli 118 sayılı dergisinde de yine şahsımı hedef yapan ve ifadesini tanıdığım, bir arkadaşım tarafından kaleme alınan bir yazı negredildi. Kendisinin ve onun gibi düşününlerin hoşuna gitmeyecek cevabımı lütfen iyi okusunlar.

1- Ankara Tıp Fakültesine 1948 ders yılı başında kaydoldum. Üçüncü sınıfta iken bir şanssızlık eseri fakülteden ayrılarak Avrupa'da devama karar verdim. Döviz almada kolaylık olsun diye askerliğimi de bitirmek için 1951 yılında Yedeksubay Okuluna girdim. Demek ki mesele uyduruldugu gibi değildir.

2- Avrupa'dayken öğrendim ki dışarda yapılan Tıp tahsil Türkiye'de ancak yeniden imtihana kabul ediliyor. Böylece eskiden de arzu ettiğim Avusturya Graz Üniversitesi Jeoloji Fakültesine

girdim. Kondimi tamamen dersime verdim. Bu Fakülteyi, birinci sınıftan itibaren son sınıfta da kazandım. Bu sınıfta da kazandım. Bu sınıfta da kazandım. Bu sınıfta da kazandım. Bu sınıfta da kazandım.

3- Yaptırı ve tarafsız idaremden dolayı herkesin memnuniyetini kazandığımı bu arkadaşım iyi bilir. Milletvekili seçilmem garantili iken hemşehrilerimin arzusu ile Belediyeye Başkan olarak vazifeme devam edeceğim.

4- Milliyetteki yazımda, Petrol Kanununda yabancılara için istisna edilecek maddeler değişikliğiyle, TPAO'nun teknik durumunu belirtiltim. Şimdiki petrolün millileştirilmesini arzu ettim. Fikre fikirle cevap verilir, doğru yanlış neicede bir karara varılır. Sokak edebiyatından vazgeçmek gerek, saygılarımla.»

EREĞLİ DEMİR ÇELİK YOLSUZLUKLARI

Ereğli Demir ve Çelik Fabrikaları T.A.O.'da vuku bulan yolsuzlukları incelemek üzere kurulan Meclis Araştırma Komisyonu, çok kısa çalışma süresi içinde dahi önemli yolsuzluklar tespit etmiş ve bunları bir raporla Millet Meclisine sunmuştur. Erdemir yolsuzluklarını ilk defa ortaya atan YÖN, iddialarının birçoğunun raporda yer aldığını görmekte, görevini yerine getirmenin rahatlığı içindedir. Erdemir, YÖN'ün iddiaları üzerine mahkemeye başvuracağını bol paralı reklamlarla ilân etmiş, fakat yolsuzlukların inkâr olunamayacak kadar açık olması karşısında, mahkemeye gitmek cesaretini göstermemiştir.

Meclis Araştırma Komisyonu Raporunda yer alan yolsuzluklar kısaca şöyle özetlenebilir:

1 — Kireçtaşı ihalesinde en uygun teklifi bir devlet teşebbüsü olan Türkiye Çimento Sanayi A.O. vermiştir. Fakat bu teklif üzerinde ciddiyetle durulmamış, Erdemir'in müteveffa Genel Müdürü Cevat Süberk, Çimento Sanayi Genel Müdürüne telefon ederek, kireçtaşı ihalesinin Sezal Türkeş firmasına bırakılması hususunda ricada bulunmuştur. İhale, Sezal Türkeş firmasına, yolsuz olarak verilmiştir. Bu firmayı kayırma çabası içinde, tesisin kireçtaşı ihtiyacının garanti altına alınması tehlikeye düşürülmüştür.

Bayındırlık Bakanlığı, kireçtaşı üretim, kırma ve eleme makinelerini usulsüz olarak Sezal Türkeş firmasına kiralama, fakat özel firma devletin usulsüz yardımıyla rağmen, taahhüdünü zamanında yerine getirememiştir. Firma hakkında gecikmeler dolayısıyla herhangi bir muamele yapılmamıştır. Sezal Türkeş firmasının, Erdemir alevhine korunduğu açıktır.

2 — Yarı mamul ham madde ithali, en ucuz fiyatı veren Kayser firmasına verilmemiştir. Kayser firması, Erdemir yöneticilerinin, «şahsî menfaat talepleri» yüzünden anlaşmayı sarılamadığını iddia etmektedir. Bu yüzden ihale işi gecikmiş, Türk gemilerine döviz ödemesiz 18 dolardan yaptırılacak nakliyenin bir kısmının Amerikan gemilerine dövizle 32 dolardan yaptırılması zorunluğu ortaya çıkmıştır! Ayrıca gecikme dolayısıyla, çelik mamulleri ithalatı yasaklandığından, özellikle teneke karaborsası doğmuş, Hükümet, 5 milyon dolar civarında Sovyetler Birliğinden teneke ithal etmek zorunda kalmıştır.

İhalenin yürütülmesinde önemli usulsüzlükler vardır.

I — Kireçtaşı yolsuzluğunun

FABRİKA KİREÇTAŞI KALİYORDU

... Fabrikanın kireçtaşı ihtiyacının on sene için 'emini' ihale konusu yapılmıştır. Bu hacimde iş yapmaya teknik ve mali ehliyetleri müsait firmalar teklife davet edilmek suretiyle fiyatlar istenmiştir. İş üç defa ihale konusu olmuştur.

1 — Birinci ihaleye 3.6.1963 tarihinde 8 firma davet edilmiş, üç firma mektuba cevap vermiş, yalnız Salih Muzaffer Kuyas firması asgari 41,90 TL. fiyat teklif etmiştir. Yalnız bir firmasının teklifi vermiş olması kıyaslamaya imkân vermediği ve normal olarak kireçtaşının beher tonunun Erdemir'e maliyetinin 20 lira civarında olması lâzım geldiği gerekçesiyle yukarıki 41,90 TL. ton esasen fahiş bir rakam telâkki edildiği için işin tekrar ihaleye çıkarılması uygun görülmüştür.

2 — İkinci ihale için mektuplar 22.10.1963 tarihinde açılmış, 13 firmadan teklif gelmiş ve bütün firmaların Değirmenağzı ocağı üzerinden teklif verdikleri görülmüştür. Bahis konusu tekliflerde avans ve döviz tahsisî gibi münzam şartlar ileri sürüldüğü ve ismi geçen Değirmenağzı ocağında çalışmaya geçildiği takdirde EKI işletmesine ait su ihale hattının zarar göreceği de nazara alınarak bu ikinci ihalede verilen tekliflerin de nazara alınmamasını gerektirmiştir.

3 — Üçüncü ihale 23.1.1964 tarihinde yapılmıştır. Bu ihaleye her nedense ikinci ihalede teklif veren 15 civarındaki firmadan yalnız 4 tanesi (Koçman, Murtazaoğlu, Yolyapı, Orta-Doğu) teklife davet edilmiş, zarflar açılırken o ana kadar hiçbir safhada teklife davet edilmemiş bulunan Sezal Türkeş-Fevzi Akkaya firmasının da fiyat vererek ihaleye iştirak ettiği görülmüş, hattâ zarfın üzerinde firmalarına ait damganın da mevcut olduğu tespit edilmiştir.

Bu üçüncü safhada teklife davet edilen 4 firma ile davet edilmemiş bulunan bir firma olmak üzere cem'an 5 firmadan verdiği

fiyatlar kıyaslanmış, Sezal Türkeş firmasının 29,75 TL. tonluk fiyatı en ucuz olduğu için işbu firmaya ihale edilerek 28.5.1964 tarihinde Erdemir ile bu firma arasında mukavele imzalanmıştır.

Bu mukaveleye göre müteahhit firmanın Eylül 1964 - Aralık 1964 tarihleri arasında fabrika stok yerine 30 bin ton kireç taşı getirip teslim etmesi müteahhidin vebesi cümlesinden iken müteahhit firma müsait taşıyacağı ruhsatı ve istihsal için ekipmanları olmadığından taahhüdünü yerine getiremeyeceğini Erdemir'e bildirmiş, Erdemir ise bir taraftan 30 bin tonluk kireçtaşı partisinin teslimatı müddetini temdit ederken diğer taraftan müteahhidin taahhüdünü yerine getiremeyeceğinden endişe ederek Bayındırlık Bakanlığının Bartın İliman inşaatının taş ihtiyacı için işletilen ve Bakanlığa ait bulunan taşocagından kireçtaşı alınmasına müsaade edilmesini, ayrıca buradan müteahhidin fabrika ihtiyacı için istihsal edeceği 30 bin ton kireçtaşının istihsalinde kullanılmak üzere Bakanlık makinelerinin amortisman bedeli üzerinden kiralanmasına muvafakat etmeleri için Bayındırlık Bakanlığına müracaat etmiştir.

Adı geçen Bakanlık kireçtaşı istihsal, kırma ve eleme makinelerini beher ton için 24,50 TL. amortisman bedeli üzerinden K/792 sayılı Koordinasyon Heyeti Kararına müsteniden Erdemir'e kiralamış, Erdemir de bu makineleri kireçtaşı müteahhidi Sezal Türkeş'in firmasına teslim etmiş, bu suretle Bakanlık makineleri kireçtaşı müteahhidi Sezal Türkeş'in taahhüdünü yerine getirmesi için amortisman bedeli üzerinden çalıştırılmıştır. Buna rağmen Türkeş firması birincisi 30 gün, ikincisi 40 gün olmak üzere cem'an 70 günlük müddet uzatmasına rağmen mukavelede bu kısma ait vebesini ancak 1965 yılı Şubat ortalarında yerine getirebilmiştir. Firma hakkında bu gecikmelerden mütevellit hiç bir muamele yapılmamıştır.

KANAATİMİZ:

Filhakika, Erdemir Ticaret Kanunu hükümlerine tâbi bir anonim şirket olup ihalelerin-

3 — Erdemir anlaşmasının yapılmasında birinci derecede sorumluluk taşımış olan Genel Müdür Yardımcısı Nezih Roma'nın ifadesine göre, fabrikanın temel inşaatının Türkiye'de yapılması husundaki çabalar başarısız kalmış, ihale Morrison - Knudsen firmasına verilmiştir. Süleyman Demirel'in temsilciliğini yaptığı Morrison'a, ihale bedelinin dışında hâkim kararıyla 10,5 milyon lira tazminat vermiştir. Tazminatın 7 küsur milyon lirası, Erdemir görevlilerinin ihmali yüzündendir. Şirketin İdare Meclisi, bu işte ihmal ve kusuru olanları araştırılmayarak görevini ihmal etmiştir.

Meclis Araştırma Komisyonu, S.B.F. öğretim görevlisi Kemal Galip Balkar, Prof. Burhan Zihni Sanuz ve eski Bayındırlık Bakanı Muammer Çavuşoğlu'dan kurulu Hakem Kuruluna ödenen 1,6 milyon lira ücreti fahiş bulmaktadır. Komisyon, hakem ücretinin «bir şahsî himaye, idarecilerin şahsî menfaat temini veya israf gibi sebeplerden birine veya birkaçına müstenid olmasını mümkün» görmektedir.

4 — Liman inşaatı ihalesi yolsuzdur. Sezal Türkeş firması, kireçtaşı ihalesinde olduğu gibi himaye edilmiştir. Sezal Türkeş firmasına, ayrıca münzam işler için 2,841 milyon lira ödenmesi yolsuzdur.

5 — Demir cevheri alımında, Erdemir'in Yönetim Kurulu üyesi olan Vehbi Koç'un ortak bulunduğu Demir Export firması özel himaye görmüştür. Öbür satıcı firmalara, çeşitli fiyat artışları dolayısıyla 6 lira zam yapılırken Vehbi Koç'un firması 9 lira zam almıştır. Bu fazlalık, «ne vesikalarda, ne de Erdemir yetkililerinin izahlarında makul ve mantıklı olarak» açıklanmamıştır. Ayrıca Vehbi Koç firmasına, diğer firmalardan daha fazla faizsiz avans verilmiştir.

Koç'un firması, YÖN'e gönderdiği teklifte «başka satıcılardan ayrı hiç bir hususî muameleye tâbi tutulmadığını» iddia ettiği halde, özel muamele görmüştür.

Koç, 600 milyon lira sermayeli şirkete 800 bin lira ile katılan Ankara Ticaret Odasının temsilcisi olarak İdare Meclisi üyeliği yapmaktadır. Erdemir'den aldığı işler dolayısıyla büyük kârlar sağlayan V. Koç'un şirketteki şahsî hissesi 5 bin liradan ibarettir! Özel teşebbüs mülzeis diye sunulan Erdemir'e para yatırmaktan Koç nendense kaçınmış, para yatırmadan kazanç sağlama yolunu seçmiştir.

Meclis Araştırma Komisyonu Raporunun önemli kırsımlarını yayımlıyoruz:

de Artırma ve Eksiltme Kanunu hükümlerine tâbi değildir. Ancak, şirketin menfaati için en kısa zamanda ve en ucuza yaptırılmasını icap ettirir.

Sezal Türkeş firmasının bu çapta bir işi yapacak ehliyeti olduğu düşünülürse bu firmanın teklife davet edilmemiş bulunması kabili izah görülmüştüğü gibi, sayet ehliyetli olmadığından davet edilmediği kabul edilirse o takdirde de işin son safhada bu firmaya ihale edilmiş olmasının tedbirli bir hareket saymak mümkün görülmemiştir. Diğer taraftan üç safhada cereyan eden ihaleler sırasında Erdemir'e ait fizikî ve kimyevi vasfı haiz taşıyıcıları mevcut değilken son safhada ruhsatı Erdemir'e ait Bartın boğazında kâin Dolemit ocağının kemiyet ve keyfiyet itibariyle istenilen nitelikte kireçtaşı rezervini ihtiva ettiği anlaşıldığına göre bu ocağın üzerinden rekabet tesisini temin ve müsait fiyatı elde etmek için bütün firmalara bu ocağın üzerinden fiyat vermek üzere teklife davet edilmesi normal olurdu. Halbuki bu isabetsiz yoldan sarfınazar edilmek iş, içinde kilyetli ocağı bulunmayan Sezal Türkeş firmasına ihale edilmiş, mukavele tanzimi sırasında ise müteahhidin Erdemir'e ait Bartın boğazındaki ocağın hinihacette istihsal yapabileceği hükmü derpiş olmuştur.

Nitekim 50 sayılı İdare Meclisi kararında, İcra komitesi, müteahhidin istenilen şartları haiz ocağın bulunduğu takdirde mukavele için imzası için şartı muallâk yetki verildiği halde İcra komitesi salâhiyetini tevcih eden teminatlı şartlar içerisinde işi Sezal Türkeş firmasına ihale etmiş, bu durum müteahhip İdare Meclisi toplantılarında ve 12.12.1964 tarihli murakıplar raporunda yolsuz bir muamele olarak kaydedilmiştir. Ancak İcra komitesi alelacele Sezal Türkeş firmasıyla mukavele yapılması hususunda Genel Müdürlüğe emir verdiği için anlaşma imzalanmış, bittâbil mebedinde yolsuz olan bu muameleden de bir daha dönmek mümkün olmamıştır. Ayrıca müteahhit akdî vebelerini iki defa yerine getirmediği halde feshî ihbara da lüzum

Vehbi Koç
5 bin liralık hissedar!

görülmüştür. Diğer taraftan Erdemir'in menfaatine en uygun olduğu anlaşılan Çimento Sanayi teklifi üzerinde ciddiyetle durulmamış, keza Erdemir'in müteveffa Genel Müdürü Cevat Süberk'in Çimento Sanayi Genel Müdürü ile vâki telefon konuşmasında Erdemir ile Çimento Sanayi arasında Sezal Türkeş firmasının ikame edilmesi hususundaki ricası, hüsniyetli bir davranış olarak mütalâa edilememiştir. Ve nihayet Sezal Türkeş firmasının gerek kireçtaşı teslimatı, gerekse liman inşaatı taahhüdünü vebelerini yerine getirmemiş olmasına rağmen herhangi bir ihara dahi lüzum görülmemiş olması bu firmanın Erdemir idarecilerince himaye edilmekte olduğu zehabını uyandırmıştır.

Maruz sebeplerle

a) Sezal Türkeş firmasının şirket menfaatini aleyhine himaye görmekte olduğu,
b) Erdemir'e ait Bartın boğazındaki taşocagının son safhada müsait vasfı haiz olduğu tespit edildikten sonradır ki, tesadüfi olarak kireçtaşı işinin teminat altına alınabilirdiği,

c) İhalenin yolsuz olarak yapıldığı,
d) Bayındırlık Bakanlığının makinelerinin, Sezal Türkeş firması tarafından kullanılmak üzere Erdemir'e kiralanması millî menfaatler mülâhazası ile iyi niyete makrum ise de Erdemir İktisadî Devlet Teşekkülü statüsüne dâhil bir kuruluş olmadığı cihetle K/792 sayılı kararnameye muğayir bir muamele yapılmış olduğundan, Bakanın mesuliyeti derecesinin ancak adil mânada bir soruşturma yapılması halinde tasayyin edebileceği, kanaatine varmış bulunuyoruz.

II — Yarı mamul ham madde

İthal yolsuzluğu

ERDEMİR YONETİCİLERİ, KAYSER FIRMASINDAN PARA İSTEMİŞ...

... 1964 senesi bîdayetinde demir çelik tesislerinde soğuk ve sıcak haddehaneler inşası hitam bulduğu halde henüz yüksek fırın inşaatı tamamlanmamıştır.

Yüksek fırın inşa edilmeye kadar Amerika'dan yarı mamul ham madde ithal etmek suretiyle tesislerin bir kısmının faaliyete geçirilip istihsal yapılması çeşitli yönlerden Erdemir idarecilerince uygun mütalâa edilerek kararın tatbikine geçilmiştir. Bir taraftan imal edilecek mamullerin 1964 yılı ithalat kotasından bir ölçü dahilinde çıkarılması Ticaret Bakanlığında istenmiş ve Ticaret Bakanlığınca kotalardan çıkarılmıştır. Diğer taraftan gerek hususî mektuplar yazılmak suretiyle 100 küsur müessesese, gerekse Resmî Gazete ile ilân edilmek suretiyle bu safhada çalışan bîlümün müesseseseler 50 bin ton civarında yarı mamul madde için teklife davet edilmiştir.

Bu davet üzerine 17 müessesese teklif vermiştir. En ucuz teklifi veren Kayser firmasının İhraçat acentesi olan Assosiyetli Metals firması olmuş, bundan sonra en ucuz teklifi veren İkinci müessesese 300 bin dolar fazlasıyla Bethlehem firması olmuştur.

İdare Meclisi teklifleri müzakere ettikten sonra en ucuz teklifi veren Kayser firması ile müzakereye girişilmesi için Genel Müdürlüğe yetki vermiştir. Genel Müdürlük bu talimata uygun olarak Kayser temsilcileri ile görüşmeye başlamış, müzakereler bir aydan fazla bir süre devam ettikten sonra, Erdemir yetkililerine göre şartlarda anlaşamadıklarından, Kayser firmasına göre Erdemir idarecilerinin şahsî menfaat taleplerinden ötürü müzakereler kesilmiştir.

Bundan sonra Kayser'e nazaran 300 bin dolar daha fazla teklifi veren Bethlehem Şirketi müesseseleri ile müzakereler başlamıştır.

Bu firma ile 26.4.1964 tarihinde yarı mamul ham madde ithali için Amerika'nın hususî gazetelerine ilân edilmesine dair D.F.F anlaşması hükümlerinden muaf tutulmak şartıyla bir ön anlaşmaya varılmıştır. Bu anlaşma gereğince ilân muafiyetinin tasvibi hususu Amerikan Yardım Heyetinden rica edilmiş

Mezûr makam talebi Washington hükûmetine duyurmuş, cevap menfi olduğu için, bu mamul ham madde ithali işi Amerikan gemilerinde ilân edilme suretiyle yeni teklif mektupları alınmış ve iş ikinci bir ihale konusu olmuştur. Bu ilân üzerine verilen teklifler şöyledir:

- Derby firması Doğu limanlarında teslim fob 78,15 dolar/ton.
- Titan (Bethlehem) firması Doğu limanlarında fob 78,10 dolar/ton.
- Kayser firması Batı limanlarında fob 78,20 dolar/ton (Bu firma ayrıca Batı limanlarından Amerikan bandıralı gemiler için 78,20 dolar/ton navlun ücreti taahhüd etmiş).

Henüz Bethlehem şirketi ile yapılmamış mübayaası yönünden, Denizcilik Bankası ile nakliye hususunda müzakereler devam eden Kayser firması, müzakerelere oturulduktan takdirde evvelce Erdemir'ce ileri sürülüp kendilerine kabul edilmemiş bulunan bilimum şartları kabul edeceklerini ve Batı limanlarından Türkiye'ye Amerika bandıralı gemiler için 18 dolarlık bir navlunu taahhüd edeceklerini Erdemir'e bildirmişlerse de Genel Müdürlükle aralarında müzakereler ne sahnaya girdiğinden müsaaf görülen bu şartlar üzerinde durulmamıştır.

Bu muameleler cereyan ederken 1964 Haziran ayı sonlarında Hıbaran Maliye Bakanlığı DLF anlaşmasıyla alakalı 70 milyon dolarlık bir kredi taahhüdü dolayısıyla bahis konusu yapılmış maddelerin tamamının Türk gemileri ile nakledilmesi hususunda Erdemir'in istemiştir. Bu lüzuma uyan Erdemir, Bethlehem firmasının Doğu limanlarından teslim edeceği maddelerin Türkiye'ye nakli için Deniz Nakliyat T.A.O. ile 48.750 tonluk yarı mamullerin beher tonu 18 dolar üzerinden nakliyesi için bir ön anlaşma yapmıştır.

Diğer taraftan da Bethlehem şirketi ile yapılmamış mübayaası bakımından anlaşma imzalanmıştır. Bu suretle imzalanan anlaşmalar gereğince işe başlamak üzere İktisadi Bakanlığı 70 milyon dolarlık mer'î kredi anlaşmasında Türk gemilerinin limiti geçecek üzere olduklarından ve AID anlaşması hükümlerinden bahisle 48.750 tonluk ithalâtın 20 bin tonluk kısmının Amerikan gemileri ile nakliye zaruret basıl olduğunu işaret eden Erdemir ile Deniz Nakliyat Şirketi arasında min'akıt 48.750 tonluk nakliye anlaşması yukarıki miktar tenzil edilme suretiyle tâahhüd edilmiştir. Ayrıca bütün bu muameleler dolayısıyla ithalâtı geciktirdiği ve 1965 senesi başlarında yüksek fırın faaliyete geçeceği için 20 tonluk bir kısım da Erdemir'ce ithalâttan vazgeçilmek suretiyle umumî yükün tenzil edilmiştir. Neticede ithalât 4 ayhık gecikme ile 9 Ekim - 20 Aralık tarihleri arasında aşağıdaki fiyat ve miktar üzerinden nakle edilmiştir.

- 22.500 ton Türk gemileri tarafından 18 dolar/ton üzerinden nakledilmiş,
- 19 bin ton Amerikan gemileri tarafından 32 dolar/ton navlun üzerinden nakledilmiştir.

Ticaret Bakanlığına 1964 senesi bîdayetinde yapılan teklifte yapılmamış ihale ile ihalehanelerde işlenip piyasaya sürülmesinin geç 1964 Haziran ayı içinde mümkün olduğunu bildirdiği için bir kısmı mamullerin 1964 yılı kotasından çıkarılması uygun görülmüştü. Yukarıda safahatı izah edildiği üzere ihalâtın, dolayısıyla imalâtın 1964 senesi Aralık ayına gecikmesi ithal kotasından çıkarılan mamullerden bilhassa tenekede yokluk anlamına, bunun üzerine Hükümet 5 milyon dolar civarında Rusya'dan tenekeler ithal etmeye mecbur kalmıştır.

KANAATİMİZ:
İdare Meclisi 25 Mart 1964 tarihli ve 51 sayılı kararında, vâkı 17 tekliften en müsaiti ile anlaşma yapılması için Genel Müdürlüğe vâkı vermiştir. Filhakika Genel Müdürlük en müsait teklif sahibi Kayser firması ile müzakerelere başlamış ve bu müzakereler Mayıs ayına kadar devam etmiştir.

Henüz Maliye Bakanlığının Türk gemileri ile nakil zaruretine mütedair yazıları ortada olmadığı gibi Kayser firmasının ihaleyi noksan tasfiye etmek kaydı ile müzakerelere başlamış olduğunu bildirmiş olmasına rağmen Erdemir müsait olan bu teklifle, henüz ortada hiçbir mâni sebep yokken râğbet göstermemiştir. Esasen 1964 yılı başında yapılmamış mübayaasının ayrı, nakliyatının ise keza ayrı bir iş olarak ele alınıp AID anlaşması şartları da Maliye Bakanlığı ile temas edilerek tesbit edilecek şartlara göre mübayaaya için uygun, nakliyat için ayrı teklif istenmesi gereğinden iş bozuk düzen yürütülmüş, ihale sırasında irtikâp edilen usulsüzlük sonradan idare eden sebepler mâni gösterilmek suretiyle nakil çıkmak gayreti içine düştürmüştür. Bu sebeplerle:

- Genel Müdürlüğün, İdare Meclisinin 51 sayılı kararına muhalif hareket ettiği,
- İhalenin yürütülmesinde usulsüzlükler sebebiyle kanaatine varmış bulunuyoruz.

III — Temel inşaatı ihalesi yolsuzluğu

MORRISON MESELESİ:
(82,5 MİLYON LİRANIN İHALESİ)
Cari muamele:
Fabrika temel inşaatı götürü usul ile i-

haleye çıkarılmıştır. 10 firma davet edilmiş, 7 firma teklif vermiştir. Bu 7 firmadan 4 tanesi ihale esaslarına muhalif olarak maliyet + kâr esasından diğer üç tanesi ise götürü bedel üzerinden teklif vermiştir.

Şartnameye uygun teklif veren üç firmanın teklifleri nazara alınıp kıyaslanmış, Morrison firması en ucuz teklifi verdiği için tercih edilerek temel inşaatı 16 milyon 891 bin 543 dolar üzerinden (bu miktarın 6 milyon 311 bin 700 doları Amerika'da dolar olarak, mütebaki 95 milyon 218 bin 587 TL. Türkiye'de TL. olarak ödenecektir.) adı geçen firmaya ihale edilmiştir. İhale tarihi 28.4.1962 olup iş süresi sonu 1 Mayıs 1963 tarihidir.

Bu anlaşmaya göre işe başlayan müteahhit firma altı ay kadar sonra: temel betonun mahiyetinde değişiklik yapıldığı, inşaatın beton hacminin arttığı, temel kazıklarının tezayüdü ettiği, temele mukavelede derpiş olduğundan fazla demir konduğu, ihaleden evvel mevcut olan 600 adet tatbikat projesinin kendisinden saklandığı için teklifini yaparken fiyat yönünden hataya sevk edildiği, hafriyat hacminin arttığı, kaya hafriyatı zahur ettiği, mukavele mevzuu işlerin Erdemir'in kusuru ile geciktirilmiş olduğu gibi vesair sebepler ileri sürerek akdî kusur ve önceden derpiş mümkün olmayan ahvalin tahaddüsü gerekçesiyle Erdemir'den cem'an 80 milyon 823 bin 571 TL. tazminat talep etmiştir.

Erdemir bu talebi is'af etmeyince mukavele 49 uncu maddesine dayanarak 12.9.1963 tarihinde Erdemir'i ihbar ile hakeme gödeceğini bildirmiştir. Bunun üzerine mukavele uyararak,

a) Erdemir bir hakem seçmiş (Siyasal Bilgiler Öğretim görevlisi Kemal Galip Bakır)

b) Morrison bir hakem seçmiş (Eski Bayındırlık Bakanlarından Muammer Çavuşoğlu)

c) Yukarıdaki hakemler birleşerek ve baş hakem olarak bir kişi seçmiş (İstanbul Ticari ve İktisadi İlimler Akademisi profesörü Dr. Burhan Zihni Sanuz).

Müteahhit firmasının dilekçesi hakem heyetine 7 Aralık 1963 tarihinde takdim edilmiş, karşılıklı cevap ve cevaba cevap lâyhaları alınmış ve hakem suretiyle 8 Temmuz 1964 tarihinde tarafak duruşmaya davet edilmiş ve neticede hakem heyeti 24 Ağustos 1964 tarihini taşıyan kararını vermiştir.

Bu kararda: 80 küsur milyon liraya bağlı olan müteahhidin 10,5 milyon liraya hakkı bulunarak dâvalıdan alınıp (Erdemir) dâvacıya verilmesine, 70 küsur milyon liralık kusurunun reddine, avukatlık ücretlerinin mahkûmunun ve müddeabih oranında taraflara tahmilî hükme bağlanmasıdır.

Mezûr hakem kararının gerekçesinden anlaşılacağına göre; 10,5 milyon liralık tazminatın 7 milyon 175 bin liralık kısmı Erdemir işaretilerinin proje ve kazıkları zamanında müteahhit firmaya teslim etmemek suretiyle gösterdiği kusura istinat ettiği anlaşılmaktadır. Erdemir idarecileri ise şirketlerini 7 milyon küsur tazminata mahkûm eden ihmalin ve kusurlu şahısların kimler olduğunu aramaya ve onlara rücu etmeye lüzum görmemiştir.

Yine dosyadaki malûmata göre, üç kişiden ibaret hakem heyetine mütesavvien takdim edilmek üzere 1 milyon 600 bin küsur lira hakem ücreti olarak ödemiştir. Ancak dosyada hakemlerle yapılmış bir ücret mukavelesine rastlanmamıştır.

KANAATİMİZ:

1 — Hakem kararında da belirtildiği üzere 10,5 milyon liralık tazminatın 7 küsur milyon lirası Erdemir görevlilerinin ihmaline dayandığı halde, İdare Meclisi ihmalî veya kusurlu olanları aranamamak suretiyle ihmalkâr ve kusurlu davranışları,

2 — Bir şahsı himaye, idarecilerin şahsî menfaat temini veya israf gibi sebeplerden birine veya birkaçına müstenid olması mümkün görülen ve fakat adı bir soruşturma niteliğinde bir tahkikat olmadığı için tesbit edilememiş bulunan hakem ücretlerinin pek de ağır olmayan 7-8 aylık bir mesal karşılığı olmak üzere her birine 500 bin küsur Türk lirası tutarındaki ödemelerin fahiş olduğu,

3 — Her ne kadar İdare Meclisi Reisi Daniş Koper'in ortağı bulunduğu Kuyas firmasına ait makineler temel inşaatı müteahhid Morrison tarafından kiralanmışsa da iş, götürü usulü ile verildiği için, bu hususun bir yolsuzluk sayılmasına imkân olmadığı, kanısına varmış bulunuyoruz.

IV — Liman inşaatı yolsuzluğu

SOZDE UZMAN AMERİKALI

İddia:
Liman inşaatı en ucuz fiyat veren Arı ve Teks firmalarına ihale edilmek icap ederken 10 milyon lira daha pahalı teklif veren Sezal Türkiye firmasına ihale edilme suretiyle ihalede yolsuzluk yapıldığı gibi inşaat hitamında da projede tadilat yapıldığı yersiz gerekçesiyle 10 milyon lira daha tazminat ödenmek suretiyle adı geçen firma himaye edilmiştir.

Müdafa:
Filhakika liman inşaatının en ucuz fiyat veren firmaya ihale etmedik. Ancak bu bir firmayı himaye etmek maksadına matuf değil, Erdemir'in menfaatli icabı yapılmıştır. Şöyle ki:

Liman inşaatı zor ve hususî ihtisas isteyen bir inşaat tarzdır. Liman fabrikasını faaliyete geçmesinden önce bitirilmesi zarurî ve meşrut idi. Aldığımız teklifleri şirket olarak kıymetlendirmekte aceze düşüştüğümüz içindir ki, verilen fiyatları ve firmaların imkânlarını tetkik edip bize tavsiyede bulunması için müteahhis bir Amerikalı zatı davet ettik. Teklifine uygun olarak 10 milyon lira daha fazla verilmiş olmasına rağmen Sezal Türkiye firmasına liman inşaatını ihale ettik. Müteahhis, Sezal Türkiye firmasının yatbikini tasavvur ettiği inşaatı işin zamanında ve mükemmel bir şekilde bitirilmesi için uygun buldu. Biz de aynı gerekçelerle adı geçen firmayı tercih ettik. Himaye bahis konusu değildir.

Cari muamele:

Liman işi birim fiyatı esaslı olarak ihaleye çıkarılmıştır. 9 tanesi acebî, 3 tanesi yerli olmak üzere 12 firma teklife davet edilmiştir. Bunlardan 7 tanesi teklif mektubu vermişlerdir. Bu 7 firmadan da üçü ihaleye esas proje üzerinden dört tanesi ise hem bizim projemizin üzerinden, hem de varyant esaslı üzerinden teklif vermişlerdir. En ucuz teklif Teks ve Arı firmalarına ait olup 36 küsur milyon liradır. En pahalı teklif Morrison firmasına ait olup 83 milyon küsur liradır. İşin ihale edildiği Sezal Türkiye firması ise varyant esaslı üzerinden 45 milyon küsur liralık bir teklif vermiştir.

İdare Meclisi işin özelliğini ve ehemmiyetini nazara alarak teklifleri kıymetlendirmekte kendisini ehliyetli sayarak liman inşaatı ihalesi için teklife davet olunan firmalardan Fredrick Snerer firmasının müteahhis bulunan Çemberleyn adı şahsı davet etmiş, kanaat ve tavsiyelerini bildirmesini istemiştir. Teklifleri tetkik ve firmalarla müzakerelerde bulunan müteahhis iki defa muhtıra vermiş, İdare Meclisi bu muhtıralara uyararak 10 küsur milyon lira fazla teklif etmiş olmasına rağmen Sezal Türkiye firmasının varyant teklifini (ihaleye esas proje dışı bir teklif) tercih ederek işi 46 milyon lira üzerinden ihale etmiştir. Mukavele 27.6.1962 tarihinde imzalanmıştır.

Bu firma işi bitirdikten sonra kat'î keşif bedeli üzerinden 49 milyon TL. mukavelede derpiş edilen fakat bedeli mukaveleye konmayan işler karşılığı adı altında 3 milyona yakın ve gayri melhuz işler karşılığı olarak da yarım milyon kadar bir meblâğ olmak üzere cem'an 52 milyon 465 bin 810 TL. istihkak almıştır.

KANAATİMİZ:

a) Erdemir'in liman inşaatı ihalesinde müracaat ettiği müteahhis usulüne, büyük ehemmiyet ve özellik arzeden diğer işlerde müracaat etmemiş bulunması, müteahhisin ihaleye esas projelerin tamamını için celbedilmeyip çok daha az ihtisas isteyen teklifleri kıymetlendirmekte aceze düşülmüş bulunması esasen ehliyeti evvelce tesbit edildiği için teklife davet edilmiş bulunan firmalar arasında münhasıran ehliyet yönünden bir tercih yapmaya kalkış bulunması, 40 milyon liralık farkın ehemmiyeti bir fark olmasına rağmen pahalı teklif veren firmayı tercih etmiş bulunması, müteahhisin birinci raporunda sarahatle bir firma ismi zikretmemesi muvacehesinde ikinci rapor alınması gibi dosya ile sabit gerçekler karşısında ihalenin yolsuz yapıldığı,

b) Sezal Türkiye firmasının kiraçatı ihalesinde olduğu gibi liman inşaatı ihalesinde de himaye edildiği,

c) Ayrıca «Mukavelede yapılmış derpiş edilen fakat bedeli mukavele keşfine konmayan işler» adı altında 2 milyon 841 bin 351 TL.'a bağlı olan munzam ödemenin de normal bir muamele sayılmayacağı cihetle zamimeten yapılan bu ödemenin de yolsuz olduğu,

inançına varmış bulunuyoruz.

V — Demir cevheri yolsuzluğu

VEHBI KOÇ'A GÖSTERÜLEN MUAMELE

İddia:
1 — Demir cevheri alımında C.F. ortalama 17-18 dolar mukabil 150-162 TL. olduğu ve fabrikamız emniyetle çalışmasına yeterli bulunmadığı, ihale mecburiyetinde kalmacağı,

2 — Şahıslara ait demir cevheri imtiyazlarının veya ocaklarının fahiş fiyatlarla satın alınması için teşebbüslerde bulunulduğu ve karar defterlerine geçirildiği, (19 maddeden ibaret yolsuzluk iddiaları meyanındadır).

Müdafa:

1 — Dünyanın en büyük demir ihrac eden memleketleri Arjantin ile Şimalî Afrika memleketleridir. Bunlar beyelmille demir piyasasına hâkim bulunmaktadırlar, halen bu memleketler demir cevherinin ihracatçılarıdır. Bu fiyat ortalama olup pek tabii cevherin tenörüne göre değişmektedir. Erdemir adı geçen memleketlerden cevher ihale ettiği takdirde Şimalî Afrika ve Arjantin ihracatçılarından Ereğli'ye kadar olan deniz nakliyatını yani navlunu bu fiyatlara ilâve etmek ıktiza eder. Ayrıca gümrük resminin de cevher ve nakliye fiyatlarına zam edileceği tabiidir.

Kaldı ki, tesislerin düşünülmesi sırada demir cevherinin dahilden temini esas olarak

nazara alınmıştır. Bu sebeplerle dahilden demir ihrac eden firmalarla 1961 yılında mektuplar teati etmek suretiyle fiyatlarda anlaşlık. Sonradan bu esaslar üzerinden mukavele yaptık. Cevherin Erdemir'e maliyeti neticesi itibariyle ithal mal demir cevherinden daha pahalı olmamıştır. İthal fiyatlarına yâkin olmasının sebeplerinden bir de memleketimizde kara ve demiryolu nakliyatının pahalı oluşundandır. İddia edildiği gibi pahalı alım suretiyle bir yolsuzluk yapılmış değildir.

2 — Bazı firmalar demir ruhsatnamelerini Erdemir'e devretmek için yazılı veya sözlü müracaatlarda bulunmuşlarsa da neticede satın alınmış demir ruhsatnamesi yoktur.

Cari muamele:

Fabrikamız kuruluş hazırlıkları başlarken üç ham maddeden en mühim olan demir cevheri için, dahilden temin bir prensip olarak kabul edilmiştir ve 1961 yılında demir işleticisi muhtelif firmalara mektuplar yazılarak fiyat teklif etmeleri istenmiş ve cevaplar alınmıştır. Bu yazışma sonunda tenör esaslı üzerinde ön anlaşmalar yapılmış, fiyatlar tesbit edilmiştir. Ancak mukavele 7 sene için yapılacağı ve uzun müddetli mukavelelerde cari olduğu üzere; işçilik, akaryakıt, lâstik gibi istihsal ve nakil maliyetlerine müessir faktörlerde vukua gelecek fiyat tahayyülâtının da nazara alınacağı mukavelede derpiş olunmuştur.

Cevher temini ile alakalı mukaveleler üç kısımdır.

1 — Madenci firmalarla yapılan mukaveleler: Bu firmalar cevheri istihraç edip en yakın demiryolu istasyonunda vagona teslimi taahhüd etmişlerdir.

2 — Denizcilik Bankası ile yapılan mukavele: Bu müessesede Samsun'da gemi ambarında tesellüm ettiği demir cevherini Ereğli'ye yakın nakledep konveyörlere dökmek suretiyle teslimi taahhüd etmiştir.

Yolsuzluk ve pahalılık iddiası birinci maddedeki madencilerle yapılan anlaşmaya taallük etmektedir.

Fabrikamız senelik demir cevheri istihlakı 840 bin tondur. Bu miktar Demir Export, Bilfer, Ozkoyuncu, Dümek, Necati Akın Altınova gibi firmalarla yapılan alım mukaveleleri ile temin ve taahhüd altına alınmıştır.

Yukarıdaki Demir Export firması Ticaret Odalarının müessesili olarak İdare Meclisinde bulunan Vehbi Koç'un ortağı bulunduğu firmadır.

Yukarıdaki firmalarla 1961 senesinde teati edilen mektuplarla verilen fiyatlara akaryakıt, lâstik, işçilik ücretlerinde vâkı artışın in'ikâs ettirilerek 1963 senesinde yedinci sene süreli anlaşmalar yapılmıştır. Bu fiyat in'ikâsları mukavelelerine göre bütün maddeler için aynı olmak icap eder. Fakat verilen bilgiye ve dosyalara göre umumiyetle firmalara beher ton için 6 lira zam yapılmışken Demir Export firmasına bu zam 9 lira olarak tesbit edilmiştir. Bu fazlalığın izahını ne vesikalarda, ne de Erdemir yetkililerinin izahlarında makul ve mantıklı olarak tesbit edememiş bulunuyoruz.

Diğer taraftan, yine dosyalarına göre mukavelelerinde olmadığına göre Erdemir:

- Demir Export firmasına 1962 yılında 1 milyon 744 bin 622 TL., 1964 yılında 1 milyon TL.,
- Bilfer firmasına 1962 yılında 1 milyon 690 bin 694 TL., 1964 yılında 1 milyon 200 bin TL.,
- Necati Akın firmasına 1963 yılında 300 bin TL., (Halen 189 bin 650 TL. borcu var).

avans olarak verilmiş, ayrıca her nedense faiz almaya da lüzum görmemiştir. Bu miktarlar cevher teslimi suretiyle mahsuben ödenmiş ve ödenmektedir.

Maden sahası alım - satım ile alakalı olarak not mahiyetinde alınan bilgi şöyledir: Madenci Necati Akın 4.9.1964 tarihinde maden sahasını ruhsat hukuku ile birlikte devretmek için Erdemir'e müracaat etmiş, bu meseleyi görüşmek üzere komite kurulmuş, üç toplantı yapılmış, müzakereler devam ederken 20 gün sonra Necati Akın sebep ileri sürmeden teklifini geri almıştır. Keza Demir Export firması da muhtelif vesilelerle maddelerini devredebileceğini Erdemir'e ifade etmişse de, şirkete bir muamele yapılmamıştır.

KANAATİMİZ:

1 — Fahiş fiyatlarla maden cevheri ve maden sahası satın alındığı hususundaki iddiaların irtikâfı hakikat olduğu,

2 — Mukaveleli vacibe teşkil edilmediği halde madenci şirketlere 5 milyon lira civarında kredi açılmasının ve faiz alınmamasının şirket zararına basiretsiz bir muamele olduğu,

3 — Akaryakıt, lâstik ve işçilik ücretlerindeki artışın Demir Export firmasına diğer firmalara nazaran 3000 lira civarında bir fazlalık in'ikâs ettirilmesinin bu firmayı himaye teşkil eden yolsuz bir muamele olduğu kanaatine varmış bulunuyoruz.

Gelecek sayıda

Süleyman Demirel'in meskenleri ve Ereğli Çelik tesisleri mamülleri neden pahalıdır?

Aydın memurları temizleniyor

Kültür düşmanı Kültür Müsteşarının marifetleri

Damgasını Süleyman Demirel'i AP. nin vurduğu Ürgüplü'nün dördüncü koalisyon hükümeti, geride bıraktığımız hafta içinde, seçim arifesinde marifetlerini göstermesi bakımından çok faal davrandı. Seçimler arifesinde ilk adım, Ürgüplü'nün CKMP İl Adalet Bakanı İrfan Baran tarafından atıldı. Bir kararname ile bir anda yüzden fazla savcı ve yardımcısı, buldukları yerlerden alınarak daha başka yerlere tayin edildi. Üstelik bu savcıların büyük kısmının, buldukları yerlerde partizanca baskı teşebbüslerine karşı koymakla tanınmış, çeşitli davranışlarıyla da sağ kadar karşılarında da kanun hudutlarını dışına çıkarmamak gayreti gös termiş kişiler olması dikkati çekti. Gerçi bakan bu tayin ve nakillerin hiçbir partizanca etkiye dayanmadığını, söylediye de, listenin yayınlanması Bakanın bu sözlerini ortada bırakmaya yetti.

GELSİN KAYMAKAMLAR

CKMP İl Adalet Bakanının Savcılar arasında yaptığı bu geniş ölçüdeki "becayış" hareketi, CKMP ile yarışta olan Bölükbaşı'nın MP. sinin de harekete geçmesine yetti de arttı bile. Anaya sa gereğince bu ayın sonunda, seçimlerin emniyet içinde yapılabilmesi için görevinden istifa et-

mesi gereken Bakanlardan İsmail Hakkı Akdoğan da gider ayak hemen bir tayin ve nakil kararnameyi hazırlamaya başladı. Madem ki CKMP İl Adalet Bakanını gider ayak yüzden fazla savcı ve yardımcısını değiştiriyordu, MP. İl İçişleri Bakanı da kendine bağlı kadrolarda daha büyük ölçüde değişikliklere gider, MP. nin CKMP'ni ispat ederdi.

Nitekim böyle yapıldı ve İçişleri Bakanlığında Müdürler Komisyonuna, Vali muavinleri, kaymakamlar ve emniyet amirleri arasında geniş bir değişiklik yapıldı. Vur denince öl dörmeye hazır bir takım kalemler efendilerinden kurulu Müdürler Komisyonu da derhal faaliyete geçti ve İçişleri Bakanlığının tarhinde şimdiki kadar yapılmış en geniş tayin ve nakil kararnameyi hazırlamaya başladı.

Haftanın ortasında 141 kaymakam ve 30 vali muavininin nakil ve tayinlerine dair kararname hazırlanmıştı. Ayrıca 14 kaymakam ve 12 vali muavinine ait ikinci bir kararname de imzaya hazır duruma getirilmişti. Akdoğan bu kararnameyi büyük bir zevkle, zıvalayıp Başbakanlığa sevk etti. Etti ama, sevkedilginin ertesi günü de kararname geniş

bir liste halinde bir gazetedeki ya yınlandı ve kıyamet koptu. Dördüncü koalisyonun çeşitli kanatlarına etkili ile seçim öncesinde oradan oraya sürülmeğe istenen kaymakamlar ve vali muavinleri arasında da, şu ya da bu partinin kodamanları arasında yakınları olanlar da vardı. Kararname tasdik edildikten sonra bu adlar açıklan saydı, yapılacak pek bir şey olmazdı ama, daha kararnamenin yürürlüğe girmesinden önce listenin ortaya çıkması işleri iyice karıştırdı. Partilerden bir baskıdır başladı. Buna rağmen, kararnamenin uğrayacağı sonuçlarla bu hafta içinde yürürlüğe girmesi beklenmektedir.

ONLAR YAPAR DA

Dördüncü Koalisyonun dört ka nadından ikisinin bakanları seçim marifetleri hazırlarlar da, koalisyonun asıl damgasını vuran lider partinin bakanları boş dururlar mı? Tabii onlar da gerekeni yapacaklardı. Tekel Bakanından, Sağlık Bakanına kadar bütün AP. İl bakanları da bakanlıklarında, köprü başlarına mutemet adamlarını getirmek için hummalı bir faaliyete giriştiler. Zaten bunu iş başına geldikleri günden bu yana sistemli bir şekilde yapıyorlardı ama, seçimler arifesinde bu faaliyetler daha da hızlandı. CHP

İktidarı devrinde yapılan en ufak bir tayin karşısında dahi kıyametleri koparanlar, bu kere kendileri kütüphanelerde tayinlerle gelenin gideni aratacağı gerçeğini ispata başladılar.

Ama AP. İl bakanları içinde bu işi en yaman kekiyle ve tam faşizan karakteri ile yapan, Cihat Bilgehan oldu. Üstelik de, en az gürlüğünün kopacağı zamanı gayet iyi sayarlayarak.

Bilgehan ise, Bakanlık kadrosunda kendisinden sonra en önemli mevki işgal eden ve bu göreve CHP İl İbrahim Öktem tarafından tayin edilen Eğitim Müsteşarı Nuri Kodamanoğlu'ndan başladı. Bakanlığın başında uzun zamandan beri, çok baş ağrıtan bir dert vardı. Bu da tek dersten sınıfta kalan öğrencilerin durumuydu. Bilgehan seçimler arifesinde sayıları otuz bin bulan bu öğrencilere ve vailerine sempatik görünme yollarını araştırdı. Araştırırken de karşısında hiç bir zaman insiyatif sahibi olamamış, kendisini o mevkiye getirenlere bile yar olmamış bu yüzden de vaktiyle en yakın destekçileri olan Türkiye Öğretmen Dernekleri Federasyonu yöneticilerinin desteğini kaybetmiş olan Bakanlık Müsteşarını buldu. Talim Terbiye heyeti daha önceden tek dersten sınıfta kalanların sınıf geçirmeleri için değişik karar almıştı. Müsteşar kararını de ıştırilmesine karşıydı. Bakan ise kararını değiştirilmesini istiyordu. Dolayısıyla Kodamanoğlu ile Bilgehan'ın arası kısa zamanda açıldı ve sanırım CHP listesinden seçimlerde denemek isteyen müsteşar istifa etmek durumunda kaldı Bilgehan böylece bakanlıkta yapmayı tasarladığı temizliğin ilk adımı atmış oldu.

MASKELER AŞAĞI

İktidarların eğitim kademesinden geçeceği gerçeğini çok iyi bilen Milliyetçiler Derneği yetiştirmesi Cihat Bilgehan, müsteşarının kendi ayağı ile gitmesinden sonra rahat bir nefes aldı ve partisinin içindeki ideal arkadaşları Cahit Okur, Fethi Tevetoğlu, Salim Sarıgözü, Celâl Ertuğ, Şadi Pehlivanoglu gibi eğitim meseleleriyle ilgilenenlerin de akıl hocasıyla işe girişti. Bir kere Bakanlığın müsteşar sayısını derhal ikiden üçe çıkardı. Üçüncü müsteşarlık, öteden beri İktidarı eden bir türlü gerçekleştirilemeyen Kültür Müsteşarlığıydı. Bilgehan bu işi gerçekleştirdi. Ardından Talim Terbiye Heyetine göz değeri vererek, sınıf sene notları ortalamalarını düşürdü ve dolayısıyla tek dersten sınıfta kalmış öğrenenlere ve vailerine karşı iyi bir seçim yattırımı yaptı. Bu, zaten öteden beri sistemsizlikler içinde bocalayan eğitimimizi bir kere daha iyi bir karışıklığa içine atmaydı ama ne ziyarı vardı. Önemli olan oymaktı.

Kodamanoğlundan boşalan Eğitim Müsteşarlığına derhal bir tayin yapıldı. Tavini yapılan kişi, DP devrinde özellikle Millî Emniyet İşlerinde parlak başarıları görülen öğretmen Kâmil Su'ydü. Ne var ki, Kâmil Su, bilumum nasıl bir endişe ile, geçen haftanın başından bu haftanın başına kadar davet edilmiş müsteşarlık koltuğuna oturmak istemiyordu. Hatta görevi kabul etmeyeceği söylentileri yayıldı. Bilgehan ise yapacaklarında kararlıydı. Yeni kurulan Kültür Müsteşarlığına, bir est daha aranan bulunamayacak olan bir kişi, Millî Kütüphaneler Genel Müdürü kütür düşmanı Adnan Ötügeni getirdi. Ötügen ki, vaktiyle, Tevfik Keremler, Celâl Yardımcılar devrinde vâhni meclerine karşı gösterdiği büyük sadakattan dolayı Almanvaya Özerenç müfettiş olarak gönderilmiş, kafatası ile yakınlarından ilgili bir kişiydi. 27 Mevs öncesinde Türkiye'de olduğu gibi Almanvada da, Özerenç nümayişleri olurken, oradaki öğrencileri bakanlığın jurnal ederek bunların dövizlerini kestirmek gibi çok yüz şartacağı davranışları vardı. Türkiye'ye geri geldiğinde, her devirdeki sadakatinden dolayı Millî Kütüphaneler Genel Müdürlüğüne getirilmiş, getirilir getirilmez de bu kütüphaneler kadrolarında ne kadar aklı basında ve kültürlü insan varsa hepsini teker teker kadrolardan uzaklaştırmıştı.

IDEAL ADAM

Doğrusu Bilgehan, Ötügen gibi bir ne kadar arasa bulamazdı. Ötügen ki, marifetleri bir deşil bindi Millî Kütüphaneye. Nihat Atamız kardeşi Necdet Sangar'ı

akıl hocası olarak almış, sosyalizm değil, sostan bahsedene kitapları ve dergileri dahi kütüphanelerinden listelerden çıkartması, memurları hakkında, onların hayriyet ve gereklilikleri, çok mesnetsiz ve iftiralara dolu raporlar yazdığı için mahkemelere düşmüş, hakimler huzurunda kalp krizi geçirme oyunlarıyla beraat kararı almaya çalışmış ama başarısızmış, yüzüne karşı "sen jurnalecin" diye bağırılmış ve bu hitabı kabul etmiş kişiydi. Kısacası, Milliyetçiler Derneği yetiştirmesi Cihat Bilgehan'a göre ideal bir müsteşardı. Tenceye yuvarlanmaz kapagını bulmuştu. Ötügen haftanın ortasında derhal müsteşarlık koltuğuna kuruldu ve Bakan ile birlikte temizlik listelerini hazırlamaya başladı.

Sıra, müsteşarlık kademesinin altında Genel Müdürlüğe gelmişti. Derhal bir kararname hazırlandı. Hazırlanan kararnameye göre, İlk Öğretim Genel Müdürü Osman Ülkümen, Öğretmen Okulları Genel Müdürü Selman Erdem görevlerinden alınıyor ve öğretmenliklere naklediliyorlardı. Bunların yerine ise ilk öğretim Genel Müdürlüğüne, belki de ilk öğretim meseleleriyle ilk defa karşılaşacak bir isim olarak bir işsiz öğretmen ve Bakanlık Müfettişi Esat İnetiş atanıyordu. Köklü bir Köy Enstitüleri düşmanı olduğu için bu göreve getirilmesi uygun görülüyordu.

Öğretmen Okulları Genel Müdürlüğüne ise, İbrahim Öktemin devrinde genel müdürlük yapılan ve başına da Cahit Okur'un ideal arkadaşlığı olduğu için getirilen Ali Rıza Özgüç naklen atanıyordu. Ali Rıza Özgüçten boşalan Din Eğitimi Genel Müdürlüğü için ise ideal isim zaten mevcuttu, derhal oraya kaydırılıyordu. Bu da Ötügenin gözü gibi sevdiği, ideal arkadaşlarından İsmet Parmaksız oğluydu. Eh tabii bir kere kadrolarda oynama başlamaysa görsün, Parmaksızoğlundan boşalan Kütüphaneler Genel Müdürlüğüne de bir tayin yapmak gerekiyordu. Buraya da bir başka arkadaşımız Abdülkerim...

Millî Kütüphane Müdürlüğüne de bir tayin yapmak gerekliydi. Bu iş için, Adnan Ötügenin biçilmiş kaftanı çoktan hazır. Kütüphane bünyesinde uzun yıllar uzman olarak çalışmış, Tevfik Kerem devrinde defalarca takdir olmuş Müjgan Cumbur ne güne duruyordu. O da o göreve getirildi. Böylece üst kademeledeki temizlik bir ölçüde başarılmış oluyordu. Köprü başları tutulmuştu. Artık daha alt kademelelere, özellikle Eğitim Müdürlüklerine ve okul müdürlüklerine eğilimlenirdi. Nitekim haftanın sonunda bakanlık müfettişlerine bu konu da gereken her türlü talimat verildi. Süratle yeni listeler hazırlanmaya başlandı.

İCRAAT BAŞLIYOR

Eğitim Bakanı Bilgehan, kütür düşmanı Adnan Ötügeni Kültür Müsteşarı yapar kadroları aynı öl çülerle baştan aşağı değiştirir de bunun yankıları olmaz olur mu? Elbette ki olacaktı. Bir kere herseyden önce okul kitaplıklarına birer genele gönderilerek, öğrencilere birlikte gönderilen komünizm karşısında Türk Basını adlı kitabın okutulması ve kitaplıklara da bu kitaplardan alınıp konulması tavsiye edildi. Kitap, Ankarada Ayyıldız matbaasında basılmıştı. Bastırmanın adı sant ortaya çıkarılmamıştı ama, bunun Ankaradaki Amerikan Haberleri Merkezi Türk Müdürü Doğan Poyraz ile Tusol'da çalışan Komünizmle Mücadele Derneğinin aktif elemanlarından Doğan Egeli ile ilgili olduğu biliniyordu. Bu iki genç herhalde Amerikalıların da desteğiyle böylesine hayırlı işe girişmişlerdi. Eh Adnan Ötügen de onların bu hizmetlerini karşılıksız bırakacak değildi ya.

Derken Ötügenin işe başlamasının ertesinde ortaya bir başka mesele çıktı. Bakanlıkta bir pıves yarışması açılmış, yarışmaya 109 kişi katılmıştı. Nebil Ötügen, Adnan Çakmakcioğlu, Seyfettin Yalçınçay, Erol Aksoy ve Lütfi Aydın Kurulu jüri bu yüzdokuz eser arasında hiç birini birinciliğe layık görmemişti. Sadece bir eser ikinciliğe layık görülmüştü. Yarışmanın 4000 lira olması ve ikinciliğin haftasının manâ ve mahiyetini anlatan eserinin basılması kararıyla yarıştırmıştı. Ne var ki pıvesin kime ait olduğu araştırıldığında ortaya bir çapanoğlu çıkmıştı. İsimleri görmeden pıvesleri inceleyip karar veren jürinin mükâfata layık görülen tek pıves, bir köy Enstitüsü mezunu öğretmen. Ta ille Anaydın pıvesiydi. Adnan Ötügen müsteşarlık koltuğunda bunu öğrenir öğrenmez, tam bir kültür müsteşarına yakışır şekilde, yarışma sonununun açıklanması için gerçekleştirilmesini emretti ve,

GENE DEV
CEKİLİS
GENE
7 MİLYON

60 Apartman Dairesi -
5 adet 100.000 lira - 10
adet 50.000 lira - 50 adet
10.000 lira - 100 adet
5.000 lira - 500 adet
1.000 lira - ayrıca 15 000
adet 100 lira.

TÜRKİYE

BANKASI

paranızın... istikbalinizin emniyetidir

(Yeni Ajans: 3557)

Milli Eğitim Bakanı Cihat Bilgehan
Marifetli bir bakan!

«hele getirin bu piyesi bir de ben okuyayım, bunu yazanı tanıyım, bir soledür» dedi. Dediği ya pildi. Ötügen şimdi bir sürü işinin arasında bu piyesi de okumak la meşguldür.

BÜYÜK SUÇLAR

Eğitim Bakanlığında işler bu kadarla da bitmemiştir. Ötügenin Kültür Müsteşarlığına getirilişinin ertesinde, Bakanlıkta ve özellikle Kültür Müsteşarlığına bağlanan dairelerde de bir terör havası esmeye başlamıştır. Mesela geride bıraktığımız Cumartesi günü Bakanlığın Yayın Müdürlüğünün de bir ara ellerindeki Yön ve Akşam gazetelerini okuyan bir grup memura, bu dairede Şube Müdürü olan Kâmuran Ağralı gayet sert ve ters bir şekilde, «bir daha sizlerin elinde bu komünist gazetelerini görmüyeyim. Haberiniz yok galiba, müsteşarlığa Adnan Ötügen geldi, eğer onu tanımıyor sanız, yakında tanışınız. Bir daha sosyalizm lafı falan da istemiyorum, bu size son ihtarımıdır» demiştir.

Ötügenin bu mutemet şube müdürünün Anayasaya aykırı davranışını ve gözdagi verme çabası üzerine bir tepki yaratmıştır ki, on bir yıldan beri o dairede görev yapan ve arkadaşları arasında ses sızlığı, efendilliği ve çalışkanlığı dolayısıyla «melek gibi adam» diye tanınan derleme memuru Ali Rıza Yağcı bile buna isyan etmiştir. Rüknettin Bişrol adındaki memur ise kızınhanı şube müdürünün yüzüne karşı gülmeyle göstermiştir. «Ma, Kültür Müsteşarlığının önceki kademelerinde her memur Ötügen üssü karşısında aynı cesareti gösterebilmekten uzaktır.

Birer muciple genel müdürlük görevlerinden uzaklaştırılıp öğretmenliklere tayin edilene gelince. Bunlardan eski ilk öğretmen Genel Müdürlüğünün etiyeye sütlüye karşımaya meraklı olmayan bir memur olmakta başka bir suçu yoktur. Hatta başarılı bir genel müdür olduğu bile ileri sürülmemektedir. Ne var ki, her bakanın boyun eğebileceği çaptaki ülkenin gençlik yıllarına ait koruk bir günahı olduğu da bakanlıkta arkadaşları arasında söylenmektedir. Osman Ökügen bun dan yıllarca önce Trabzon Besiközü Köy Enstitüsü Müdürüydü. nü yapmıştır ve o arada da eğitim konularında bahççilik de olan bu enstitünün müdürü, enstitünün baki tutma motorlarından birine Tonguç adını vermiştir. Böylesine bir suç ve günah ise elbettiki bir genel müdürü yerinden etmeye yeter de artar bile Öğretmen Okulları Genel Müdürü ne gelince, bunun suçu Ökügenininkine göre çok daha şiddetlidir. Zira Selman Erdem, mevkilini dolduran ve çalışkan bir genel müdürdür. Hukuk ve felsefe öğrenimi yapmış bir kaç yabancı dili öğrenmiş, İstanbul Erkek Lisesi Müdürlüğe atanmıştır.

Selman Erdem, ile Bakan arandaki anlaşmazlığın üç köklü nedeni vardı. Birincisi, Erdem İmam Hatip Okulu mezunlarının

öğretmen atanmasına muhalefet ediyordu. Bu yüzden Bakanla tartıştı. Bakan «Siyasi sorumluluk benim, Karar alıyorum, uygulayacağım» diyor. Erdem ise, sorumluluk yüklenmenin kâfi olmadığını, kendisi görevden alınmadıkça kararın yürütmeyeceğini söylüyordu. İkincisi, seçim yaklaşırken politik telkinlerle yeni öğretmen okulları açılmasına gidiyordu. Erdem buna da karşıydı. Üçüncüsüne gelince, AİD'nin Mr. Grant tarafından yürütülen 70 milyon lira ile bir öğretmen yetiştirme projesi vardı. Bu 70 milyon 30 milyon her öğretmen okuluna yerleştirilecek üçer Amerikalı uzmanın ücretine gidiyor, asıl iş için 20 milyon kalıyordu. Erdem, bu projeye de evet diyemiyordu.

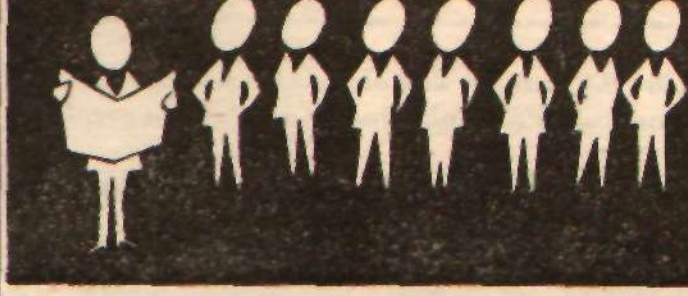
BAKANIN ASIL AKIL HOCASI

Eğitim Bakanlığında bütün bu işlerin sadece Adnan Ötügenin müsteşarlığına gelmesi ile olduğunu sanmak da hatadır. Zira bizzat Bakan Cihat Bilgehan, bu işlerle uğraşmak için yaratılmış ideal bir bakanıdır. Kendisi, Milli Eğitim Bakanlığının başına gelmiş, Tevfik Üstüden sonra ki en önemli bakan kabul edilmektedir. Gerçek akıl hocası da, Cahit Okur'lerden Adnan Ötügen'lerden ve Necdet Sancar'ardan çok daha bu işleri bilen bir baskandır. Bu bir başkası ise, 950 sonrası Milliyetçiler Derneğinin hep perde gerisinde kalmışını bilmiş, Nihal Atsızlardan, Norretin Töbeçulardan ve hattâ Peymanî Sefelardan daha etkili fikriyatçı Fethi Gemuhluoğludur. Almanya'dan Eğitim Bakanlığı Özel Kalem Müdürü olmak üzere getirilmiş olan bu zatın, Rakuk Fakültesi talebeliği devrinde beri Bilgehan, Mehmet Turşut gibi bugünün politik yıldızları üstündeki etkisi ise, o günleri bile bilenler için hiç yabancı değildir.

Beri yanda, doğuştan bazı şeylere kabiliyetli Eğitim Bakanı Bilgehan ise, özel kalem müdürü Gemuhluoğlu, Müsteşarı Ötügen ve akıl hocaları Okur, Sançar gibilerin de etkisiyle, Bakanlık içinde düşmesi gereken sorunları kale olan Talim Terbiye müdürleri yazdıkları Vaktiyye İbrahim Ökten'in devrinde, Toprak gibi, Yeni İstiklal gibi dergilerin okullarda öğretmenlere okutulmasını «sakınca» bulan Talim Terbiye Heyeti, bu kere yeniden önüne gelen bu dergilerin okullarda okutulup okutulmaması konusundaki bir soruya karşı gayet yuvarek şekilde «ayda gör müyoruz» serbini düşmüşler, ancak, bakanın bir derkenarı ile karşı karşıya gelmişlerdir. Bakan Bilgehan, Talim Terbiye Heyetinin yuvarek kararının kenarına elyazmıştı. «kesin görüşünüzü bildirin, bunların öğrencilere okutulmasında fayda mı vardır, zarar mı?» diye yazmıştır. Talim Terbiye şimdi sakalla bıyık arasında mütereddittir.

KAMPANYA GENİŞLİYECEK
Eğitim Bakanının karşısına dikilecek tek kuvvet olan Türkiye Öğretmen Dernekleri Millî Fe-

BASIN

TÜRK BASINI İLE İLGİLİ BAZI RAKAMLAR VE DÜŞÜNDÜRDÜKLERİ

ONCE RAKAMLAR

Istanbulda 26 tane gündelik gazete yayımlanmaktadır. Bu sayı Ankarada 20, İzmirde 7, Adanada 4, Bursada 4, Diyarbakırda 7, Erzurumda 8, Eskişehirde 5, Konyada 6, Zonguldakta 4'tür. Bu on büyük şehrimiz de yayımlanan gündelik gazetelerin toplamı ise 91'dir.

ZOR ADLAR

Bu 91 gündelik gazeteden yetmiş seksten tanesinin adlarını, bu işlerle ilgili üç beş kişinin dışında Türkiye çapında bilebilecekler az olduğunu sandığımızdan örnekler de verelim: Her Gün, Ekonomi, Son Bakış, Ekspres, Jamanak, Embros, Hareket, Medeniyet, İnkılap, Bugün, Devrim, İktisat ve Piyasa, Fuar Gazetesi, Dürük, Mücadele, Yeni Şark Postası, Millet'in Sesi, Albayrak, Doğu, Türk Yolu, Sehir Postası, Sabah, Isık, Anadolu, Sancak, Safak, Küçük Gazete vb...

BAŞKA RAKAMLAR

Türkiyede, tüm gazetelerin gündelik satış sayısı 1 milyon 200 bin civarındadır. Bu sayının içine, Türkiyenin on büyük şehrinin dışında kalan 11 ve ilçelerinde yayımlanmakta olan 200 civarındaki gazetenin de gündelik satışları dahildir. Yani 290 küsur gazete, günde 1.2 milyon tane satılmaktadır. Ne var ki, bu satışın bir milyonunu sadece beş gazete karıştırmakta gelir kalan 285 gazete 200 binlik bir satışta güç doldurmaktadır.

ADI DUYULMUSLAR

Bugün Türkiyede günde 27 binin üstünde gazete satılmak bir büyük iştir. Ve gazetelerin pek çoğu, büyük palavralarına rağmen bu rakamın çok daha altında satış yapabilmekte. Türkiyenin pek çok yerinde adlarını duyursalar bile boylarını gösterememektedirler. Orneğin Bedri Faik ya da Falih Rıfkı Atay ya da Turhan Dülâli veya Necip Fazıl Kısakürek'in ne kadar yırtınırsanız yırtınırsanız, seslerinin duyurabildikleri okuyuculara hiç bir zaman sekiş on için üstünde değildir.

KOMİK RAKAMLAR

Dünya, Zafer, Yeni İstanbul, Ulus Haber, Havadis ve benzeri bir takım gazeteler Türkiyede camında varlıkları ile yoklukları belli olmayan, sadece birkaç büyük şehirde esamileri okunan, üst tarafta da «evet böyle de bir gazete varmış» diye hatırlanan, gündelik satışları 15 bin barutun asla aşmayan, çok kere de yedi sekiz bin civarında dolayan gazetelerdir.

derasyonunun bütün bu işler olup biten, kendisine ait bir takım meseleler ve seçim çekişmeleriyle uğraşması da, için taktiklerinin hesaplarını iyi yaptıklarını göstermektedir. Genel Müdür. lüklerden sonra sıranın Eğitim Müdürlüklerine geldiğinin ise en güzel örneğini, İstanbul Eğitim Müdürü Halis Kurtça hakkında açılan Bakanlık tahkikatı göstermektedir.

Bilgehanın Eğitim Bakanlığı, İstanbul'da başarılı Millî Eğitim Müdürü hakkında son derece önemli bir soruşturmayı açması, bu soruşturmayı yürütme görevini de Bilgehan ekibinin göze bağ-

VE DEVLER

Gazeteleri böylece eleye eleye geldiğimizde, ortada kala kala gündelik Türk basını olarak, bu basını gerçekten temsil etmeye hakkı olan sadece altı gazete kalmaktadır. Bunlar da boy arasıyla, Hürriyet, Milliyet, Tercüman, Akşam, Cumhuriyet ve Son Havadis'tir. Hatta, daha gerçekçi bir ölçüye vurulursa, bu listenin sonunda yer alan Son Havadis bile tehlikeye girmektedir. Zira bu gazete de, kendinden önce gelenlerin sonucunun ancak yarısı en baştağının ise dokuzda biri kadar bir satış ve okuma şansına sahiptir.

BES BÜYÜKLER

Türk basınının, gündelik gazetelerin gerçek temsilcileri olan bes gazete, bu işlerle uğraşanlar «Bes Büyüklükler» adını veriler. Vaktiyye, Sefa Kılıçoğlu'nun Yeni Sabah gazetesi çıkar-ken, bes büyüklüklerin besinci bu gazete olmuştur. Ama sonradan Tercüman aradan fırlayarak Yeni Sabahın Bes Büyüklükler arasındaki yerini almış ve hatta daha da ileri giderek, ilk üçler sırasına girmiştir.

BUGUNKU RAKAMLAR

Gazetelerin resmen bildirdikleri gündelik satış rakamları ortalamasına göre, bes büyüklüklerin günde satışları net gazete sayı- sına 1965 yılı Mayıs ayı içinde şöyledir: Hürriyet 445557, Milliyet 195270, Tercüman 137947, Akşam 101740, Cumhuriyet 98253. Satışta altınca gelen Son Havadis için ise bu rakam 58557'dir.

GERİDEN İLERİYE

Gazetelerin tiraj yarışını daha iyi görebilmek için, 1962 den bu yana günlük net satışlarındaki dalgalanmaları da görmekte fayda vardır. Örneğin Hürriyet için rakamlar şöyledir: 1962 yılı Ocak ayı günlük net satış ortalaması 263978, Haziran ortalaması 258457, Aralık ortalaması 316984, 1963 yılı Aralık ortalaması 337147, Haziran ortalaması 329399, Aralık ortalaması 392891. 1964 yılı Ocak ortalaması 441871, Haziran ortalaması 412716, Aralık ortalaması 423313... 1965 yılının ilk beş ayında ise bu rakamlar 472828, 443176, 468345, 468663, 445577'dir.

OTEKİLER

Milliyet gazetesinin 1962 başında net satış ortalaması 112940'dır. Yıl sonunda bu 125867 1963 başında 136133, sonunda 169532

olmuştur. 1964 Haziranında Milliyet 174813'e ulaşmıştır. Bu yılın ilk beş aylık ortalaması satış rakamları ise şöyledir: 183398, 189208, 224728, 195270.

Tercüman 1962 Aralık ayına sadece 50987 adetlik bir günlük satış ortalaması ile girmiştir. Bu rakam devamlı yükselerek yıl sonunda 103950'ye ulaşmıştır. 1963 yılının başında bu rakam 127345, sonunda 122970'dir. 1964 yılın ilk ayında 124099 olan bu rakam yıl sonunda çeşitli artışlar çıktıktan sonra 126273 olmuştur. 1965 in ilk beş ayının günlük net satış ortalamaları ise şöyledir: 141732, 138136, 136367, 132493 ve Mayısta 137947.

DAHA SONRAKİLER

Tercümanın beyan ettiği rakamlar doğrusa, tiraj yarışında yerini bu gazeteyle kapırmış olan Türkiyenin dördüncü büyük gazetesi Akşamın rakamları da şöyledir: 1962 Ocak ayında 70505, Aralıkta 94619, 1963 Ocak ayında 98890, Aralıkta 114774, 1964 Ocak ayında 125820, Aralıkta 103017, 1965 yılının ilk beş ayında ise bu gazetenin rakamları şöyledir: 103785, 106026, 108295, 100738, 101740.

HEP AYNI YERDE

Bes büyüklüklerin sonucunu, ama en etkili ve günlük satış ortalamaları en az dekinci bir siphne yoktur ki Cumhuriyet'tir. Cumhuriyet 1962 yılına 80096 lık bir satışla girmiş, yıl 75616 ile kapatmıştır. 1963 Ocak ayında bu rakam 75965, Aralıkta 81820'dir. 1964 yılı Ocak ayında 87104, Aralıkta ise 86106 lık bir satışla sahne olan Cumhuriyet'in 1965 yılı ilk beş aylık günlük satış ortalamaları da şöyledir: 89771, 91478, 94270, 96636, 98253...

ZİRVEYE TIRMANISLAR

Bu bes gazetesinin 1962'den bu yana teker teker kendi tirajlarında en yüksek zirveye varışları ise şu tarihtir: Hürriyet 1965 yılının Nisan ayında günde ortalama 468663 gazete satmıştır. Milliyet kendi satışının zirvesine bu yılın Mart ayında yaptığı hamlede varmış, bir ay süreyle ortalama 224728 gazete satmış, sonra İlaheşini kaldırınca birden bire düşmüştür. Tercümanın zirveye tırmanması da gene bu yılın içinde ve Ocak ayında. Tercümanın satış 141732 ye kadar çıkmış ve sonra düşüş başlamıştır. Akşamın rekor satışı 1964 yılının Şubat ayında ve 129355'dir. Cumhuriyet'in ise rekor satışı bu yılın Mayıs ayı satışları ve rakam olarak 98253'dir.

SONUCA DOĞRU

Bu rakamlar ve gerçekler, bunların yanı başında yer alan resmî ve özel ilân rakam ve gerçekleri, özellikle son yıllarda beliren tröstleşme belirtileri ve daha başka etkenlerle birlikte bildirildiğinde, Türk Basınının neden pek parlak bir basın olmadığı, halkı uyararak görevini tam olarak yerine getirmediği daha kolay anlaşılır. Türk basını üstünde duranlar her şeyden önce bu rakamları ve gerçekleri iyi bilmelidirler ki, sosyalist bir düzende bu basının hale yola konmasının yollarını kolaylıkla bulabilirler. Bu düşünceyle ki, şimdiye kadar daha basının mevcut meseleleri üzerinde rakamlar veremeye gayret ettik. Herdeki yazılarımızda ise, bu basının gerçekten bir dördüncü kuvvet olması için nelerin yapılması gerektiğini araştırmaya çalışacağız.

İlhami Soysal

İzmit'te protesto yürüyüşü yapan Derince grevçileri

Derince Grevi, Türk İşçisine şeref kazandırdı

Türkiye Kimya İşçileri Sendikası Derince'de kurulu Klor Alkali fabrikasındaki grev ikinci haftasında başarı ile devam etmektedir.

Grev neden başarılıdır? Çünkü işveren bütün gayretlerini ve zabta kuvvetlerini baksız olarak ona yardım etmelerine rağmen işçilerin direnme gücü kırılmamış aksine artmıştır. İşveren, sendika ile toplu sözleşme masasına oturmak istemeyi-

ğinin sebebi, karşısında kendi isteğine uygun sendikacıların bulunmaması ile izah etmekte. İşveren grevçilerin bağlı oldukları sendikadan bazı yöneticileri TIP'e üye oldukları için sendikayı Türkiye İşçi Partisi'ne ait saymaktadır. Bu sebeple de işveren, adı geçen sendika ile toplu sözleşme masasına oturmayı reddetmektedir. Aynı işveren sendikacılığın aleyhinde olmadıkça, sendikacılığın gelişmesini istediğini de sözlerine eklemeyi ihmal etmemektedir.

İşverenin bu sözlerinden çıkan sonuçlar şunlardır:

İşveren, bazı sendikaların ve sendikacıların gerçek sendikacı olmalarına, sendikacılığı tam anlam ile yapmalarına karşıdır. İşverenler sendikacılığın memleketimizde gelişmesini bir şartla istemektedirler. O şart, sendikaların kapitalist düzenin "müttefik" i ve bu düzenin "koruyucu" su olmalarıdır. Başka bir deyişle işverenleri istedikleri tam bir sarı sendikacıdır. Grev maruz kalan Klor Alkali fabrikasının Genel Müdürü Hikmet Tuzuncu bundan önce başka işyerlerinde diğer sendikalarla toplu sözleşmeler yaptığını ve bu işyerlerinde yapılan toplu sözleşmelerle sendikacıları son derece menanın kaldığını söylemesinin sebebi grevde olan işyerinde de böyle işverenlere canı gönülden bağlı sendikacılarla karşılaşmamasından ve kapitalist düzenin şakşaklı sendikacıların hasretini çekmesindedir. Bir işverenin toplu sözleşme görüşmelerinde karşısında sendikanın yöneticilerinin politik kasaatlerine göre hareket etmesi tamamen ekonomik bir mesele olan toplu sözleşmeye politik bir anlam vermek istediğinin delilidir. Böyle bir düşünüş sendikaları, şu ya da bu partiyi bağlamak gibi bir baskı isteminin de belirtisidir. Oyle anlaşılmalıdır ki Derince Fabrikası işvereni fabrikada çalışan işçiler adına toplu sözleşme yapma yetkisini Türkiye Kimya İşçileri Sendikası değil de, başka bir sendika elde etmiş olsaydı o sendika ile toplu sözleşme görüşmelerine oturacaktı. Bu duruma göre işverenin adı geçen sendika ile toplu sözleşme görüşmelerine yanaşmaması sendikanın tamamen ekonomik nitelikteki isteklerini karşılamama-

duğundan değil, fakat sendika yöneticilerinin dolayısıyla sendikanın, işverene göre TIP'e bağlı olmasındandır.

İşverenin sözlerinden çıkan bu aşk sonucu göre iki halittir: İşveren işyerinin ekonomik isteklerini haklı bulmadığından değil, fakat işçileri temsil eden sendika TIP'in üyesi yöneticiler bulunduğundan toplu sözleşme görüşmelerine katılmamakta böylece işçileri greve zorlamış olmaktadır.

Gerektikçe işverenin asıl amacı, Türkiye İşveren Sendikaları'nı da görüşüne uygun olarak ekonomik mücadeleyi bir yana bırakıp politik düşüncelere önce lik vermek TIP'i zavıflatmak için bu partiyi ezen yöneticileri ya da seninle gösteren sendikaları başarısızlığa uğratarak işçilerin önünden düşürmektir.

Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu da zaman zaman işveren sendikalarına paralel davranışlarda bulunmaktadı.

Derince fabrikası işvereni de Türkiye Kimya İşçileri Sendikası grevle gitmeye zorlamış bu sendikadan grev dayanarak işverenin isteklerini kabul etmesi ile de işçilerin gözünde küçük düşeceğini düşünmüştür.

Türkiye Kimya İşçileri Sendikası, bazı sendikaların da gerektiği gibi yardıma bulunmalarını işverenleri etkilemeye maalesef yağ sürmektedir. Fakat bütün şartlara rağmen, kimya işçileri büyük bir mücadele ve direnme örneği vermektedir. Türkiye'de ilk defa olarak bir işçi küllüsü haklarını sonuna kadar savunmakta, kanun-

ların kendilerine tanıdığı hakları çiğnememek için her türlü baskı, işkence ve hücumlara kahramanca göğüs germektedir.

Türkiye Kimya İşçileri Sendikası'nın yaptığı basın toplantısından anlaşılacağına göre, bu sendikanın yöneticileri arasında da TIP'in üyesi olan bazı sendikacılar vardır. Fakat bu bir sendikadan ve ona bağlı işçilerin diğer sendikacılardan ve işçilerden ayrı bir muamelele tabii tutulması için bir sebep teşkil edemez. Sendika yöneticileri arasında CHP'li AP'li ve daha birçok partili kimseler vardır. Yarın bir işveren sendika yöneticileri CHP'li ya da AP'li diye onlarla toplu sözleşme yapmak istemezse, bu Anayasa ve Sendikalar Kanunu karşısında korunacak mıdır?

İşverenlerin sendikalara karşı tutumlarını, bu sendikaların yöneticilerinin bağlı oldukları partilere göre değiştirmeleri sendikalar üzerinde politik baskı yapmaktan başka bir şey değildir ve suç teşkil eder.

Çünkü hiçbir işveren yanında çalışan işçileri, şu ya da bu partiye girmeğe doğrudan doğruya ya da dolayısıyla zorlamak hakkına sahip değildir. İşçiler ve sendikacılar dilettikleri partiyi seçmekte, ya da onu desteklemekte serbesttirler. İşverenler işçilerin ve sendikaların ekonomik isteklerine karşı onların politik kasaatlerini ileri sürerek menfi bir tavır takındıkları zaman hareket her türlü mesrulluğun sınırları dışına çıkmış olmaktadır. Çünkü işçilerle işverenler arasındaki münasebetler tamamen ekonomik münasebetlerdir ve işverenler ancak ekonomik gereklerle işçi isteklerini geri çevirdikleri zaman, kanun ve mesruluk sınırları içinde kafası olur. Bir sendikanın isteklerini geri bu sendika yöneticileri içinde bulundukları partiye üye olanlar var diye geri çevirmek ekonomik mücadelelerin sınırlarını aşmak ve sendikaları üzerinde politik baskı yapmak demektir.

İşverenler sendikalar ve sendikacılar arasında sosyalist düşüncelerin yayılmasından endişe duymaktadırlar. Bu sebeple de işçilere ekonomik baskı yapmak suretiyle onların politik inançlarını etkilemeye kalkışmaktadırlar.

KOMİK BİR GREV ANLAYIŞI

Daha önceki sayılarda da zabta kuvvetleri işverenleri menfaatlarını korumak için grevleri "hareketsiz" hale getirmeğe çalışmışlar da Derince grevinde zabta kuvvetlerinin işverenden yana olan müdahaleleri aynı ölçüde eleştirilmiştir. Herşeyden önce şu noktayı belirtmek yerinde olur ki, kimsenin canına ve malına tecavüz edilmedikçe, tamamen ekonomik bir savaş olan grev ve lokavt hallerinde zabta kuvvetlerinin müdahaleleri tamamen yerleş ve kanunların amacına aykırıdır.

Kaldı ki, bu müdahaleler hep işverenleri çıkarlarını korumak ve grevleri etkisiz hale getirmek amacıyla yapılmıştır. Gerçekten grevden maksat işyerinin çalışmaması, istihsal durması ve işverenin ekonomik bir baskı altında tutulmasıdır. Fakat bizde maalesef, grev denince önce işçilerin işini bırakması, buna karşılık fabrikaya yeni işçilerle ve greve katılmayanlarla rahatça çalışması anlaşılmaktadır. İşyerindeki işçilerin çoğunluğu grev yapacak, fakat fabrika ham madde stoklarını fabrikaya sokacak bunları işleyecek sonra da satacaktır. Böyle olunca da, tabii ki işçilerin grev yapması ancak kendilerine zarar verecektir. Çünkü onlar çalışmadıkları için ücretlerinden yok sun kalacak, fakat işveren istihsale ve satışa devam edeceğinden işçilerin çalışmamasından, yani grevden hiçbir zarar görmecektir. Böylece de işçilerin işverene ekonomik baskı yapmak suretiyle isteklerini kabul

ettirmesine hiçbir zaman imkân olmayacaktır. Doğrusu böyle grevde ancak Türkiye'de rastlanabilir.

Kimya işçileri böyle bir grevle kendileri ve bütün işçiler için "komik" bir şey olduğunu anlamışlardır. Onlar grevle işveren üzerinde ekonomik bir baskı haline gelebilmesi için Anayasanın kendilerine tanıdığı hakları sonuna kadar kullanmaktadırlar. Grevçiler işyerine ham madde girmesine, istihsal durmasına ve istihsal edilen malların fabrikadan dışarı çıkmasına engel olmakla Anayasanın grev konusundaki görüşüne tamamen uymuş bulunmaktadırlar.

Zabta kuvvetlerinin işverenin fabrikaya ham madde sokmasını, üretime devam etmesini ve üretilen malları fabrikadan dışarı çıkarmasını sağlamak için grevçilere karşı zor kullanmaları Anayasaya tamamen aykırıdır. Tamamen ekonomik nitelikteki bir savaşta zabta kuvvetlerinin yeri yoktur. Meselenin diğer önemli yanı zabta kuvvetlerinin hep işverenlerden yana müdahalelerde bulunmalarıdır.

Bilindiği gibi, 275 sayılı kanun, grev ve lokavt dışı bırakılan işçilerin istihsal ve satışa matuf faaliyetlerini yasaklamıştır. Buna rağmen grev halinde birçok işveren grev ve lokavt dışı bırakılan işçileri doğrudan doğruya üretim işlerinde çalıştırmaktadır. Bu gibi hallerde işçi sendikaları tarafından yapılan şikâyetleri hiçbir idari merci dinlememekte ve işverenlerin bu kanunsuz hareketlerine engel olmamaktadırlar. Bandırma firması işçileri grevinde yeni işçi alıp çalıştırmaları zaman zaman zabta kuvvetleri buna engel olmak şöyle durmuş, durumu bir zabta ile tevkil etmek bile istememişlerdir. İşverenlerin kanun aykırı hareketlerinde zabta kuvvetlerini ve idare mensubunun çok kerre cevapları şu olmaktadır: Kanunsuzluğa tesbit edilmemiş işvereni avcılığa şikâyet edilmemiş kanuna aykırı bir durum görürse onları cezalandırır.

Böylece grevler çok kerre etkisiz hale gelmiştir. İşçiler sipsiphe sındıya kadar olup bitenlerden bir hayli tecrübe edinmişlerdir. Onun içindir ki şimdiki zabta kuvvetlerinin ekonomik mücadelede seyrek kalmasını istemekte haklıdır. İşçilerin fabrikaya ham madde sokmasına engel olmaları bir suçsa, zabta kuvvetleri buna düşkün ve canla engel olacak vadede grevçileri bu fiillerinden dolayı adalete teslim etmedikleri itibarıyla görüyoruz ki zabta kuvvetleri işverenin grevden yarar görmesini önlemek için grevde gitmekte ve haklarını koruyan işçileri de "zabta kuvvetlerine karşı koymak" iddiasıyla zabta kuvvetine ötekilerdir.

İşverenin ham maddeyi göndermesini boşaltmamasına engel olan işçilerin hareketi çok büyük önem taşımaktadır. Grev işvereni bundan menfi bir sonuç görürse, işçileri ya da sendikaları dava edip tazminat talebinde bulunabilir. Fakat zabta kuvvetleri vardına tabii olarak, onlar da bu ekonomik mücadeleye taraflar arasında girmesi, zabta kuvvetlerinde hiçbir işçiler bu bakımdan da zabta grevçilerin zabta kuvvetlerine mukavemetli olmaları gerekir.

Grevler zabta kuvvetlerine karşı koyulamazlar, fakat zabta kuvvetleri grevçilere onları haklarını kullanmalarına engel oldukları için haklı iddialarını finansını imzalar olarak grevçiler her türlü baskıya ve zorlamaya rağmen kahramanca direnmektedirler.

Derince grevi Türk işçi hareketi tarihinde bir yeni sayfa olacaktır.

Adil Aşcıoğlu

KARL MARX
KAPİTAL

(Özet olarak)
Özetleyen: Carlo Caffera
Herkesin anlayacağı şekilde rahat ve sade üslupla çevrilmiştir.

ÇIKTI
Fiyat 5 lira
Sosyal Yayıncılar - P.K. 716
İstanbul
(YÖN - 090)

Amerika ülkeleri ile ilgili daha geniş bir programa sahip olmasını, meselâ OAS'ın bir üyesi haline gelmesi gerektiğini düşünüyor mu sunuz?

Cevap:

Kanada, bir Amerika kıtası ülkesidir. Bir Amerika ülkesi olmak dolayısıyla, Amerikan milletlerinin problemlerinden hiçbir kimsenin uzak tutulmak istediğini bir çoğumuz anlamıyoruz. OAS konusunda şunu hatırlamamız gerekir ki, hepimizin bildiği gibi OAS artık görevini yerine getirememekte, yani işlenmemektedir.

Gerçek şudur ki, bizlerin yepyeni bir kuruluş yaratmamız gerektir. Şahsen yeni bir teşkilatın kurulmasına taraftar değilim. Zira görüldü ki, teşkilattaki en güçlü üye devlet, ötekilere emretme durumunda. Bu sebeple yeni teşkilat altında Amerikadan çıkarılmasına hizmet edecektir. Gerçekten Latin Amerika ülkelerinin çıkarlarına değil.

Bölgesel teşekküllerinin ciddi bir buhran içinde olduğu düşünüyordum. Birleşmiş Milletler de ciddi bir buhran geçirmektedir.

Tarih ve toptan bir dönüşüm içinde bulunduğumuz açıktır. İhtimal ki bu yılın içinde dünyanın üç, ya da dört bloka bölündüğünü göreceğiz. Kanada'dan Arjantin'e kadar bütün Amerika bir blok teşkil edecektir. Başka bir blok Avrupa ve Afrikanın bir kısmı olacaktır. Üçüncü blok, Asya'nın büyük bir kısmıyla birlikte Çin'dir Rusya, muhtemelen Asya ve Avrupa bloklarının ortasında yer alacaktır.

İnanıyorum ki tarihte yeni bir hareketin eşliğindeyiz. OAS, mazinin kurbanıdır artık hayatta değildir.

Çeviren. Mekin GONENC

Metin Eloğlu'nun beşinci şiir kitabı. Sanatçı kişiliğini ilk şiir kitabı DUDUKLU TENCERE ile kabul ettiren şair, ODUN adlı kitabıyla bir yergi dönemi kapamış; HOROZDAN KORKAN OĞLAN şiir kitabıyla geniş dönemi, TÜRKİYE'NİN ADRESİ ile yepyeni bir konafa ulaştırmıştır. Usta sanatçının kitaplarını özenle izleyenler her dönemin anahtarını, kitaplarındaki belli şiirlerde görüp gösterebilirler.

Sairin bu konakta DİL'e iyiden iyie yüklendiğini görüyoruz. Eloğlu anadili kullanmakta güçlü bir usta olduğunu her dizesiyle gösteriyor. Üstelik, ressam yanı sıra bu gücünü artırıyor. Kendine özgü deyimlerle, özgün şairi tablolar çiziyor. Kendi iç dünyasını, çevresini ince, sağlam bir gözlem eleğinden geçirmesini çok iyi biliyor. Yakalanamazları somutlaştırıp çeşitli, renkli, sağlam görüntüler getiriyor. Bu değişiklikleri şiirlerin bitirilişi içinde görmek gerekir. Vereceğimiz örnekler bu kanıtı saptayacak niteliktedir: «Pıtrak gibi güzelliğin», «Değil evcilliğini neyle körlüklemeli», «Elli az oynasa yazlar çünüyor sanki», «Türkümsü yüz», «Su donar avucunda bir yalın», «Efiçe kuluçka yosunlar», «Üsümde umutların küsküsü...»

Yaşayan dilden kopmayan sanatçı halk dilinin soyutu somutlaştırma özelliğinden yararlanıp kendine özgü bir üslup yaratıyor. Deyimleri ustalıklarla kullanıyor. İşinin inceliklerini çok iyi bildiğini sözcüklere yüklediği yepyeni görüntülerle gösteriyor: «Dağarcığındaki gözlerin», «Bir müslüman sakal boyu günleri», «Cebimde gidemeyen en bozuk paraları», «Papağan sızıyor ceplerinden», «Bu kevgirde mi durulanır aşk makarnaları», «Uykü sersemliğini de tatsın diye uyutulduydun o», «Bir çürük sığın bir kör düğün o aşk kangalında», «Bir kuşu göster kırmızımsın», «Ha, al o mavimsiyi, günde kırk kez göklesir,

«TÜRKİYE'NİN ADRESİ» Oğuz Tansel

Metin Eloğlu

mineleşir ve...», «Dal içeri yüzüne felsefenin çarpa çarpa», «Doğuş bir yanık tencere kokusunu, paçanda teker kediler...»

Sanatçı yaşamını şiirleştirirken toplumumuzun kavrapı evrensel uzanıyor. Karşıtlıklardan yararlanıp görüntülerini açık seçik bir duruma getiriyor: «Pul pul döken iğreti deniz, altı çömçöl», «Kıyı budur deyip bir dağ başına dalmak», «Kavrulup sapsarı yazında temmuzun...»

Türkiye'nin Adresi III. şiirinde, büyük kentlere gelerek, usaklaşıp köpek güden, köydekleri umutları; Kuzguncuk, Kalıncacık şiirlerinde karanlık yılların acılarını, kapatılmışların özenlerini, «Kol demirlerinin kundakladığı o insan yangını», «Tel örgünün busundan görüyorlar canattığını» gibi dizelerle toplumumuzun verirken, Kavanozdaki başlıklı şiirde

usun, bilimin ufkusuna manevra söyleyerek, evrensel geleceğe uzanıyor. Bunu yaparken, düşüncelerini elmadaki koku, tadca eritiş şiir çizgisini düşürmüyor. Yaşam serüveni Metin Eloğlu'ya Anadolu'yu çeşitli ortamlardan kişiler sağlam gözlem yaparak, tanıma olanağını vermiş. Sanatçının yaşamına sıkı sıkıya bağlı olan şiirlerinde, olumlu bir dünya görüşüyle, geniş bir yaşam alanını kavradığı çağın yaşayan, işine ve kendine saygılı bir sanatçı olarak kendi iç dünyasını derinlemesine yoklarken başka insanları da kavrayıyor. Bu bakımdan, şair; duygularını tedirginliklerini bunalmalarını öfkelerini, özenlerini aşklarını toplumsal tutumunu, kaçamak yapmadan yeni ifade biçimleriyle okuyucuya sunuyor. Aşk ve öfkesi eyle bu şiirlerin ana teması oluyor.

Toplumumuz köklü değişmelerin eşliğindedir. Bu kavramaların yansımaları, Eloğlu'nun şiirlerinde sanatlaşmıştır. Anlamsız - Çok Kapalı diye ortaya sürülen oyunlar okuyucuları bîlecek ya da bilmeyerek şaşkınlıktan öteye gidemez. Gerçeklere sırt çevirmek de bir tutumdur ya beşenlecek, toplumsal bir sanatçı savaşı değildir. Bu bakımdan da şair Metin Eloğlu; ilk kitabından beşinci kitabının son şiirine dek, çelişmeve değişmeden şiir çizgisini çizmiş, yenileşerek bu konafa ulaşmıştır.

HoroZdan Korkan Oğlan adlı kitabı üstüne yazılmışta da belirtmişim: Şair gerçekten Türkçenin tadını çıkarıyor. Bu şiirleri, virgüllünü bile dalgınlığa getirmeden olmak gerek, bir kez okuyup geçmekle de gerçek tadlarını vermez bu şiirler. Her okuyuşta şairin iç dünyasından bir köşe aydınlanıverir okuyanı kendine döndürüp kağıt Horozdan Korkan Oğlan'daki, Türkiye'nin Adresi'ndeki şiirleri üstüne bakıp da M. Eloğlu'nun anlamsız şiire özendiği kanısına varanların

ÇEKİRGE SÜRÜLERİ

Ku Klux'turlar işleri zencilere işkence
H'lerin kurşun askerleridir saçıkları ölüm
İtalya'da kara gömlek giyerlerdi zalim mi zalim
Yaşadık o günleri gördüler gördünüz gördüm
Şimdi karartıkları yurdumuzun gökleri

Akbisar'da henüz fidandı tütümler
İcel'de pamuklar neredeyse çiçekte
Adapazarı'nda ümitle sürenken mısırlar
Günesli gene yeşil gene mavi bir pazar
Maras'tan kara bir bulut gibi kalktılar
Yemyeşil Bursa ovasına indiler kemiren dışlarıyla

Ey hayatın bereketin emeğin bekçisi bil
Nasırlı ellerinden inen yumruklar
Kendi göğsüne sofranın ortasına
Hikâye kades kavzasıdır çok eskidir
Elinde kan lekesi sürünür durur Kabil
Habilin taze bir gül açar her gün yarısında

Uludağ aç saçlı dindik bir ihtiyar
Atalarınızın dip diri bakışları gözleri
Clek açar mavi vesil çuvalı duvarlarımızda
Tek Bursa cesur Orhan Gazili bilgin Fatihli
Ümidin yeşilin dostu bir tek Bursa var

Biz Bursa'yı böyle bilir, böyle tanır, böyle severiz
Kıtlığın kara çekirge sürülerini değil

Necati Cumalı

yanıtlıklarını rahatça söyleyebilirim. Eloğlu'nun dilde yapmak istedikleri bir zorlama sayılmaz. Vereceğim örneklerden de anlaşılacağı üzere, sanatçı; tümce yapısıyla değil sözcüklerle oynuyor. Anadilin kurallarını çok iyi bildiği için, olanaklarını yokluyor, kurcalıyor. Yalnız bu özelliği başbaşına bir yazı konusu olacak niteliktedir ya, biz burada birkaç örnek vermekle yetineceğiz: «Mavis közü ocağın küreyleş oculuğum.» Zamirler, sıfatlar isim soyundan sözcüklerdir «Oculuğum» sözcüğünde «O» şahıs zamirine, isimlerde olduğu gibi «ci» eki getirilmiş. Bu kurala uygun olmak beraber alışık olmadığımız bir tutum, «Sığı ne, derini ne işte ki başbahçiz»; burada BALIK isminin başına sıfatlarda yapılan pekiştirme sıfat eki getirilmiş. Başbahçiz sözcüğü takti fiille, üçüncü çoğul şahıs olarak yüklem görevini görüyor. «Pul pul

dökülüyor iğreti deniz, altı çömçöl»; bu dizece ÇOMÇOL sözcüğü, takti fiille üçüncü tekil şahıs yüklem olarak kullanılmış, hem de «çöl» ismi sıfat gibi pekiştirilmiş. «Ne güvercinleresi ne evet kurlangıçlarası» dizesinde iki çoğul isim iyelik zamiri üçüncü tekil şahıs olarak kullanılmış. HADİTİK sözcüğü «ik» ekiyle finlendiren isim yapılmış pekiştirme sıfatı ekini fiilen başına da getirmiş; UPUZUYOR. Bir de DUN zarf ya da isimden DUNCUL sözcüğünü türetmiş. Bu verdığımız örnekler ve benzerleri de gösteriyor ki, şair anadilimizin olanaklarını aramış bulmuş da; böylece bizi alışılmıştan kurtarmış. Batı'daki çağdaşlarına özenmekten çok ayrı bir davranış olan bu olumlu tutumun farkına varan şairler Metin Eloğlu üstüne yanlış yapıları varıyorlar. Bu konuda şairin özensizliğini büyük pa-yı olduğunu belirtmek isterim.

**Tâtil için gittiğiniz yerde
belki bulamayacaksınız**

EN İYİSİ

Şimdiden ABONE olmaktır

A. KADIR'ın

ÜÇ YENİ KİTABI

**BUGÜNÜN
DİLİYLE
HAYYAM**

Hayyam'a en yararlı bir
Türkçeye vur şiir
İki baskı:
5 lira 10 lira.

**BUGÜNÜN
DİLİYLE
MEVLANA**

İkinci baskısı da kısa zaman-
da tüklenen bu kitabın üçüncü
baskısı da genişletilmiş ola-
rak çıktı. Fiyatı 5 lira.

HOŞGELDİN

HALİL

İBRAHİM

(Söğütöç Şiirleri)
Genişletilmiş ikinci baskı
Fiyatı 3 lira

Kitapçılardan arayınız.

Ödemeli ya da posta pulu kar-
şılığında gönderilir
Adres: P.K. 58 - Beyazıt
YÖN - 076)

**az gelişmiş
Ülkeler
ve
sosyalizm**

fethi naci

Ödemeli isteme adresi:
GERÇEK YAYINEVİ
P.K. 655 - İstanbul

İstanbul Dağıtımı
UĞRAK KİTABEVİ
Beyazıt - Beyazıt

(Fiyatı 7,5 Lira)

NOT: Fethi Naci'nin YÖN için hazırladığı «Üçüncü Dünya Ko-
nuşuyor» köşesinde çıkan yazıların hiç biri bu kitaba
alınmamıştır.

(YÖN - 066)

SUYU ARAYAN ADAM

Yazarı:

Şevket Süreyya Aydemir

Edirne'de, Selimiye caminin gölgesinde bir çocuk ruhunun
ilk dokuları ile başlar Bir imparatorluğun sonu. Furanda genç
bir idealist. Çin ve Asya meseleleri Bilinmeyen yönleri ile Mos-
kova, Marks ve İhtilâh. Yeni Türkiye'de çileler ve gerçekler kar-
şısında aydın bir düşünür.

Bu kitap toprağa dönlüş ve epiktetosun hikmetleri ile sona
erir.

İKİNCİ BASKISI ÇIKTI

YÖN - 088

Nâzım Hikmet Üzerine Notlar «TEMİZ TÜRKÇE» DENEMESİ

Selâhattin Hilâv

1

Nâzım Hikmet'in dil üzerinde ki «laboratuvar çalışmaları»nın en ilgi çekicilerinden biri, düzyazı alanında yaptığı «Temiz Türkçe» denemesidir. Akşam gazetesinde Orhan Selim takma adıyla otuz yıldan daha fazla bir zaman önce yazmış olduğu kısa yazılar incelendikçe bugün «Öztürkçe» denilen ve önce dilciler ve edebiyatçılar arasında daha sonra bilimsel eserlerde ve gazetelerde kendini kabul ettirmeye başlamış olan akımın ilk ve gerçek temsilcilerinden birinin Nâzım Hikmet olduğu ortaya çıkar. Üstelik Nâzım, sezgisel ve kavrayışlı ile. Türkçenin yenileşmesinin ve arınmasının bir kelime meselesi olmaktan çok bir cümle meselesi olduğunu anlamış ve denemelerini yaptığı yıllarda rastladığımız aşırı ve zoraki bir kelime aktarmacılığına gitmemiş. Dil zorlanmamış, tam tersine halk dilinin canlı imkânlarını değerlendirmeye ve geliştirmeye yönelmiştir. Aşırı tutumlarından ve çetli dönemlerden geçtikten sonra öztürkçenin genel olarak vardığı ve yaygın bir deyiş haline gelmeye yüz tuttuğu bugün benimsemişimiz anlayış ile Nâzım'ın otuz yıldan daha fazla zaman önce benimsediği tutum arasında hemen hemen hiç bir fark yoktur. Nâzım'ın daha sonraki kuşaklara «öztürkçe» konusunda hocalık eden ve onları derinden derine etkileyen Nurullah Ataç'dan yıllarca önce bu konuda denemelere girişmesi ve hayranlık verici sonuçlar elde etmesi gerçekten şaşırtıcıdır. (1) Ama bundan daha az şaşırtıcı olmayan bir yan da, Nâzım'ın bu denemelerinin yurdumuzun yazar ve şairleri üzerinde hemen hemen hiç etki yapmaması ve şairin bu atıf yazılarının hemen hemen hiç bilinmemesi ya da tamamen unutulmuş olmasıdır.

2

Nâzım, dilde yenileşmenin, Türk devrim hareketi bir büğüş olduğu biliyordu:

«İt ürür kervan yürür» diye bir yazı yazdın. Bir devrim yapan her ülkede bu yazı günlük açıcı bir türkçe gibi okunabilir. Ancak, yine devrim yapan her ülkede; yürüyen kervanların ardından bakakalar; geçmiş günlerin adamları

bu türkçü bir ölüm marşı gibi aındedikleri için gocunurlar. Nitekim gocunurlar da oldu işte. Böyle bir söz söylediğin için seni gündeliğinden, ekmeğ parasından ederiz, dediler. Senin adının üstünden bana taş atarak seni ür, kütmek istediler. «Tehlikeli vâdilerde yürüyorsun» diye kışkırttılar.

«Sen tuttu bunlara karşılık verdin, oğlum. Ne diye karşılık verdin. Sen Akşam gazetesinde temiz türkçe devriminin denemelerini yapan, bir çocukcağızsın. Yapın işi inanyorsun. Oysa ki senin karşında, sözlü biri bırakıp biri alırlar, sana çatarken bu dil devrimini işini bile yadırgadıkların kullandıkları yazı diliyle gösteriyorlar.

Sen inandığın işi, temiz türkçe denemelerini yürütmeye bak. Onlar isterlerse söylesinler daha, sen kavgayı burada bilir. Yoksa, yazdığın, beğendiğin o atasözünü anlamamış olursun. Onların diliyle onlara: Hıvelbak!»

(Nâzım Hikmet'ten Orhan Selim mektup) Nâzım Hikmet'in, yukarıda sözü geçen «İt Urur Kervan Yürür» adlı yazısı şudur:

«Atalar sözleri içinde güzelliklerini, deyişlerini gözümüzde kaybetmemiş olanlar vardır. İT URUR KERVAN YÜRÜR sözü de bence bunlardan biri, belki de en başta gelenidir.

«Çocukken ne vakit bu sözü duysam, gözümün önüne; soulğu kesilmiş, havası kızgın tuğla gibi kızgın bir çöl gecesinde çingiraklarını yıldızlara yükselterek ilerle, yen bi' kervan gelirdi. Kervan boyunca ilerledi; peşinden, uzaktan uzağa köpekler ulurdu. Bu uzaktan uzağa uluyan köpek sesleri, nîz ardında bırakarak boyuna yürüyen kervan benim küçüklük yürüdüğümde saygı, bir korku doğurur, gözlerimi kapıyarak anacığımın boğazına sokulmak isterdim.

Büyüdüğümde sonra, bu sözün içinde doğurduğu saygı korku, bir çok korkular gibi, sildi. Bu sözü en kara günlerimde bir ışık kaynağı gibi doldurduğum oldu gözlerime.

İT URUR KERVAN YÜRÜR. Bu bir ateşli türküdür ki, her insan, her inandığı için dâbîsese adamın dilinde dolay» durur. Her devrimin ilk başatları! (2)

kavgaya atılırken bu sözü haykırmışlardır.

Bütün bir adam oğulları tarifi; bir bakıma göre, yürüyen kervanların uyuyan için süregelen düğüşünden başka bir nesne değildir. İT URUR KERVAN YÜRÜR Nc. 2 adlı yazısında da Nâzım aynı konuyu işliyor:

«Bir devrim bakımından yapılan her sıçramada kutakların karamlık lardan gelen ürümlerle dolduğuna duymayacak kadar sağır değilim.

«Halâfeliğin ceheneminin yedi kat dibine yuvarlanmasından şapkaının güllüşmedek, bi' devrim bakımından, atılan her adımda yürekleri parçalanırlar oldu. Bir devrim gözüyle emperyalizmin denize döklüşünden, temiz türkçenin işlenmesine kadar yapılan suçra, maların ağırsım gırlaklarına sarılmış bir pençe gibi duyanlar vardır.»

Nâzım'ın dilde yenileşmeyi, devrimlerimizin ayrılmaz bir parçası ve halka yönelişin temellerinden biri olarak gördüğü açıkça anlaşılabilir. Bundan ötürü Nâzım, denemelerinde, «anlaşılabilişliği» her ölçünün üstünde tutmuş ve türkçenin yenileştirilmesini bu ilke üzere kurmak istemiştir. Nitekim «temiz türkçe» devimi bile bunu açıkça göstermektedir. Dikkat çekilen bir başka nokta da, Nâzım'ın günlük konulara devindiliği halde, yurt ve dünya gerçeklerini bilimsel bir biçimde değerlendirmesi ve dil, getirmesinden ötürü bugün için de sasilacak kadar aktüel olan yazılar yazmasıdır. Bu özellik, Nâzım'ın «Temiz Türkçe» denemesini dil açısından incelediğimiz için konumuzun şimdilik dışına kalmaktadır.

Bununla birlikte, yurt gerçeklerinin halk kitlelerince anlaşılmasına başladığı ve obskuranizmin gerçek yüzünün ortaya çıktığı bu günlerde, Nâzım'ın yıllarca önce Akşam gazetesinde yazdığı yazıları (fikraların) taşıdığı anti-emperyalist ve ilerici niteliği hatırlamamak kabîl değildir.

3

Nâzım Hikmet, Orhan Selim takma adıyla yazdığı yazıların bir çoğunda, günlük olayların dışına çıkmış ve belli konular işleyerek «Temiz Türkçe» denemesini, bir çeşit «şiiir denemesi» haline getirmiştir. Bu ilgi çekici parçalar (Bir Bardak Su, Düşünmek, Martılar, Işık, Pencereden, Güneşin Kokusu v.s.) arasında özellikle «Martılar» ve «Güneşin Kokusu» şiiir yüklü bakımından önem taşırlar. Özellikle «Martılar» okuyan ve 1942 yılında Fransa'da yayınlanaarak ilgi çeken «Le Parti Pris Des Choses» adlı kitabı bilenler, Nâzım'ın sözü geçen yazıları ile bu şiiir kitabı arasında şaşırtıcı bir benzerlik bulacaklardır. Gerçekten de, Jean-Paul Sartre'in üzerinde durduğu bu kitabın yazarı François Ponge'un denemeleri ile Nâzım'ın ne yazık ki sürdürmediğı (ya da sürdürdüğünü bizim bilmediğimiz) denemeleri arasında şaşılacak bir benzerlik vardır.

«Martılar» şöyle başlıyor: «Çam ağaçları nasıl yaz kıyım yemyeşilse, nasıl onlar toprağın boyasını kaybetmeyen en güzel ve rimlerden biri olarak soğuşun, sıcakın, hava değışimlerinin üstün, de dîmlik, yıllarca süren genç bir sevinç yükseliş biçiminde dururlarsa; martılar da bütün yıl değışimlerinde denizin sonsuzluğunu havkıran cıvıklar gibi, aynasında suların ışığın prîldatan göklerde uçuşu dururlar.

«Martıların gövdeleri yollu yarış kot»aları gibi kıvraktır. Ve iki yanlarında gergin yelkene benzeyen ak kanatları vardır. Martıların sözleri küçüktür, yuvarlaktır. Bu küçüklük yuvarlak gözlerde, bütün bir sonsuzluğun ışıkları vardır. Bana öyle geli ki, martılar sonsuzlukla beslenirler. Bütün deniz kuşları gibi martıların da en derin, en

BALKON

Kurort Varna'da, Balkan Turist'e balkondan bakıyorum:
Yol, ağaçlar,
ağaçlardan sonra kum,
ötesi gökle deniz olacak,
yok,

ne gök, ne deniz,
kunun ötesi yalın ışık,
ışık uçsuz, bucaksız...

Havada bir de gül kokusu var,
yanıyor insanın genzi.
Galleri görmüyorum
ama belli kokularından
hepsi koskoeman
hepsi kıpkırmızı...

Lehli turistler plaja iniyor,
sarışın, pembe, cıplak...
Tepemde bir kırlaneye dönüyor,
kanatları kara, göğüşü ak:
Arıya benzer veri vok, ama
vine de benziyor arıya.
Bir kaybolun bir örfünüvor,
iniyor, çıkıyor evildivarak
kendî eviltisiyle sarhoş...

Mavi canakta caek
pevnişli nide getirdiler.
İstanbul'dayım sanki -
Pevnişli nide getirdiler,
susamış, sıcak sıcak, vumuşacak...

Varna'da bu yaz günü,
çok hasta, çok muhacir şair için bile,
bütün büvük laflardan uzak
bir bahtiyarlık - Yasamak...

Nâzım Hikmet

güzel kendine benzerlikleri burda, dir.

4

Nâzım'ın 1921 den başlayarak şiiirlerinde kullandığı ve bugün benimsenerek günlük dile katılmış olan yeni kelimelerin dökümünü yapmak, ayrıca «Temiz Türkçe» denemelerini bu açıdan incelemek gereklidir. «Temiz Türkçe» denemesi şairin ansızın benimseyip uyguladığı bir görüş değil, daha başlangıçtan beri şiiirlerinde gördüğümüz ve türkçeye karşı duyduğu şiiirsiz inanca açığı vuran dil tutumunun mantıklı sonuçlarına varılarak sistemli bir biçimde ele alınması ve dil yazıya uygulanarak sananmasıdır.

Bu düz yazılarda, Nâzım'ın her şeyden önce «anlaşılabilişliği» ilke olarak aldığını ve dilin kurucu birimlerinin (ünite) kelimeler değil cümleler olduğunu çok iyi bilip buna göre davranmış olduğunu söyleyebiliriz. Dilde yenileşmenin ve arınmanın cümleden başlaması gerektiği düşüncesi, Nâzım'ın daha sonraki «öztürkçe» lerini kimi zaman bir jargon haline gelen, aktarma ya da türetme kelimeleri dolu ve çoğu zaman yapıları içerdendir. Değışikliğe uğratılmamış cümlelerle örülmüş yazıları gibi parçalar yazmaktan kurtarınmıştır. Nâzım gerektiği zaman yeni kelime, lerden yararlanmıştır ve bunları hiç

çekmeden kullanmıştır ama bu kelimelerin eski metinlerden alınan ölü kelimeler olmamasına dikkat etmiş ve türkçenin canlı ama ihmal edilmiş kelime zenginliğini değerlendirmek yoluna gitmiştir. Bunun için de kelime zenginliklerini değerlendirmek yoluna gitmiştir. Bunun için de yaşayan Anadolu Türkçesine yönelmiştir. (Göğüş, akçıl, ağı, «kadar» yerine «dek» ya kullanılması, ilşik, dokunak, v. s.) Cümle bölümlerinin, Türkçenin «dehâşına» uygun bir biçimde düzenlenmesi, gerektiği zaman yeni kelimelerin kullanılması, kök bakımından türkçe olmadık halde türkçeleştirilmesi ve halka mal olmuş kelimelerin yerine ille de kök bakımından türkçe kelimelerin konulmasına kalkışmak gibi aşırı bir tutumu benimsememek ve dilin dünyayı değiştirmek için kullanılması gereken bir «aydınlatıcı araç» olduğunu kabul etmek ve bundan ötürü «anlaşılabilişliği» temel ilke olarak benimsemek. Nâzım'ın «Temiz Türkçe» ve genel olarak dilde arınma anlayışının temelleridir. Bu görüş, günümüzün dil tutumuna, en uygun düşen ve en yakın «öztürkçe» görüşüdür.

1. Bir karşılaştırma yapmak için Ataç'ın «Şeyh Bed'eddin» üzerine 1936'dan sonra yazdığı eleştirmeye bakınız. (Yön. Sayf. 168)
2. Koçyiğit, Bahadır.

GÜNEŞİN KOKUSU

Dün gece yatağına girerken benimki dedi ki:
— Bugün ortalık yaz gibi günlük güneşlikti. Yatak çarşaflarına varınayadek bütün döşeyini balkona çıkardım, güneşlettim aksama kadar. Kokla, bak; yastığın, çarşafın, yorgana nasıl güneş kokuyor.

Yatağına girdim. Çok yorgundum. Lambayı söndürdüm çabucak.... Ancak uyumak değil gözlerimi bile kapayamadım. Başımı yastığa koyup yorganı üstüme çeker çekincez ilk bir güneş kokusu dört yanımdan sardı beni.

Bu geceye kadar güneş kokusunun ne olduğunu bilmezdim. Bu geceyedek güneşin yeşil ot, kırmızı bakar, kuru temiz toprak kokan dîmlendirip uyandırdığı kokusunu duymamıştım. İlk bir koku, vakit vakit yaz sabahlarını, yaz öğlelerini, yaz Akşamlarını anlatılan bir kokuydu bu!..

Bir lodos değil, bir yaz pozrazı kokusu... Başımın altında yastık, fosforlu gibiydi. Yorganımın ak çarşafında pırlıtlar dolayıyor sanıyordum.

Odanın karanlığı güneş kokusuyla dolu. Karanlıkta kokular daha bayılır, daha elle tutulur, gözle görülür olurlar. Benim odamın karanlığı da güneşin kokusuyla, kırmızı toprak bir tükta gibi ısınmıştı. Ben bu ilk havanın içinde uyuyamıyordum.

Bir kış gecesini, yaşamamın yarısına geldiğimi sandığım bir çağda, yatak çarşaflarına sinen güneşin kokusuyla başımın bu kadar dîmlenmesi, bu güneş kokusunu sindire sindire içime çekerek uyuyamamam benim için bir avunma oldu. Demarlarımın kam sıcaklığını sandığım kadar kaybetmemişler, daha gençiz demek, diye düşündüm. Gençliği güneş kokusunu düşünce düşünce, duya duya geceyi bitirdim.

Orhan Selim «Nâzım Hikmet»

ÇETİN ALTAN BİR UÇTAN BİR UCA

ISRAİL, İSVEÇ, İRAN, AFGANİSTAN, ROMANYA GEZELERİ

Büyük boy 160 sayfa 3 lira

DÖNEM YAYINEVİ, P.K. 23 — İSTANBUL

İSTANBUL DAĞITIMI: DÖNEM YAYINEVİ, Beyaz Saray, Kitap

Çarşı — Beyaz — İstanbul

DIKKAT: 15 liradan az siparişlerde posta pulu gönderilmesi rica olunur. (Yön: 091)

YARDIM VERENE GERİ DÖNEN YARDIMLAR

Bir memleketi tutsak yapmanın yolu artık harp tekniğiyle sağlanmaktan çıkmış, bunun yerini daha ileri «teknik» ler almaya başlamıştır. Az gelişmiş memleketlere yapılan «yardım» lardan bazılarının bu modern tekniğin araçları olduğunda şüphe yoktur. Bir memleketi iktisaden kalkındırmak için yapılan yardımların arkasında gizli bir düşünce, o memleketin tüketim mallarına olan talebini arttırmak dolayısıyla artan talebin yardım veren memleket ihraç mallarıyla karşılanmasını sağlamaktır. Kafkaslar memleketi kalkınmasa dahi, yardım yapmanın hem dostu, hem pazarı olur. Eğer bu pazarda yardım veren bazı karşılıksız temel yatırımlar yapıyorsa, bu kendi otlağını düzeltmekten başka anlama getemez. Zaten yardıma muhtaç olan memleket başkasının ürettiğini tüketirken yardıma muhtaç kalmıya mahkumdur. Politikacılar bir paravana gibi yardımları kendi başarıları olarak alırlar fakat gelecek kuşaklara ütilen yükleri hesaplamayı aklından bile geçirmezler; geçirse de iktidar hırsı engel olur. İşte Türkiye şimdiye kadar aldığı yardımların, ana para itfa paylarıyla birikmiş faizler karşılığı olarak, bütçesinin % 10'u kadar yılda borç ödeme zorunluluğu içine düşmüştür. Bu 1 milyar 200 milyon liradır. Çember kapanmış, etizlerin Türkiye borcunu ödemek için borç almaya tutsak edilmiştir.

Borçtan kurtulmak ve ödeme dengesi açığını kapamak için yapacağımız ekonomik sıçramanın endüstriye dayanacağı aşikardır. Toplumda sanayileşme şuru uyanmış, yatırımların verimliliği üzerine genç dimağlar eğildiği zaman, yardım veren memleketlerde de bir kuşku başgösterir. Tarih emperyalizmin yumuşak elleri, bu defa «teknik yardım» adı altında uzanır. Teknik yardımın gerisindeki düşünce sadece şekil değiştirmiş sömürgecilik olduğu için bu safhasında da geçmektedir. Teknik yardımın iki amacı vardır. Bunlardan birisi endüstrileşmenin ihtiyaç duyduğu temel tekniklerin gelişmesini çekmek, ötekisi hesap ve projeler adı altında memleketin ekonomik gelişme yönünü, oraya kendi teknolojilerini sokarak kontrol altına almaktır. Türkiye her ki amacın da en kolay sağlandığı memleket olmuştur.

DEVLET SU İŞLERİNDE OYUNLAR

Endüstrinin ihtiyaç duyduğu temel teknikler, gelişmiş memleketler için tipki birleşik kaplar gibidir. Bilgi tekeli, eski sınırların yitirmişti. Teknik yaratıcıların uluslararası ilişkileri vardır. Az gelişmiş ülkeler bu genellikle dışından gelir. Elinden tutulması gereken bir çocuk gibi denetlenmek istenir. Çünkü asıl olan, o topraklarda endüstri sorununun uyanmasına bir göz atalım: 1962-1964 arası üç yıl için

AID'nin de baskısıyla, önemli yatırım projelerinin hazırlanması Amerikan firmalarına verilmektedir. İnşaatın da yalnız ve yalnız Amerikan firmalarına verilmesi şartı ileri sürülmektedir. Aşağıdaki yazıda, teknik yardım olmasına Türkiye pazarına nasıl el konulduğunun hikâvesini okuyacaksınız:

DIŞ TEKNİK YARDIM ÇEMBERİ

A. Necati Ganioglu

de Türkiye'ye 197 adet burs tanınmıştır. Bu bursun % 84'ü endüstri dışı tarıma, % 16'sı ise endüstri faaliyetinde bulunan iktisadi devlet teşekküllerine verilmiştir. AID'in tarımcı bir memleket olarak kalmamıza göre yardım düzenlemesinin anlamı çok başkadır. Endüstrileşen bir memleketin kaplıtülle edilmesi imkânsızdır da onun için.

Ne yazık ki teknik yardımlarda AID, Türkiye'de en uygun ortamı bulmakta güçlük çekmemiştir. Kendisini AID'in bir kolu zanneden DSI'nin tutumunu ele alalım. Üç milyon dolarlık bir AID yardım karşılığı 9 projenin hazırlanması işi 3 USA firmasına tek taraflı yarışmayla, rekabet dışı tevdi edilmiştir. Gereğesi de, işin bir yıl gibi kısa bir süre içinde ancak tam teşekküllü USA firmaları tarafından bitirilebileceği, söz konusu etüdleri yapacak yerli teknik büroların işsiz kalması umur-aradan geçen üç yıla rağmen, etüdlerin hiç birinin bitirilemediğini görüyoruz. DSI'nin elinde 1955 te havza etüdü yapmak amacıyla kurulmuş bin kişilik bir etüd ve plânlama dairesi mevcuttur. Bu DSI Etüd ve Plânlama Dairesiyle serbest teknik bürolarımızda gizli işsizlik sürüp giderken, havza etüdlerinin USA firmalarına verilmesinin sebebi çok başkadır. Haziran 1963 te tertiplenen CONTRACT OF ENGINEERING SERVICES'in dördüncü sayfasındaki 3.8 maddesinde, yabancı firmaların merkez bürolarında DSI elemanlarının USA'da yılda (...) saat istihdam edilmeleri kaydı yer alır. (...) ile boş bırakılan yer 120 ay olarak doldurulmuş ve dış gezi imkânı, bu suretle elde açık bono olarak muhafaza edilmiştir. Bu durumda ar-

ık, DSI'deki 1000 kişilik etüd bürosuyla yerli teknik büroların işsiz kalması umursanacak bir konu olmayabilir. AID'den havza etüdleri için üç milyon dolarlık yardım alınırken, ayrıca devlet bütçesinden 22 milyon lira da tahsis edilmiş olduğunu unutmamak gerekir. 22 milyon lira aynı etüdlerin iç finansmanı amacıyla devlet tarafından tam itimatla DSI'nin eline tevdi edilmiştir. Böylece AID'in üç milyon dolarlık yardımı % 3.5 faiziyle birlikte tam 2 misli olarak sahibine lade edilmiş, USA mühendislerine Türkiye'de geçim kapısı sağlanmıştır.

AID'ine tazyikle Ambarlı Fuel - Oil santralına etüdleri EBASCO Amerikan firmasına yaptırılmıştır. Yabancı firmaların hazırladığı fizibilite raporunda santral yerinin İstanbul - Silivri'ye yani o-larak tesbit olunmasına Etibank itiraz etmiş, projenin bu tarzda iktisadi olamayacağını belirtmiş, Amerikan firması hatasını düzeltmek için ikinci rapor hazırlamak zorunluluğunda kalmıştır. İkinci raporda santral yerinin Ambarlı olarak kesin hale getirildiği malumdur. Yabancı firmaların ilk hatasını taşih için hazırladığı ikinci rapor karşılığında 30.000 dolarlık ücret farkı talep edeceği aklunuzdan geçermi? Bu para ödümüştür.

BOGAZIÇI ASMA KOPRUSU

Teknik yardımın ne anlama geldiğinin ilk defa Brezilya farkına varmıştır. Amerikan firmaları tarafından memleketin nasıl sömürüldüğü «SARDINSC AND SCHARKS» adlı kitapta uzun boylu anlatılmaktadır. Eserin USA'daki bütün kitap evlerine baskı yapılarak satıştan alınmadığını herhalde hatırlarsınız. Brezilya-

nın vatansever aydınları USA'ya açırca «Biz sizden teknik yardım istemiyoruz, bize (tobman) proje lideri gönderin» demiş ve yabancı büroların Brezilyada kurulmasını da şart koşmuşlardır. Böyle bir karşı koyma, USA yöneticilerinde bir çözüme sebep olmuşsa da bundan Brezilya kazanmıştır. Bugün USA uyrukları teknik yardım mensup eksperler Brezilya hava yollarıyla seyahat etmek zorunluluğundadır. Ayrıca Brezilyada kurulan USA proje büroları, kendi İngiliz öçü birimlerini kullanmayıp, metrik sistemi kullanmaya mecburdurlar. Öçü birimi dolayısıyla yerli mamullerin kullanılmasını engelleyen farklı ebatlara da böylece son verilmiştir.

İkinci uyanıklığı Portekiz göstermiştir. USA'nın Steinman firması tarafından projeleri hazırlanan Lizbon asma köprüsünün hesap ve plânlamaları Portekiz mühendisleri, bizde olduğu gibi şükran duyguları içinde teslim almamış, aksine çıkarılan eksik ve hatâlar listesi karşısında USA firması bir yıl daha çalışmak zorunluluğunda kalmıştır. Tabii fiat farkı ödenmeden. Firma, hesap ve projeleri hazırlarken bunlar büyük bir itina ve titizlikle Portekiz mühendisleri tarafından devamlı olarak izlenmiş ve neticede bu alandaki bağımlı duruma bilinçli bir şekilde son verilmiştir. Şimdi onlar, ikinci Lizbon asma köprüsünün hesap ve projelerini kendileri bizzat yapmışlar ve hazırlayabilecek durumdadırlar. Bizdeyse aynı firmaya hazırlatılan Boğaziçi asma köprüsünün projesi bir tek mühendisimiz tarafından dahi izlenmemiş, resmi makamlar buna ihtiyaç bile duymamıştır!

YERLİ TEKNİK GUCUMUZUN İSRAFI

Bugün yerli teknik gücümüzün küçük çıkarlarla israf edildiği bir gerçektir. Bunun örneğini, biriktirme gölündeki çöküntü dolayısıyla su tutmayan May barajında görüyoruz. Etüd ve projenin hazırlanması, küçük fiat farkı yüzünden yerli firmaya verilmeyip COKS'a verilen May projesinin jeolojik etüdleri tam bir ilgisizlik içinde yürütülmüş, inşaat bittikten sonra yabancı firmaların hazırladığı baraj projesinde bir damla su birikmemiştir. Bir diğer misal Kütahya Azot Tesislerinde görüyoruz. BASF firmasının hazırladığı betonarme hesaplarındaki hatâlar Türkiye'de taşih edilmiş, büyük gazometrelerin taban çöküntüleri bir Türk mühendisi tarafından yeni bir teknikle gidilmiştir. Gene Kütahya tesislerine yüksek tazyikli oksijen ve buhar borularının tesbit küt-leleri projesi için adı geçen firma 240 bin lira istemiş, aynı iş 5 yerli teknik büro arasında o tarza pazarlığa bırakılmıştır ki, bunlardan biri 1/6 fiatla proje hizmetini üzerine alıp işi bitirdikten sonra bürosuna kilit asmak zorunda kalmıştır.

Şimdi de makina sanayii projelerini hazırlamak üzere müracaat eden yabancı bir büroyla temaslar yapılmakta, büronun talep ettiği beş milyon lira Türk resmi makamları tarafından makul karşılanmaktadır. Türkiye'de iş hacmi az olduğu için işsiz kalması muhtemel yabancı büronun iki yıllık zararını karşılayacak bir paradır bu. Yabancı bürolara kâr garantisini bile sağlarken, yerli teknik gücümüzün kaderi kimseyi ilgilendirmemektedir.

YABANCI TEKNOLOJİ İTHALI

AID yardımlarından, bir projenin finansmanı bahis konusu ise, ön proje ve fizibilite raporlarını hazırlamak için USA firmaları sağlık verilmekte, inşaatın ise yalnız ve yalnız USA firmalarının yapılması şartı ileri sürülmektedir. Bahis konusu inşaatı her yabancı firma kendi makina ve teçhizatıyla yaptığı için, proje sonuçlandıktan sonra memleketimiz bir hurda makinalar parkı haline gelmektedir. Çünkü bu makinaların ithali garantisizdir. Diğer taraftan burs verilerek dışarıya gönderilen teknisyenlerimize devamlı bir şekilde bel sermayeye dayanan bizim için, İsraili Amerikan teknolojisini benimsettiğinden, hatalı gidış kimseyi rahatsız da etmemektedir. Bu suretle dış teknik yardım, bir çember olarak sermaye yoğunluğuna dayanarak işsizliği artıran teknolojiyi yurda sokmakta, yerli sanayii kuşatarak gelişmesine engel olmaktadır. Çok çeşitli makina ve teçhizat bu alandaki standardizasyonu da önlediğinden montaj sanayimizin yan unsurları bile gelişmemektedir. Bütün bunlar işin başında çok basit ve dış görünüşü itibariyle insanı olan teknik yardım ile ilişkilidir. Her halde, kendi kendimize yardımın, bu memleketi dış yardımlardan daha fazla kalkındıracağını anlıyacağımız günler uzak olmasa gerek.

ŞİDDETLİ
BAS
AĞRILARINA
KARŞI
GRİPİN
Basarı ile
kullanılır!
GRİPİN
KININLI
GRİPİN

GRİPİN 4 saat ara ile günde 3 adet alınabilir

REKLAMINIZI
GAZETE VE DERGİLERLE
DEĞERLENDİRİN!

SAYFA

**BASIN
İLAN KURUMU**

FURT İÇİ VE YURT DIŞI REKLAMLARINIZ İÇİN
HİZMETİNİZDEDİR.

Genel Müdürlük :
Cağaloğlu, Türkocağı Caddesi No. 1
İstanbul

Telefon : 27 66 00 - 27 66 01
Telgraf adresi : BASINKURUMU

(Yeni Ajans: 3353)

(Basın: 10788)